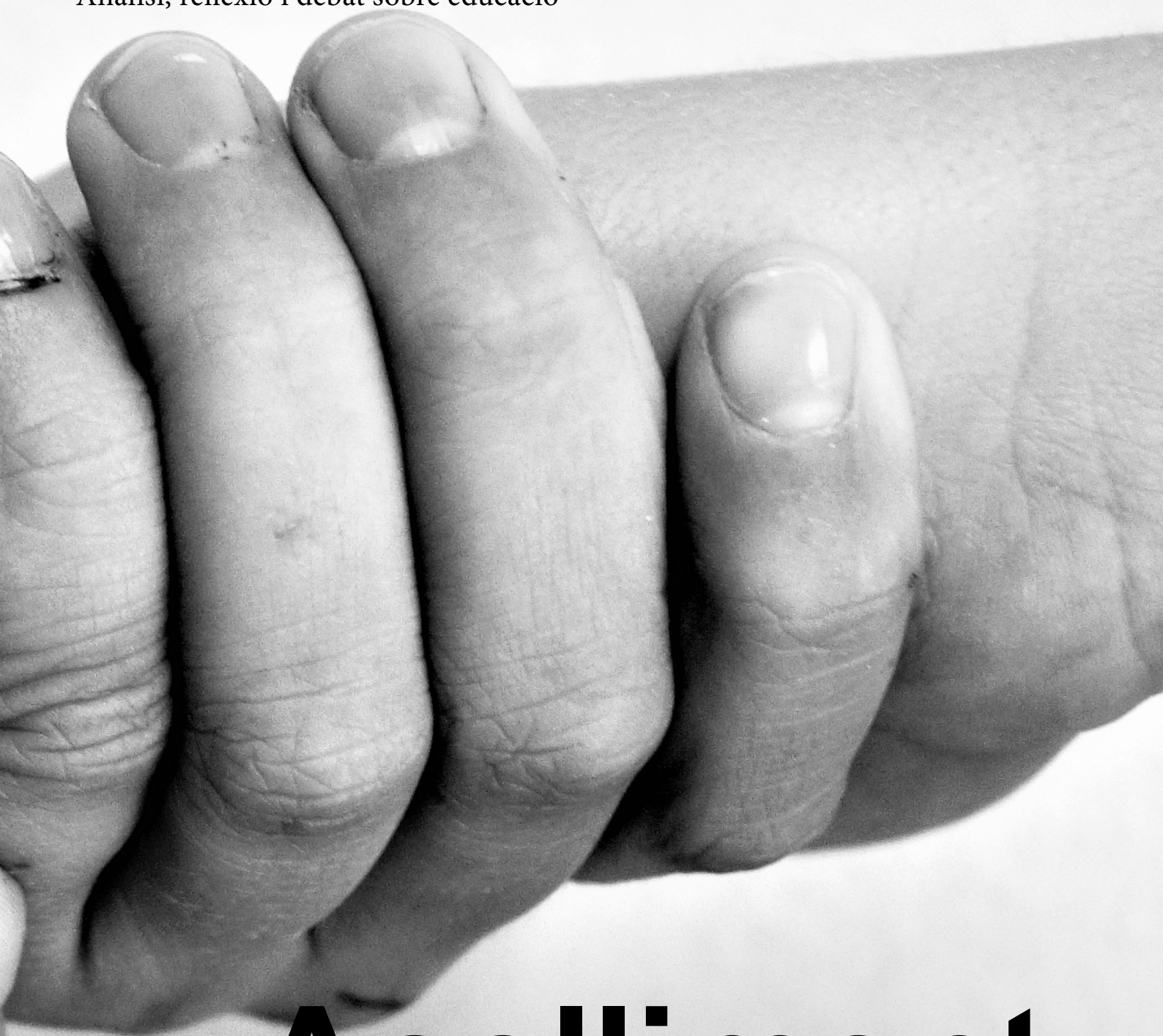

Número 52, maig de 2026

Docència

Anàlisi, reflexió i debat sobre educació

Acolliment,
quan la llar i l'escola es troben

Número 52
Maig de 2026
Any XLVI - segona època

IISN: 2938-382X Versió impresa
IISN: 2938-3838 Versió digital
Dipòsit Legal: L-274-1996
Barcelona (08013)
C/ València 524, escala A, entresol 4a
Telèfon 93 302 76 06
politicaeducativa@sindicat.net
feminismes@sindicat.net
<https://www.sindicat.net/p/docencies/>

CONSELL DE REDACCIÓ:

Aduna Olaizola Sira Ruiz
Marina Ruiz

ASSESSORAMENT:

Toni Rubio

COL-LABORACIONS:

Sara Castillo	Elena Lledós
Ana Castellano	Toni Mir
Alberto Castro	María José Muñoz
Corpus Checa	Aduna Olaizola
Aida C. Rodríguez	Coral Orpí
Peral i Espin	Maria i Grace
Lorena García	Sira Ruiz
Raquel García	Marta Sánchez
Xavier García	Àlex Suay
Josep i Esther	Lluís Vallès
Ma Jesús Larios	

COORDINACIÓ EDITORIAL

Marina Ruiz

DISSENY I MAQUETACIÓ

Sira Ruiz

TRADUCCIÓ

Xavier Diez

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA

Alba Ferran

USTEC-STES
IAC

www.facebook.com/groups/ustecstes/

@USTECSTES

@USTECSTES

@USTECcat

t.me/ustec

Acolliment, quan la llar i l'escola es troben

Aquest monogràfic, impulsat per la Secretaria de Feminismes d'USTEC, posa al centre una realitat massa sovint invisible: la d'infants i joves en acolliment familiar.

A través d'entrevistes a professionals, famílies i joves, així com de reflexions i recursos pedagògics, s'ofereix una mirada profunda sobre una experiència marcada per mancances estructurals i desigualtats.

És una publicació pensada per a totes les persones que, des de l'educació o l'àmbit social, volen comprendre millor aquest món, trencar estigmes i obrir camins cap a una societat més justa, acollidora i inclusiva amb la diversitat familiar i les vivències de la infància tutelada.

Les opinions i continguts expressats en els articles d'aquesta revista són de l'exclusiva responsabilitat de les seves autores i autors, i no reflecteixen necessàriament la posició del sindicat. La nostra organització declina qual-sevol responsabilitat sobre aquestes.

Índex

- 2 Editorial: Acolliment, quan la llar i l'escola es troben
- 4 L'acolliment familiar: Una criança no estàndard
- 8 Hem acollit i ara què? Tràmits, drets i deures de les famílies acollidores
- 12 El dret dels infants a viure en família: Una responsabilitat col·lectiva
- 14 Reptes de l'acolliment familiar: L'associacionisme com a suport
- 16 Acollir transforma vides: Un compromís de país amb la infància
- 18 Infància ferida: Impactes del trauma relacional en els infants en acolliment familiar
- 20 La construcció del vincle: Un pont entre dos mons
- 24 Nexes: Una família que estima incondicionalment
- 26 Llapis de colors: La nostra història d'acolliment familiar
- 28 La lleialtat: Vincles, conflictes i equilibri emocional
- 30 No és adopció: Quan l'acollida et canvia la vida
- 32 Esther i Josep: Una família d'urgència i diagnòstic
- 36 Una família d'acollida viatgera: Recomanacions i reflexions per a unes vacances compartides
- 38 Monoparentalitat i acolliment: De l'acollida de cap de setmana a l'acollida permanent
- 40 L'acolliment familiar des de dins: Com es construeix una família sense lligams biològics
- 42 El divorci en les famílies d'acollida: Una realitat silenciada
- 44 La veu de l'Elena: Una mare que denuncia al sistema de tutela i acollida de menors
- 48 Créixer en els braços de la família extensa
- 50 I als 18, què? Majoria d'edat, minoria d'oportunitats
- 52 Gabriel: Recerca d'identitat després de viure entre dues famílies
- 56 Grace i Maria: Diari d'una maternitat terapèutica
- 60 L'arribada a un nou centre educatiu: Preparar el niu, preparar l'acollida
- 66 Recomanacions per a docents, tècniques i educadores
- 68 Els reptes educatius: L'acolliment del Dani
- 70 L'educació que acull: Reptes i aprenentatges d'una tutora
- 72 Buit d'autoritat: Ajudar a tocar el cel o excloure?
- 74 Suport psicopedagògic: L'acompanyament educatiu a l'alumnat acollit
- 76 Acompanyament des de la ICIF a l'entorn escolar: Una mirada centrada en l'infant
- 78 Educació sexual integral: Claus per prevenir la violència sexual vers la infància
- 80 Els espais de lleure: Una xarxa de seguretat per a nens i joves en risc
- 82 Drets, permisos i llicències per al PAE i per a docents
- 88 Epíleg: Quan la llar i l'escola es troben

Acolliment, quan la llar i l'escola es troben

Us donem la benvinguda a aquesta publicació de la Docència, un monogràfic dedicat a l'acolliment familiar, impulsat des de la secretaria de feminismes del sindicat USTEC·STEs (IAC). Aquesta eina neix amb la voluntat de donar a conèixer una realitat sovint invisibilitzada i desconeguda: la d'infants i joves en situació d'acolliment familiar. Es tracta d'una realitat complexa, plena de nusos i contradiccions, que mereix ser abordada amb sensibilitat, rigor i compromís.

En aquesta publicació, trobareu materials informatius i reflexions que us permetran aprofundir en el món de l'acolliment familiar des de diferents perspectives. Inclou entrevistes a professionals del sector, famílies i infants i joves tutelats i extutelats, que ens ofereixen una visió propera i humana d'aquesta realitat. A més, us proposem indicacions i reflexions fruit de l'experiència dels infants i joves en els centres educatius, així com un recull de recursos i espais de suport on trobar referents i eines per abordar aquesta temàtica.

És important destacar que, des d'aquesta publicació, no pretenem valorar el sistema d'acolliment ni les seves dinàmiques de forma específica, però sí que som conscients que la situació d'acolliment sovint comporta injustícies per a totes les parts implicades.

Ja sigui perquè les circumstàncies que porten a la separació han estat injustes, perquè l'infant o jove pateix, perquè les famílies biològiques no han tingut els recursos necessaris per evitar aquesta separació, o perquè existeixen pocs suports perquè les famílies acollidores puguin fer front a càrregues no estàndard, la realitat és que, força vegades, les veus d'aquestes tres parts implicades no són escoltades.

En el seu lloc, preval un sistema de normes i prejudicis que dificulta una convivència més amable i respectuosa.

També som conscients que, des dels centres educatius, ens trobem amb mancances importants. Sovint, per desconeixement o falta de recursos, trobem impediments per oferir l'atenció que necessiten aquests infants i joves, que ja es troben en una situació de vulnerabilitat i que, en molts casos, són encara més vulnerabilitzats pel sistema o per la mateixa societat.

Aquests infants, que normalment són mirats amb recel o estranyesa, són infants amb drets, amb vivències tan potents que podrien servir molt a totes les persones que els envolten. Són persones amb una capacitat d'adaptació fora de norma i amb moltes ganes de ser i de ser mirats com la resta d'infants. La seva resiliència i capacitat per superar adversitats són un exemple per a tots nosaltres.

Per tot això, esperem que aquest recull us serveixi per apropar-vos a aquesta realitat, com a professionals de l'educació i com a persones que formem part d'aquesta societat. Creiem que només des del coneixement i la sensibilitat podrem contribuir a construir un món menys desigual i menys hostil, on tots i totes tinguem el lloc que ens correspon.

L'acolliment familiar

Una criança no estàndard

Aduna Olaizola Galardi i Sira Ruiz Nogales

Docents i famílies acollidores

L'acolliment familiar és una mesura de protecció per a infants i adolescents que, per diferents circumstàncies, no poden viure amb la seva família. És una situació no desitjada ni per les famílies d'origen ni pels infants, ja que la separació no és una elecció, sinó una necessitat derivada de situacions complexes. L'acolliment familiar no es limita només a oferir una llar i una criança afectuosa, sinó que va més enllà: implica un suport integral a tot l'ecosistema de l'infant.

Això implica l'acompanyament emocional i psicològic per ajudar l'infant a reconstruir la seva seguretat i confiança, treball amb la família biològica per intentar la reunificació sempre que sigui possible i la coordinació amb serveis socials, educatius i sanitaris per garantir el desenvolupament integral de l'infant.

Per tot, l'acolliment familiar no és una criança estàndard i implica un esforç addicional de totes les parts implicades.

Aquest procés pot ser complex i desafiant, tant per a la família d'acollida com per a la persona acollida, i també per a la família biològica.

Per a la família d'acollida:

- **Compromís emocional:** Ha de proporcionar un entorn afectuós i estable, cosa que pot implicar un gran esforç emocional, especialment si l'infant o jove ha viscut experiències traumàtiques o té necessitats específiques.

- **Adaptació:** Cal adaptar-se a les necessitats de l'infant o jove, que pot arribar amb hàbits, costums i experiències molt diferents.

- **Col·laboració amb serveis de protecció:** Ha de treballar estretament amb psicòlegs i altres professionals. Això pot implicar reunions, informes i seguiments constants. En el cas de les famílies professionals, a més, també entren en contacte amb serveis socials.

Per a la persona acollida:

- **Adaptació a un nou entorn:** L'infant o jove ha d'adaptar-se a una nova família, una nova casa, una nova escola i, possiblement, un nou barri o ciutat.
- **Conflictes emocionals:** Pot experimentar sentiments contradictoris respecte a la seva família biològica i la família d'acollida, cosa que pot generar confusió, tristesa o fins i tot rebuig. D'això en pot derivar l'anomenat "conflicte de lleialtats".
- **Necessitats específiques:** Pot tenir necessitats específiques, com problemes de salut, discapacitats o dificultats emocionals, que requereixen una atenció addicional.

Per a la família biològica o d'origen:

- **Separació de l'infant o jove:** La separació del seu fill o filla pot ser molt dolorosa, especialment si es tracta d'una mesura temporal i hi ha l'esperança de reunificació però poques certeses.
- **Esforç per a la reintegració:** Si l'objectiu és la reintegració familiar, la família biològica ha de fer un esforç per superar les dificultats que van portar a la separació, cosa que pot incloure teràpia, formació o canvis en l'estil de vida.

Per a totes les parts:

- **Incertesa sobre el futur:** En molts casos, l'acolliment familiar és una mesura temporal, cosa que pot generar incertesa sobre el futur de l'infant i de les relacions entre les parts implicades.
- **Desafiament en la comunicació:** La comunicació entre la família d'acollida, la família biològica i els serveis socials, les ICIF (Institucions col·laboradores d'integració familiar), l'Administració... pot ser complexa, especialment si hi ha tensions o desacords.

Quins tipus d'acolliment hi ha?

En família extensa: Quan l'infant o jove és acollit per familiars propers (àvies i avis, tietes o tiets, germanes o germans grans...).

D'urgència i diagnòstic: Per a infants de 0 a 6 anys, de curta durada, mentre se'n valora la situació. L'ídoni són 6 mesos, però no sempre és així.

De cap de setmana: Una família acull un infant o adolescent durant els caps de setmana, festius o períodes concrets.

Acolliment simple: Quan es preveu que l'infant o jove podrà tornar amb la seva família d'origen en un termini determinat.

Acolliment permanent: Quan es considera que l'infant o jove no podrà tornar amb la seva família d'origen en un futur pròxim, i la família d'acollida possiblement se'n fa càrrec fins que arribi a la majoria d'edat o sigui independent.

Acolliment especialitzat* era una mesura destinada a infants i joves amb necessitats específiques importants (problemes de salut, discapacitats, diversitats funcionals, dificultats greus de conducta o emocionals), i només podien fer-la famílies amb formació i recursos especialitzats per atendre aquests desafiaments. Aquest model oferia un abordatge intensiu, amb perfils professionals, implicació a temps complet i suport tècnic multidisciplinari.

*Actualment, ha desaparegut a Catalunya. El programa pilot d'acolliment familiar especialitzat (AFE-EP), desplegat el 2023 per a nens i adolescents d'entre 7 i 18 anys amb grans necessitats, s'ha liquidat a inicis de setembre de 2025 per raons administratives i pressupostàries. Les famílies implicades s'han quedat sense el suport i reconeixement professionals, i han estat reconvertides a una altra figura amb menys condicions i menys recursos, perdent el seguiment tècnic i l'estabilitat promesa. Aquesta decisió implica que els infants i joves amb necessitats més complexes ja no poden ser acollits en aquest règim especialitzat, i la continuïtat del suport intensiu queda en suspens o endarrerida, tot i que les necessitats urgents d'aquests infants no han canviat.

No és una adopció

L'objectiu principal de l'acolliment familiar és oferir un entorn estable i afectuós als infants i joves mentre es treballa per a la seva reintegració familiar o, si això no és possible, es busca una altra solució de llarg termini, com l'adopció.

A Catalunya, l'acolliment familiar està regulat per la DGAPIA, que gestiona i supervisa aquests processos per garantir el benestar dels infants o joves.

L'acolliment familiar no és el mateix que l'adopció, ja que són dues mesures de protecció amb objectius i implicacions diferents. Mentre que l'adopció és una mesura permanent que implica la ruptura dels vincles jurídics amb la família biològica i la creació d'una nova filiació legal amb la família adoptiva, l'acolliment familiar és una mesura temporal o transitòria.

Durant l'acolliment, l'infant o jove manté els vincles jurídics i, en molts casos, emocionals amb la família biològica, i la família d'acollida actua com a suport temporal per al seu benestar i desenvolupament. En canvi, l'adopció implica una vinculació definitiva i irrevocable amb la nova família.

Qui pot sol·licitar l'acolliment familiar?

El procediment d'acolliment familiar és un procés regulat i supervisat pels serveis col·laboradors i les administracions públiques competents en matèria de protecció a la infància. Aquest procés té com a objectiu garantir el benestar de l'infant o jove i assegurar que la família d'acollida està preparada per oferir un entorn adequat.

Famílies interessades: Qualsevol família o persona que compleixi els requisits establerts per la llei pot oferir-se com a família d'acollida. Això inclou parelles (casades o no), famílies monoparentals i, en alguns casos, persones soles.

Infants o joves que necessiten acolliment: Qui es troba en situació de desprotecció i no pot viure amb la seva família biològica és derivat/da pels serveis socials a un programa d'acolliment familiar.

Serveis d'atenció a la infància: Són els responsables d'identificar les necessitats dels infants o joves i de buscar famílies d'acollida adequades.

Persones majors de 25 anys, individuals o en parella, amb fills i filles o sense.

Famílies o persones individuals amb una situació estable (emocional, social i econòmica).

Es pot tenir relació de parentiu amb l'infant o jove, però no és indispensable.

Cal superar una formació i un procés de valoració per part dels serveis de protecció.

Quin és el paper de les institucions implicades?

Direcció General d'Atenció i Protecció a la Infància i l'Adolescència (DGAPIA): Òrgan principal que gestiona l'acolliment familiar a Catalunya. Dictamina les mesures de protecció per als infants tutelats. Assigna les famílies acollidores i supervisa tot el procés.

Institucions Col·laboradores d'Integració Familiar (ICIF): Entitats privades que col·laboren amb la DGAIA en la gestió dels acolliments. S'encarreguen de la selecció, formació i seguiment de les famílies acollidores.

Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA): Fan la valoració dels infants i adolescents en situació de risc, l'avaluació de les famílies candidates i el seguiment dels acolliments.

Institut Català de l'Acolliment i Adopció (ICAA): Gestiona processos d'adopció i acolliment en col·laboració amb la DGAIA. Proporciona suport tècnic i normatiu en matèria d'acolliment i adopció.

Com és el procediment per a acollir a Catalunya?

PRIMERA FASE: Informació i formació

- Assistència a sessions informatives organitzades per la DGAPIA o per les ICIF.
- Curs de formació obligatori per conèixer les necessitats dels infants acollits i les responsabilitats de l'acolliment.

SEGONA FASE: Valoració de la família/persona candidata

- L'EAIA o les ICIF fan una valoració psicosocial de les sol·licitants.
- S'inclouen entrevistes, qüestionaris, visites domiciliàries i proves psicològiques per determinar l'adequació de la família/persona.

TERCERA FASE: Assignació de l'infant o jove

- S'analitza quina família és més adequada per a cada infant segons les seves necessitats.
- Es fa una fase d'adaptació progressiva per garantir una bona integració.

QUARTA FASE: Període d'acoblament

- Abans de formalitzar l'acolliment, es realitza un període d'adaptació perquè l'infant o jove i la família es coneguin i s'adaptin mútuament.
- Pot incloure visites progressives, estades curtes i suport per part dels professionals.

CINQUENA FASE: Formalització de l'acolliment

- Signatura d'un acord d'acolliment entre la família i la DGAPIA, on s'estableixen els drets i deures de cada part.

SISENA FASE: Seguiment de l'acolliment

- L'acolliment és supervisat per l'EAIA o les ICIF, que fan seguiments periòdics.
- Es proporciona suport i assessorament continuat a la família acollidora.

Hem acollit i ara què?

Tràmits, drets i deures de les famílies acollidores

Aduna Olaizola Galardi, Toni Rubio i Sira Ruiz Nogales

Quan una família acull un infant o jove, sigui per acolliment temporal o permanent, hi ha una sèrie de tràmits i gestions burocràtiques que cal tenir en compte per garantir-ne la protecció legal, el benestar i l'accés als serveis que necessita.

Resolució d'acolliment i documentació legal

El primer pas per a la integració en la família d'acollida és la resolució d'acolliment. Un document legal emès per la DGAPIA que acredita que l'infant o jove està sota una mesura d'acolliment. L'acolliment pot ser temporal o permanent, depenent de la situació de l'infant o jove, i pot variar, per exemple, passar de simple a permanent. Aquest document s'ha de tenir sempre accessible per fer qualsevol tràmit i identificar les parts.

Inscripció en el padró municipal

Tot i que des de les associacions de famílies d'acollida es creu que seria necessari que l'infant o jove estigui empadronat/da al municipi on resideix amb la família acollidora i que això, sens dubte, facilitaria molt els tràmits, els infants o joves són majoritàriament empadronats a la DGAPIA. Els infants i joves amb documentació estrangera han de renovar el padró cada dos anys.

Targeta sanitària

Si l'infant o jove té documentació espanyola (DNI) o un cop obtinguda la TIE i el NIE, es pot tramitar la targeta sanitària per a accedir als serveis de salut públics. Si és estranger i no té documentació espanyola, pot ser més complicat, però la DGAPIA pot facilitar-ne la inclusió en el sistema de salut, ja que els infants o joves en situació de protecció tenen accés garantit als serveis sanitaris. Tràmit per obtenir la targeta sanitària:

- Sol·licitud a través del CatSalut.
- Documentació: TIE/NIE/DNI, autorització de l'ICAA, resolució d'acolliment i DNI de la persona acollidora.

Viatges i pernoctes

Quan l'infant o jove ha de viatjar o dormir fora de casa, és necessari comunicar-ho a la ICIF, que ho comunicarà a l'ICAA. Cal que les persones adultes amb qui vagin a dormir els infants tinguin vigent el certificat de delictes sexuals (més informació a l'article de l'Alberto Castro).

Viatges internacionals

Si l'infant o jove ha de viatjar a l'estranger, cal obtenir autorització, que pot ser anual o per viatge. És necessària per garantir que l'infant o jove està protegit, que els acollidors tenen l'autorització legal per viatjar amb ell i, sobretot, és fonamental per travessar fronteres amb garanties. L'autorització la fa l'ICAA, però la gestiona i la facilita a les famílies la ICIF de referència.

A més, les famílies acollidores, com que no tenim la pàtria potestat de l'infant o jove, quan aquest ha de viatjar a l'estranger, tot i acompanyat per nosaltres, hem de tramitar, en una comissaria dels Mossos d'Esquadra, la declaració del Permís de viatge a l'estranger per a l'infant o joves que es pot fer 90 dies abans de forma presencial.

Pel que fa als infants i joves amb documentació estrangera, cal que les famílies acollidores tramitin un títol de viatge davant de les oficines d'estrangeria de les delegacions del Govern.

Cal tenir en compte els diferents requisits per accedir a un determinat país. Aquests varien amb la nacionalitat d'origen del passaport, i en aquesta tipologia, dins d'una mateixa família ens trobem amb diferents nacionalitats. Per accedir al país, la totalitat de la família, individualment, ha de complir amb els requisits. S'han donat algunes situacions de retorn de famílies. Per exemple, al Regne Unit, els ciutadans i ciutadanes de la UE i Suïssa no necessiten visat, però la majoria d'altres nacionalitats sí.

En el cas dels infants o joves amb cèdula, les famílies acollidores han de tramitar un títol de viatge davant de les oficines d'estrangeria de les delegacions del Govern. El títol de viatge és un document que acompanya la cèdula, ja que aquesta no té pàgina pels corresponents segells. La documentació necessària és:

- DNI/NIE/TIE/cèdula i passaport de la família d'acollida
- Foto carnet de l'infant o jove
- Resolució d'acollida
- Autorització emesa per la DGAPIA, on consti el país i les dates autoritzades

Matrícula al centre educatiu

Els infants o joves acollits tenen dret a l'educació, i és fonamental assegurar que estiguin inscrits en un centre educatiu. Per això, cal matricular l'infant o jove al centre que correspongui al municipi de residència i presentar-hi la documentació personal: DNI, TIE, NIE o passaport, resolució d'acolliment i RALC (número d'escolarització).

Si l'infant o jove no ha estat escolaritzat prèviament, serà necessari crear-li un RALC, que s'ha de sol·licitar al centre educatiu on s'escolaritzarà per primera vegada.

Us pot passar que us demanin el padró i que no el tingueu perquè l'infant o jove està empadronat a la DGAPIA. En aquest cas, expliqueu-ho al centre educatiu i ells tramitaran la situació sense problemes.

Els infants en situació d'acolliment estan catalogats com a NESE B als centres educatius. Assegureu-vos que aquesta informació estigui registrada, ja que tant la categoria NESE B com la situació d'acolliment atorguen punts extra en el procés de tria de centre educatiu. També es poden acollir a les places reservades NESE B.

Les famílies amb alumnat escolaritzat des d'I3 fins a 4t d'ESO que disposin del reconeixement de NEE tipus B tenen accés a la motxilla escolar i, en el cas del Consorci d'Educació de Barcelona, també al pla de xoc.

La implantació d'aquesta mesura va començar el curs 2023-2024, inicialment adreçada a I3, I4 i 1r i 2n d'ESO, i s'està ampliant de manera progressiva. Per tant, la implementació completa a totes les etapes de primària i secundària obligatòria no s'assolirà fins al curs 2031-2032.

Les motxilles escolars són una dotació econòmica que reben directament els centres educatius per garantir la igualtat en les condicions d'aprenentatge de l'alumnat amb necessitats socioeconòmiques desfavorides.

Concretament, implica la gratuïtat del material escolar i de les sortides de l'alumnat d'aquests nivells que tinguin el reconeixement de necessitats específiques derivades de situacions socioeconòmiques o socioculturals (NEE B).

La vinculació amb altres serveis

Els infants i joves acollits sovint porten una motxilla important d'experiències negatives o traumàtiques, a les quals s'afegeixen les dificultats pròpies del procés d'acolliment. Aquests factors poden ser molt difícils de gestionar i, per això, és fonamental que rebin tot el suport psicològic i social possible. És essencial que estiguin vinculats a serveis especialitzats com el CDIAP (Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç) o el CSMIJ (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil). A més, poden necessitar suports psicològics intensius i específics, així com altres serveis com ara psicopedagogia, fisioteràpia o logopèdia, en funció de les necessitats individuals.

En molts casos, aquests serveis poden ser de pagament. Per fer front a les despeses, podeu sol·licitar a la vostra ICIF que subvencioni una part o la totalitat dels tractaments. Aquest suport econòmic pot ser clau per garantir que els infants o joves reben l'atenció que necessiten per superar les dificultats i millorar la qualitat de vida.

Beques, ajuts o assignacions

No existeix un sistema de beques estàndard per a infants o joves en situació de protecció. Les beques per a menjador escolar o per a estudis sovint depenen de la voluntat de determinades administracions o ajuntaments, cosa que genera una gran desigualtat territorial i d'oportunitats.

La manca d'uniformitat en l'accés a les beques i ajuts és una situació que associacions com AFA-BAR (Associació de Famílies Acollidores de Barcelona) han denunciat des de fa més de vint anys. La falta d'un criteri comú i garantit en l'àmbit estatal o autonòmic deixa molts infants o joves en situació de vulnerabilitat sense els recursos necessaris per afrontar les necessitats bàsiques i educatives.

Aquesta situació reflecteix una realitat injusta que necessita solucions urgents per garantir la igualtat d'oportunitats per a tots els infants o joves en situació de protecció.

Les famílies acollidores reben una assignació econòmica mensual amb la finalitat de cobrir les despeses bàsiques de l'infant o jove acollit. No obstant això, aquesta quantia és totalment insuficient, ja que només representa aproximadament un 20% de la percepció econòmica que reben els CRAE (Centres Residencials d'Acció Educativa) per cada infant o jove tutelat. A més, aquesta assignació varia segons la comunitat autònoma, la qual cosa genera una gran desigualtat territorial i dificulta la gestió de les despeses per part de les famílies acollidores.

Les famílies acollidores i les entitats reclamen una unificació i un augment de les assignacions econòmiques a escala estatal, per garantir que tots els nens i nenes acollits reben el mateix suport, independentment del lloc de residència.

També es demana que aquestes assignacions s'ajustin a les despeses reals que suposa l'acolliment, assegurant que les famílies no hagin de fer front a costos addicionals de manera particular.

Cal que les famílies acollidores puguin oferir als infants un entorn estable i digne, sense haver de fer front a dificultats econòmiques addicionals. A Catalunya, el nombre de nens i nenes acollits és molt reduït (al voltant de 600 infants o joves ho són), i creiem que la despesa econòmica que suposa l'acolliment és un dels factors que dificulta que més famílies s'ofereixin per acollir.

Segons les dades més recents de la DGAPIA de Catalunya, un total d'uns 5.000 infants i joves estaven en règim d'acolliment el curs 2023-24, sigui en família o en centres. D'aquests, aproximadament entre el 10% i el 15% (uns 500-750 infants) estaven acollits en família, incloent-hi tant famílies alienes com extenses. La gran majoria (més del 85%, uns 4.250-4.500 infants) estaven en centres residencials.

Aquesta distribució mostra que Catalunya encara té un model molt centrat en l'acolliment residencial.

Altres tràmits legals addicionals

Informe social: En determinats casos, la DGAPIA pot sol·licitar informes socials regulars per valorar el benestar de l'infant o jove i la idoneïtat de la família acollidora.

Seguiment judicial: Si l'infant o jove està sota una mesura judicial (com l'acolliment judicial), es realitzaran auditories periòdiques i seguiment del cas per part dels serveis socials i el jutjat de família.

El dret dels infants a viure en família

Una responsabilitat col·lectiva

Aida C. Rodríguez

*Adjunta per a la defensa dels drets dels infants i adolescents,
Síndic de Greuges de Catalunya*

En algunes de les seves composicions abstractes, Joan Miró dibuixa conjunts de figures on representa la família a través de formes simbòliques i colors vius. M'agraden aquestes obres perquè les imatges no descriuen una idea concreta de família, no ens expliquen qui són, ni com són els seus membres, sinó que evoquen el vincle que els uneix, l'univers que formen junts. Aquesta mirada surrealista del pintor ens dona l'oportunitat d'esborrar la clàssica composició artística, però també social, de la família i ens convida a entendre-la com un espai i un temps de relació, de presència i atencions, més enllà dels llaços biològics. En algun lloc he sentit que la família és la unitat bàsica de vincle i cures.

Tots els infants tenen dret a viure i créixer en una família que els proporcioni protecció i estabilitat, afecte i comprensió. Aquest dret, reconegut per la Convenció sobre els Drets de l'Infant (CDI, 1989), és realment fonamental per al desenvolupament integral de totes les persones. Quan la família d'origen no pot garantir els mínims, la societat ha de respondre amb alternatives que assegurin aquest dret i és en aquest context que l'acolliment familiar esdevé una resposta clau per als infants i adolescents en situació de desemparament.

Cal recordar que l'acolliment familiar és principalment una mesura del sistema de protecció destinada a oferir un entorn normalitzat als infants que no poden viure amb la seva família d'origen. En aquest sentit, les famílies acollidores no substitueixen, sinó que complementen i sumen, són referents que proporcionen estabilitat emocional, suport i cura.

En els casos en què els infants han viscut situacions greus de negligència o maltractament, amb la seva dedicació, aquestes famílies ofereixen un llar on els infants poden guanyar o recuperar confiança, (re)construir vincles i desenvolupar-se en un ambient saludable. Gràcies a l'acolliment, especialitzat o no, els infants se senten sostinguts emocionalment, però també en l'àmbit educatiu i social. Encara més fonamental és que en aquest entorn poden saber-se escoltats, vistos i valorats, potser per primera vegada i d'una manera significativa. El vincle creat amb les famílies acollidores, malgrat no sempre prou reivindicat, té un valor profund en la vida de tots els que s'hi impliquen, un valor que no desapareix al llarg dels anys.

Tanmateix, la realitat mostra que l'acolliment familiar encara no és la resposta prioritària del sistema de protecció actual. Amb les dades a les quals hem tingut accés des de la Sindicatura de Greuges, observem com a Catalunya, a setembre de 2024, el 58,4% dels infants i adolescents sota mesura protectora vivien en acolliment residencial (centres com ara centres d'acolliment, CRAE, CREI o terapèutics), mentre que només un 10,4% ho feien acollits en família aliena. Si no comptem els adolescents migrants sols, amb una realitat d'origen diferenciada, però amb necessitats anàlogues en molts casos, el percentatge d'infants en centres continua sent elevat (44,1%), i l'acolliment en família aliena només arriba al 13,9%. Les dades evidencien una tendència preocupant: la institucionalització continua sent la resposta majoritària del nostre sistema de protecció, tot i que hauria de ser l'últim recurs.

Hem de ser conscients que l'apel·lació a l'últim recurs és una frase que de tan repetida corre el risc de perdre el significat, quan hauria de ser una línia vermella, un límit a partir del qual es disparin les alarmes.

Els infants no han de créixer en un centre perquè sabem del cert que la institucionalització té efectes negatius en el desenvolupament i la vida, especialment en els més petits.

Malgrat això, i que la previsió legal estableix que els infants menors de tres anys no haurien d'ingressar en centres, i que s'hauria de prioritzar l'acolliment familiar per als menors de sis anys, a setembre de 2024, hi havia 136 infants menors de tres anys i 293 menors de sis sota una mesura d'acolliment residencial.

Davant d'aquestes dades, el Departament de Drets Socials i Inclusió l'any passat va presentar un pla estratègic per a la desinstitucionalització dels infants del sistema de protecció que conté mesures per augmentar el nombre de famílies acollidores, amb una inversió de 2,3 milions d'euros i amb l'objectiu de reforçar els equips tècnics, millorar la gestió administrativa i donar suport a les famílies.

Entenem que la iniciativa d'aquest pla de xoc representa la consciència d'un canvi necessari i urgent. D'altra banda, acceptar les dades actuals d'institucionalització seria acceptar l'enorme contrasentit d'un sistema que per protegir d'un dany primigeni en genera un altre, amb l'agreujant de fer-ho com a part d'una resposta social.

Una de les causes que se sol esgrimir per explicar el predomini de l'acolliment residencial enfront del familiar és la falta de famílies acollidores. Des de 2021, el nombre de famílies disponibles es manté estable entre 750 i 800, una xifra insuficient per cobrir les necessitats actuals. És a dir, hi ha més infants que caldria que fossin acollits que famílies acollidores en el sistema. Ens hem de demanar els motius i aprofundir en les causes d'aquesta falta de famílies. Probablement, la resposta no sigui única ni tampoc simple, ni nosaltres la tenim, però no per això podem deixar de buscar-la. A la nostra institució sentim sovint les veus de les famílies acollidores i en els relats es repeteix la necessitat de suports estables i disponibles al llarg del temps, així com la demanda de més comunicació i millor coordinació amb els recursos i serveis.

També som coneixedors dels casos en què els infants han viscut situacions personals especialment adverses, on es fa necessari un perfil acollidor específicament preparat per atendre les seves necessitats. En aquest sentit, a finals de 2024 es va posar fi al programa d'Acolliment Familiar Especialitzat d'Especial Preparació, que professionalitzava la figura de l'acollidor/a. La falta d'una regulació estatal sobre el règim de seguretat social i la impossibilitat de cotitzar, tot i dedicar-se exclusivament a l'acolliment, han dificultat el desenvolupament d'aquesta modalitat d'acolliment, així com d'altres com les Unitats Convivencials d'Acció Educativa (UCAE).

La realitat és avui dia hi ha infants amb proposta d'acolliment familiar que continuen vivint en centres. A setembre de 2024, el 6,1% dels infants tutelats estava pendent d'un altre recurs, principalment d'una família aliena. En total, 520 infants esperaven ser acollits mentre vivien en un centre residencial del sistema de protecció.

Defensem el dret dels infants a viure en família, també per reconèixer que el vincle afectiu sobre els quals ens sostenim no sempre són biològics. És un vincle construït des del respecte, la cura i la presència el que aquí pot reparar el dany viscut. Diu la filòsofa Simone Weil que l'atenció és una forma d'amor que transforma el món.

Les famílies acollidores són un exemple viu d'aquest amor: persones que decideixen posar-se al servei dels infants, oferint-los el millor que tenen —temps, llar, atenció— per garantir que cap quedi exclòs del dret a viure i créixer en una família.

Reivindicar aquest dret és responsabilitat de tots nosaltres —administracions, institucions, professionals, ciutadania— i una forma de fer-ho és fer valdre l'acolliment familiar com l'enorme oportunitat que representa per als infants de ser part d'una xarxa de vincles vitals significatius.

Reptes de l'acolliment familiar

L'associacionisme com a suport

Lluís Vallès

AFABAR (Associació de famílies d'acollida de Barcelona)

Quan la mesura de protecció d'un infant passa per un desemparament i l'Administració n'assumeix la tutela és perquè algun fet o situació greu s'ha produït. Pot ser una història d'abandonament, maltractament o d'altres situacions molt traumàtiques que han requerit la intervenció de l'administració pública.

Si les circumstàncies ho fan possible, l'oportunitat per a l'infant de viure en un entorn familiar com la mesura de l'acolliment familiar és la millor opció, tot i les atencions que puguin tenir en un centre residencial. Que un infant tutelat visqui en un entorn estable suposa una millora evident en la seva evolució emocional que repercuteix en el seu desenvolupament físic i psíquic, i també en la seva normalització dins la societat. Aquests infants un cop són acollits experimenten una evolució excepcional.

Cal tenir present, però, que la dedicació i disponibilitat necessàries per acollir aquests infants amb la seva història i situació són superiors a moltes altres situacions. Tot i la percepció d'acció molt positiva per a aquests infants, moltes famílies acollidores tenen una sensació immensa de soledat veient el sofriment que pateixen i que és percebut i suportat per les mateixes famílies. La història prèvia, la contínua incertesa i provisionalitat i la manca de recuperació de les famílies d'origen sovint fan difícil que puguin viure amb una estabilitat emocional mínima.

En aquest sentit, l'associacionisme de les famílies acollidores fa molt de temps es va posar en marxa per tal d'acompanyar-se entre elles per revertir aquesta soledat, generar grups de suport, informar-se, informar, formar-se, ser veu de les famílies que acullen aquests infants i mostrar-la, tractar amb l'Administració que tutela aquests infants i canviar lleis i normes per millorar processos i situacions que només es perceben des d'aquesta vivència.

Determinats canvis normatius no tan llunyans han estat, en part, gràcies a aquesta acció associativa: els permisos de maternitat i paternitat inclouen els acolliments simples (que és com comencen majoritàriament els acolliments a Catalunya) de forma que s'equipara la situació laboral de les famílies acollidores als casos de maternitat i d'adopció; diferents disposicions fiscals pel que fa a ajuts econòmics als infants; la consideració de l'especificitat d'aquests infants en l'accés a les escoles, la consideració com a situacions de realitat socioeconòmica especial, etc.

Com a reptes que avui té l'acolliment familiar en destacaria els següents:

La necessitat d'elaborar propostes de futur per als infants que redueixin la incertesa en què viuen

Des que es va implementar la figura de l'acolliment permanent en la Llei dels Drets i les Oportunitats de la Infància i Adolescència, es té a l'abast una eina més, però cal estar atents al fet que les solucions no arriben amb el pas del temps, per caducitat a la majoria d'edat o per arribar a situacions irresolubles. Cal esmerçar recursos en la diagnosi de les situacions i en les propostes. Això és especialment rellevant en els casos dels acolliments d'urgència, que per definició són els més provisionals.

Coneixement social de l'acolliment

És important que existeixi un coneixement social de la realitat de l'acolliment en tots els vessants: des d'un punt de vista legislatiu i normatiu, ja que els infants en acolliment o la situació de família sense filiació és sovint oblidada en la redacció de normes, procediments i lleis; des d'un punt de vista social, si es vol promoure que surtin acollidors des de la societat o per la predisposició dels professionals que tractaran amb els infants (educació, sanitat, etc.), i per entorn de les famílies acollidores que hauran d'apuntalar, comprendre i donar suport davant de les dificultats associades a l'acolliment.

Millora del suport als joves extutelats en acolliment (i als que no)

El suport als joves en arribar a la majoria d'edat no pot quedar en mans de la bona voluntat de la família que els ha acollit i cal una acció de l'Administració que els tutela en col·laboració amb la família que sovint els continua acollint o donant-los suport. Les mesures actuals de suport i seguiment a aquests joves haurien de tenir presents les diferents realitats a les quals se sotmeten (sovint amb mancances emocionals que els impedeixen un desenvolupament personal adient a aquesta etapa), fer propostes més enllà d'un ajut econòmic i incloure-hi l'acció de la família que fins a la data els ha acollit.

Suport, cura i tracte en els serveis de l'Administració

L'acolliment familiar representa molt sovint viure una situació fràgil. Tenir cura dels infants i de les famílies acollidores és un dels reptes a considerar. Sentir l'alè de l'Administració i de la societat en qualsevol de les gestions i necessitats de la família que du a terme aquesta tasca és una manera de tenir-ne cura, i cal, entre d'altres, resoldre amb celeritat i senzillesa qüestions complexes en les quals es troben (documentació, permisos, etc.); o incloure els infants i els acollidors en els diferents programes de suport en les diferents etapes (beques, menjadors, etc.) entre d'altres.

Agraïment i reconeixement

En darrer terme, hi ha el repte de mostrar un agraïment profund de les institucions i de la societat a les famílies acollidores, no pas per l'estalvi econòmic de la mesura, sinó pel benefici social futur de construir persones amb vincle afectiu i amb la seguretat de viure amb la plenitud que els va ser arrencada en origen. Acollir és una forma d'estimar, de donar solidaritat a qui ho necessita, de forma despresada, a fons perdut i sense dates fixes, amb compromís amb el futur de la societat —la infància d'avui—, de compartir la pròpia vida amb qui no l'uneix cap lligam anterior.

Acollir transforma vides

Un compromís de país amb la infància

Elena Lledós Monsó

Directora general de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció

A Catalunya, encara avui massa infants viuen en centres residencials quan, per dret i per necessitat, haurien de créixer en un entorn familiar. Viure en família és molt més que tenir una llar: és créixer amb unes figures referents estables i afectuoses amb qui crear uns vincles afectius, segurs i protectors, amb l'estima i la seguretat que tot infant mereix.

Des del Govern de Catalunya s'està impulsant una transformació profunda del sistema de protecció a la infància per garantir que cap infant menor de sis anys tutelat per l'Administració hagi de créixer en un centre residencial. Aquesta situació afecta encara uns 260 infants menors de sis anys, i gairebé la meitat en tenen menys de tres. Són dades que interpel·len tota la societat.

L'evidència científica és clara: créixer en una institució, especialment en la primera infància, pot afectar el desenvolupament cognitiu, emocional i social. En canvi, l'acolliment familiar aporta estabilitat, afecte i una atenció personalitzada que transforma vides.

No es tracta només de complir amb la norma legal, sinó d'un compromís ètic i social per protegir els drets dels infants des del primer moment de vida.

Una estratègia de desinstitucionalització

L'Estratègia de desinstitucionalització dels infants de 0 a 5 anys, impulsada pel Departament de Drets Socials i Inclusió, neix d'una diagnosi compartida i del treball conjunt entre administracions, entitats i famílies acollidores. L'objectiu és clar i inajornable: assegurar que els infants, especialment els més petits, creixin en família, no en institucions.

L'estratègia es fonamenta en tres eixos principals: millorar els circuits d'acolliment familiar, donar més suport i reconeixement a les famílies acollidores i impulsar una campanya sostinguda de sensibilització social. També preveu mesures concretes com deduccions fiscals, un carnet de família acollidora i la simplificació de tràmits per facilitar la participació de més famílies.

Les famílies: el cor de l'acolliment

Les famílies acollidores són l'eix central d'aquest canvi. Sense elles, la desinstitucionalització no seria possible. Avui, Catalunya compta amb prop de 800 famílies acollidores actives, però en calen moltes més.

Acollir és un acte de generositat i compromís. No és una adopció, sinó un gest temporal i reparador: oferir un entorn estable mentre la família d'origen recupera la seva capacitat. Acollir vol dir compartir espais i afectes, acompanyar en els moments difícils i saber deixar anar quan arriba el moment del retorn. És un procés intens, però també profundament enriquidor.

Hi ha diversos tipus d'acolliment segons la situació i les necessitats de cada infant:

- D'urgència i diagnòstic: acolliments de curta durada mentre s'avalua la situació familiar.
- Simple: té una durada limitada, amb la previsió que l'infant torni amb la família d'origen abans de dos anys.
- Permanent: quan la separació serà llarga o definitiva, però sense finalitat adoptiva.
- En unitats convivencials d'acció educativa: per a infants amb necessitats especials o grups de germans.
- De caps de setmana i vacances: adreçat a infants majors de nou anys que viuen en centres residencials.

Les famílies acollidores reben formació, seguiment tècnic i una prestació econòmica per cobrir les necessitats de l'infant, amb complements en cas de discapacitat o situacions especials. Però més enllà de l'ajut econòmic, el que realment les mou és la convicció que acollir és donar oportunitats.

Un repte compartit

El repte de l'acolliment familiar és col·lectiu. Implica les administracions, els professionals, les entitats i el conjunt de la ciutadania. Com diu la consellera Martínez Bravo: "no hi ha inversió més rendible que la que protegeix i enriqueix la vida en la primera infància".

És moment de fer visible aquesta realitat, trencar prejudicis i ampliar la mirada. Les famílies acollidores poden ser molt diverses: parelles o persones soles, amb fills o sense, i de diferents edats.

El que compta és la capacitat d'estimar, d'acompanyar, d'entendre i cuidar i de respectar també els vincles dels infants amb la família d'origen.

Cap a un futur en família

El futur que volem per a Catalunya és un país que posa la infància al centre, que garanteix drets i igualtat d'oportunitats i que no deixa ningú enrere. Per això, la pregunta és senzilla però poderosa: Podríem nosaltres acollir un infant?

La resposta pot transformar una vida. I com a societat, és la millor aposta que podem fer: assegurar que tots els infants creixin amb el caliu, la seguretat i l'afecte d'una família.

Infància ferida

Impactes del trauma relacional en els infants en acolliment familiar

Xavier Garcia i Coral Orpí

Psicòlegs

Els infants en situació d'acolliment en família aliena han hagut de ser separats de la seva família d'origen per part de l'Administració per la detecció de situacions continuades d'abandó, negligència o maltractament en el nucli familiar, que comporten un greu patiment per a l'infant. Les figures d'aferrament han tingut dificultats a proveir una adequada cura, atenció, protecció i estimulació, o bé no responen de manera coherent, sensible i estable a les necessitats emocionals, relacionals i físiques de l'infant.

Quan les necessitats bàsiques, tant físiques com emocionals, no són cobertes per part dels progenitors o dels adults responsables, l'infant molt probablement desenvoluparà un Trauma Relacional Primerenc.

Les vivències traumàtiques, per acció o per omisió, que viu el fetus, el nadó o l'infant, queden registrades de forma inconscient a la memòria física i emocional. A més, tenen efectes duradors que afecten de manera significativa el desenvolupament neurològic, emocional, social, del joc, cognitiu, conductual, físic i sensorial de l'infant, i provoquen bloqueigs en el procés maduratiu, així com en la capacitat d'aprenentatge i d'auto-regular-se emocionalment. Poden quedar alterades també altres capacitats neurocognitives vinculades a les funcions executives, com ara la capacitat atencional, la memòria de treball, la planificació, l'organització, la presa de decisions o el control dels impulsos. També el llenguatge, la memòria, el processament de la informació i la capacitat per seqüenciar o per establir relacions causals.

Aquests infants solen presentar un tipus d'aferrament insegur o desorganitzat fruit de la manca d'experiències de contacte, atenció, protecció i cura per part de les figures d'aferrament en etapes en què aquestes atencions són vitals. Això els dificulta la vinculació amb les persones significatives. La manca de vivències de seguretat i calma necessàries provoca una sensació d'amenaça constant ("el món és perillós"). A partir d'aquí, automatitzen patrons interns inconscients, no voluntaris: o bé presenten estats d'alerta que els porten a sentir desconfiança, estar hipervigilants i tenir respostes de lluita o fugida, o bé apareixen estats de desconexió i col·lapse intern.

Sovint els infants que tenen una història difícil a les primeres etapes evolutives queden vinculats a les emocions que van sentir en moments que no eren ateses les seves necessitats, especialment en etapes molt inicials de la vida.

Les necessitats que sent un nadó són vitals. És a dir, si no són cobertes, la sensació interna és que està en joc la vida. En general, quan ens costa d'entendre el comportament del nen o la nena que estem acompanyant, ens hem de plantejar què hi pot haver darrere de la conducta. Sovint són connexions amb situacions viscudes de ben petits, la situació actual els fa connectar amb la mateixa sensació i emoció que van sentir. Van tenir experiències en què sentien el món com amenaçant, unes amenaces que actualment ja no hi són, però la vivència dels infants pot ser molt semblant a la que van viure en les primeres etapes.

És important que com a adults que acompanyem a aquests infants, posem la mirada en allò que els passa i no tant en el que fan. És a dir, considerar la conducta com a símptoma de quelcom més profund i mirar de fer-los saber que veiem que això que fan és l'expressió d'alguna cosa antiga, que sovint ells no saben, perquè correspon a etapes on no arriba el record conscient.

Un nen de 8 anys ens va ensenyar molt clarament aquestes connexions que tenen a veure amb el trauma primerenc. En Mario tenia moments de molta ràbia cap a la mare adoptiva i de vegades també amb els companys a l'escola.

Vam fer un treball amb ell i la mare, i en Mario va posar nom a la sensació corporal que sentia quan començava a notar que la ràbia anava creixent. Li

va posar el nom de "bitxo". Un dia, a teràpia, li vam proposar de dibuixar aquest bitxo. Quan ho estava fent, en Mario va deixar de dibuixar, va sentir que li venia una idea molt clarificadora i, mirant el terapeuta, li va dir una frase que explica molt clarament el que senten els nens i nenes acollits quan connecten amb aquestes vivències tan antigues: "el que passa és que el bitxo està molt enfadat, perquè ell recorda el que jo ja he oblidat".

El bitxo no és més que aquest nadó intern que va tenir vivències que ja no es recorden, però que es mantenen dins de la memòria emocional i corporal, i amb les quals els infants poden connectar. És per això que esdevé molt important entendre, acceptar i acompanyar qualsevol conducta que anomenem regressiva, és a dir, les conductes que corresponen a etapes anteriors a l'edat cronològica, quan es mostren com a més petits. Són oportunitats perquè els adults de referència transmetin que aquest nadó que va patir i que s'està expressant, ara sí que el considerem, l'acceptem i l'estimem tal com és.

A l'escola, els infants en acolliment necessiten que la mestra o el mestre tingui present tota la part traumàtica que presenta, que es visualitza en la conducta, en la manera d'estar al món, en les reaccions, en les dificultats per aprendre... en definitiva, les pors que hi ha darrere del comportament. És important respectar el nivell maduratiu que presenten, tinguin l'edat cronològica que tinguin, i evitar així exigir allò que no poden donar. Cal posar la mirada en respondre al que els passa i no al que fan o diuen. Cal donar elements de seguretat en la relació, que experimentin afecte i connexió per part de l'adult, hagi fet el que hagi fet l'infant. Cal anar a la base, a la sensació de seguretat i a l'estabilitat emocional, i reforçar la vinculació, abans de prioritzar els aprenentatges. Cal ajudar a viure l'escola com a espai segur. En el cas de l'acolliment familiar, hem de considerar la relació i el vincle de l'infant amb la família d'origen. És important conèixer quin espai emocional ocupa la família d'origen dins la família d'acollida. Serà fonamental mirar aquesta part de la seva vida amb respecte, i ajudar a entendre i acceptar la seva història i el vincle amb la família biològica, i compartir aquesta mirada amb els acollidors. Esdevé especialment important l'afectació de les visites biològiques, com les viu, observar la reacció en els dies posteriors, entendre que pot haver-hi una reacció emocional i de comportament també a l'aula i acompanyar-los en tot allò que expressin.

La construcció del vincle

Un pont entre dos mons

Sira Ruiz Nogales

Mestra i família d'acollida

L'adaptació d'un infant o jove a una nova llar d'acolliment és un procés complex, progressiu i variable, que depèn tant de les característiques de l'infant com de la dinàmica de la família acollidora. Cada cas és únic i és essencial comprendre que aquest procés pot durar un parell d'anys, però no existeix un patró temporal comú, ja que segons les experiències prèvies d'infants o joves la seva edat i les seves necessitats emocionals tot pot variar.

Els nens i nenes acollits poden arribar a la nova llar amb experiències negatives o traumàtiques que n'afecten la capacitat per confiar i sentir-se segurs. És fonamental respectar el seu ritme i no forçar situacions que els facin sentir incòmodes o pressionats. Pot ser que necessitin un temps per adaptar-se al nou entorn, conèixer a la família i començar a establir vincles afectius. La paciència i la comprensió són clau en aquesta fase.

La manca d'estabilitat és un dels factors que més afecta els infants i joves que han viscut situacions de desprotecció. Per això, és important crear un entorn estructurat, amb rutines clares i límits ben definits. Això els ajudarà a sentir seguretat i a entendre com funciona el nou entorn. Les rutines (com horaris per als àpats, l'escola o l'hora de dormir) proporcionen una sensació de normalitat i previsibilitat que pot ser molt tranquil·litzadora per a l'infant.

Durant el procés d'adaptació, és comú que els nens i joves acollits experimentin emocions intenses com la por, la ràbia, la tristesa o la frustració. Aquestes emocions poden ser una resposta a les experiències passades o a la incertesa que suposa la nova situació. És essencial que la família acollidora mostri paciència, comprensió i suport emocional i ajudi l'infant a identificar i gestionar aquestes emocions de manera saludable.

En alguns casos, pot ser necessari comptar amb el suport de professionals de psicologia infantil.

La comunicació és una eina fonamental per ajudar l'infant a adaptar-se i entendre el nou entorn. És important mantenir una comunicació oberta, però sempre adaptada a l'edat i al nivell de comprensió de l'infant o jove. Això inclou explicar-li, de manera senzilla i honesta, què està passant i què pot esperar de la nova situació. També és crucial crear un espai segur on l'infant se senti còmode expressant els seus sentiments, dubtes o preocupacions.

L'adaptació no és un procés lineal, i és possible que hi hagi alts i baixos al llarg del camí. És important que la família acollidora estigui preparada per oferir suport i acompanyament continu, tant en els moments fàcils com en els més difícils. Això inclou estar atent a les necessitats de l'infant, buscar ajuda professional si és necessari i, sobretot, mostrar-se disponible i afectuós en tot moment, encara que de vegades costi.

Tot i que no existeix un patró únic i cal remarcar que la convivència entre una persona acollida i la família acollidora és un procés dinàmic i personalitzat, és possible identificar algunes fases diferenciades que poden ajudar-vos a entendre què està passant i, sobretot, a desangoixar-nos. Com a família acollidora, és freqüent que posem en dubte les nostres capacitats parentals per sostenir i acompanyar aquests nens i nenes meravelloses. No obstant això, entendre aquestes fases pot oferir-vos una visió més clara del procés i ajudar-vos a veure que les dificultats formen part del camí cap a una convivència estable i enriquidora.

Moltes vegades, en un primer moment l'infant o jove tendeix a mostrar un comportament excessivament obedient, amable i adaptat a les expectatives de la família acollidora.

Aquesta actitud pot ser una resposta a la necessitat de ser acceptat i de no crear conflictes en el nou entorn en el qual l'infant o jove intenta agradar i complaure la família acollidora en tot moment, evitant expressar les seves necessitats o emocions per por al rebuig o al conflicte.

Aquest comportament, tot i que comprensible, pot ser problemàtic, ja que impedeix que la persona es mostri tal com és i dificulta que la família acollidora pugui entendre les seves necessitats reals. Per això, en aquesta primera etapa de convivència, és fonamental crear un ambient de confiança i seguretat on infants i joves se sentin lliures per expressar-se sense por de ser jutjats o rebutjats. Cal transmetre'ls que no necessiten "guanyar-se" l'afecte o l'acceptació de la família, sinó que són valorats i estimats per qui són.

La segona etapa sol ser la més complicada per a les famílies acollidores. En aquesta etapa, l'infant o jove pot començar a mostrar comportaments més desafiadors o disruptius, com ara ràbia, frustració o tristesa intensa. Aquest canvi, tot i que pot resultar difícil de gestionar, és una part natural del procés d'adaptació. Reflecteix que la persona acollida comença a sentir-se prou segura en el nou entorn per expressar les seves emocions i necessitats reals, cosa que no havia pogut fer en la fase inicial.

En aquest moment, és possible que l'infant o jove qüestionï les normes i límits, mostri dificultats per gestionar emocions o, fins i tot, presenti comportaments regressius, com fer-se pipí al llit, tenir terrors nocturns o mostrar dependència excessiva. Aquestes reaccions són una manera d'expressar el malestar intern i la necessitat d'ajuda per gestionar emocions complexes.

Com a família acollidora, és fonamental mantenir la calma i no prendre aquests comportaments com un atac personal. És important reforçar els límits amb empatia i comprensió, i transmetre a l'infant o jove que el seu comportament no canvia l'afecte i el suport que rep de la família.

A més, és probable que en aquesta fase es necessiti un suport professional més intensiu, tant per a l'infant o jove com per a la família acollidora. En una tercera etapa, la persona acollida i la família acollidora comencen a trobar un equilibri en la convivència. Les persones en acolliment se sent més segures i integrades en el nou entorn, i la família ha après a entendre i gestionar les seves necessitats específiques. És el moment en què ens coneixem millor, amb les nostres virtuts i defectes, i es fa més fàcil preveure situacions d'instabilitat i, fins i tot, prevenir-les.

Tot i això, no hem d'oblidar que el camí és llarg i que, encara que hi hagi progressos significatius, les regressions poden aparèixer en qualsevol moment del procés de convivència. A més, cal tenir en compte que etapes com la preadolescència i l'adolescència poden afegir un grau de dificultat a les relacions familiars, com passa en qualsevol llar. Aquestes etapes del desenvolupament, caracteritzades per canvis emocionals i físics intenses, poden provocar tensions o conflictes, però també són una oportunitat per consolidar la confiança i el diàleg entre la persona jove i la família acollidora.

Per tant, el procés de convivència en l'acolliment familiar no és lineal i pot implicar reptes importants. No obstant això, entendre els processos ens pot ajudar a saber una mica com actuar. Amb paciència, comprensió i suport és molt possible arribar a tenir una bona convivència.

Com és l'adaptació i restauració del vincle amb la família d'origen?

La restauració del vincle entre un infant o jove acollit i la família d'origen és un procés complex que requereix sensibilitat, paciència i un enfocament centrat en el benestar de l'infant o jove. Aquest procés pot variar segons les circumstàncies individuals, com ara les raons de l'acolliment, la situació actual de la família d'origen i les necessitats emocionals de l'infant o jove.

Cal tenir present que la situació d'acolliment no és la desitjada ni per la família d'origen de l'infant ni pel mateix infant, que ha d'adaptar-se a un model de família poc normalitzat i aliè. Aquesta situació afecta totes les parts implicades: no només la família acollidora, sinó també la família d'origen i, sobretot, l'infant o jove. De fet, la família acollidora és l'única de les parts que ha pogut decidir voluntàriament aquesta circumstància, mentre que la família d'origen i l'infant o jove es troben en una situació que no han escollit.

No obstant això, cada cas és únic, i és essencial avaluar si la restauració del vincle amb la família d'origen és beneficiosa per a l'infant o jove. L'avaluació la duen a terme conjuntament el sistema de justícia i el de protecció social dels infants o joves, que analitzen les circumstàncies i decideixen quins passos seguir.

Durant l'acolliment inicial de l'infant o jove a la família acollidora, totes les parts poden experimentar sentiments de frustració, especialment la família d'origen i l'infant o jove. La família d'origen pot sentir-se impotent o culpable, mentre que l'infant o jove pot experimentar confusió, tristesa o por davant la nova situació.

Si es determina que és beneficiós restablir el vincle, el procés ha de ser gradual i supervisat per professionals. En la majoria dels casos, això inclou visites supervisades en un entorn controlat, on es pugui observar la interacció entre l'infant o jove i la família d'origen.

La periodicitat i durada d'aquestes visites són determinades per l'ordre judicial i poden anar variant segons com evolucioni la situació.

És possible que, amb el temps, les visites puguin ser més llargues o tenir lloc en entorns menys supervisats, però això dependrà sempre dels informes que emetin les autoritats competents. En aquest procés, la família acollidora no sol tenir informació detallada sobre l'evolució de la família d'origen ni, en molts casos, coneixerà la família en un primer moment. Psicòlegs o mediadors familiars poden ajudar a gestionar emocions i conflictes durant el procés, tant a l'infant o jove com a les famílies implicades.

Les visites són un dels espais més delicats de tot el procés, ja que la frustració de les parts implicades pot portar l'infant o jove a viure un conflicte de lleialtats. Aquest conflicte pot fer que experimenti emocions contradictòries, com ara alegria per tornar a veure la família d'origen, però també por, confusió o tristesa. És essencial que l'infant o jove rebi suport emocional per gestionar aquestes emocions i que es respectin els seus temps i necessitats.

Perquè la restauració del vincle sigui exitosa, és necessari treballar amb la família d'origen per millorar les seves capacitats parentals i garantir un entorn estable per a l'infant o jove, sigui durant les visites o sigui si es planteja un possible retorn amb la família d'origen. Aquest treball pot incloure programes de formació, teràpia familiar o suport psicològic per a tots els implicats.

Desgraciadament, la restauració del vincle no sempre és possible o aconsellable. En alguns casos, pot ser necessari mantenir l'infant o jove en acolliment permanent o buscar altres alternatives, com l'adopció. És important estar preparat per a qualsevol escenari i prioritzar sempre el benestar de l'infant o jove, per garantir que les decisions que es prenguin siguin en el seu millor interès.

Com és el seguiment per part de professionals?

Durant el procés d'acolliment, les famílies acollidores poden comptar amb diferents recursos de suport per facilitar l'adaptació de l'infant o jove i oferir acompanyament en aquesta etapa.

Els EAIA i l'ICAA deleguen a la ICIF la realització de visites periòdiques a la família acollidora per valorar l'adaptació de l'infant o jove al nou entorn i, en alguns casos, oferir suport i orientació. Aquestes visites poden tenir lloc al domicili o en un espai de l'entitat o organisme, i tenen com a objectiu principal garantir el benestar de l'infant o jove i ajudar la família acollidora en el seu rol.

No obstant això, aquestes visites, encara que no tenen com a finalitat la fiscalització, poden generar un cert nivell d'estrès tant per al nen o nena com per a la família acollidora. Per a l'infant o jove, aquests moments poden recordar-li que la seva situació no és estàndard i que viu en un entorn aliè al qual estava acostumat. Tot i que no és l'objectiu de les visites, molts nens i joves perceben aquestes trobades com un recordatori de la seva situació especial, cosa que pot generar sentiments de confusió o inseguretats.

D'altra banda, les famílies acollidores poden sentir que la seva vida íntima i privada és analitzada de manera exhaustiva. Aquesta sensació de constant supervisió pot fer que qüestionin les seves capacitats o tinguin la impressió de ser jutjades, tot i que aquest tampoc és l'objectiu de les visites. És important reconèixer que aquesta percepció pot ser difícil de gestionar i que, en molts casos, les famílies necessiten més suport emocional per afrontar aquesta part del procés.

Per minimitzar aquests efectes, és clau que les visites es facin amb un enfocament empàtic i proper, transmetent a la família acollidora que el seu esforç i dedicació són valorats i que el propòsit de les visites és oferir ajuda, no jutjar.

A més, seria beneficiós que els infants o joves rebessin una explicació adaptada a la seva edat sobre el propòsit d'aquestes visites, per evitar que les percebin com un recordatori de la seva situació especial.

En definitiva, tot i que les visites periòdiques són una eina necessària per garantir el benestar de l'infant o jove, és essencial gestionar-les de manera que no generin estrès addicional ni sensacions de judici per a les famílies acollidores.

Els grups de suport són un espai on les famílies acollidores poden compartir experiències, dubtes i emocions amb altres persones que viuen situacions similars. Aquests grups són molt útils per desfogar-se, aprendre estratègies d'altres famílies i sentir-se acompanyats en el procés. A més, ofereixen un entorn segur on es poden expressar les preocupacions i les inquietuds sense por de ser jutjades, cosa que pot ser molt reconfortant en moments de dificultat.

A banda dels grups de suport, les entitats col·laboradores, la Generalitat de Catalunya i les entitats i associacions de famílies d'acollida ofereixen cursos de formació per ajudar les famílies a afrontar els reptes de l'acolliment familiar. Aquests cursos proporcionen eines pràctiques per gestionar situacions complexes, comprendre les necessitats dels infants i joves acollits i millorar la convivència familiar.

Les associacions de famílies d'acollida juguen un paper clau en aquest sentit, ja que ofereixen un suport proper i entenedor, basat en l'experiència pràctica de persones que han viscut situacions semblants. Aquestes entitats no només acompanyen les famílies en el dia a dia, sinó que també promouen la sensibilització i la millora de les polítiques d'acolliment.

Tots aquests recursos són fonamentals per garantir que les famílies acollidores no se sentin soles i puguin oferir a l'infant o jove un entorn estable, afectuós i enriquidor. Gràcies a aquest suport, les famílies poden afrontar els reptes de l'acolliment amb més confiança i seguretat, i saben que disposen d'una xarxa de persones i entitats que les acompanyen en aquest camí.

Nexes

Una família que estima incondicionalment

María José Muñoz

Família d'acollida

Som quatre a casa: el meu marit, jo, la nostra filla biològica, la Clarice, que té 19 anys i estudia a la universitat, i la Marta, la nena que vam acollir fa quatre anys quan ella en tenia 1. Jo tinc 51 anys i treballo amb el meu marit en una empresa de material esportiu.

Quan va decidir acollir i per què?

Va ser durant la pandèmia. Sempre he fet voluntariat amb infants en situacions difícils, i el confinament em va generar molta angoixa perquè no podia ajudar. Vaig comentar a casa la idea d'acollir. Al principi va ser un "ja ho farem", però vaig començar a buscar informació, vaig entrar al web i vam presentar la sol·licitud.

Vam trigar força perquè inicialment volíem un infant a partir de tres anys, per facilitar una certa autonomia. Però finalment ens van proposar la Marta,

que només tenia un any i necessitats especials de salut. Tot i no encaixar amb el que havíem previst, no vam dubtar gens.

Quin tipus d'acolliment teniu amb ella?

Ara mateix és un acolliment simple, però com que la situació s'està allargant i el seu cas és complex, estem en procés perquè esdevingui permanent.

Com van ser els primers dies d'adaptació?

Tot i que la Marta va requerir suport mèdic intensiu al principi de l'acolliment, els primers dies van ser més fàcils del que ens pensàvem, perquè tots estàvem molt implicats. Ens va sorprendre que la Marta fos més petita del que esperàvem, i vaig haver d'agafar una baixa laboral per poder estar amb

ella. Al principi va ser una mena de "lluna de mel", però després van aparèixer reptes, com la seva gran energia. Ens vam adaptar més nosaltres a ella que ella a nosaltres.

Com va construir el vincle afectiu?

Amb molta constància. La nostra filla gran hi jugava a les tardes, el meu marit s'ocupava d'ella a les nits... Però la Marta demanava molt de temps i atenció per part meva, així que ens vam repartir els rols. No va ser espontani; va caldre establir rutines molt clares i mantenir una dedicació constant.

Recordes algun moment especialment significatiu d'aquells primers dies?

Les nits van ser el més dur. No dormia sola i plorava molt. Ens deien que havia d'estar a la seva habitació, però al final la vam portar al nostre llit perquè la situació era insostenible. Amb el temps va agafar seguretat, i ara, tot i que de vegades encara ve al nostre llit, ja no és per por.

Quins altres reptes heu viscut?

Els límits. Amb la nostra filla biològica només calia explicar les coses, però amb la Marta hem après que necessita normes molt clares i fermes. Ens va costar adaptar-nos, perquè no era la nostra manera habitual de fer.

Creus que aquesta dificultat per acceptar límits està relacionada amb la seva història?

El meu marit diu que és genètic, però jo crec que forma part de la seva personalitat. Era molt petita quan va arribar i no sembla arrossegar records traumàtics. Hem intentat normalitzar la seva història amb contes i fotografies, però ara ho viu com una cosa externa.

Manteniu contacte amb la seva família?

Sí, hi ha contacte amb la seva mare. Sovint reflexionem sobre com gestionar certes situacions perquè no noti diferències amb la nostra filla gran. No jutgem mai la seva família biològica, i això és molt important per a ella.

Quin suport heu rebut dels serveis de suport a l'acolliment?

Amb Cel Obert tot ha anat molt bé. La meva referent ha estat sempre accessible. Tot i que no he necessitat ajuda psicològica, les xerrades amb l'associació de famílies d'acollida (AFABAR) han estat molt útils.

Canviaríeu alguna cosa del procés d'acollida?

La fase inicial d'espera va ser molt dura. Entenc que cal trobar la família adequada, però mesos de silenci generen molta ansietat. Caldria un acompanyament emocional més intens en aquell moment. I també que pensin que és una decisió per sempre, que han d'estar molt segurs del que faran.

I per acabar... quins somnis tens per a la Marta?

(Emocionada) Els mateixos que per a qualsevol fill: que pugui estudiar allò que li agradi, que sigui independent i que no necessiti ningú per ser feliç. Sobre tot, que sàpiga que, passi el que passi, sempre tindrà una família que l'estimarà incondicionalment.

Gràcies per compartir la vostra experiència amb tanta generositat.

Gràcies a vosaltres.

Llapis de colors

La nostra història d'acolliment familiar

Aduna Olaizola Galardi

Família d'acollida

— El voleu conèixer? És a la sala del costat. Passeu, passeu.

— Aquí tens, petitó, la teva família acollidora —va pronunciar la teva tutora al centre d'acollida—.

I així va començar tot...

Estimat fill,

Et vam conèixer fa 10 anys, un matí calorós d'estiu quan tenies un any i dos mesos i només veure't, quan la teva tutora va obrir la porta d'aquella sala solejada, ja vam començar a estimar-te. Ens vas rebre sobre una cadira i ens vas mirar fixament amb els teus grans ulls. Entre rialles ens vas llençar aquells llapis de colors a la cara. I així va ser la teva arribada a la nostra família; ràpida, intensa i plena de vida i colors. I així han estat també aquests 10 anys.

Vam poder conèixer el centre, i les educadores i voluntàries que et cuidaven. Però vam veure que dormies al teu bressol, sol, al costat d'altres nadons, i que tots ploràveu amb la porta tancada. Perquè no hi havia ni prou braços ni prou paraules tendres per calmar-vos, tot i que des del centre es feia tot el possible i més.

Vam tenir la sort de conèixer la Juani, que ens va explicar, commocionada, que quan vas arribar de l'hospital, tan petitó i fràgil, no hi havia manera de calmar-te i que t'adormies als seus pits. També vam saber que a les nits et tranquil·litzaves amb la presència de la teva estimada germana que també vivia al centre.

A la setmana de conèixer-te ja eres a casa. No sabíem com posar-te el bolquer, perquè mostraves oposició i no et volíem fer mal; no sabíem com netejar-te perquè no volies entrar a la banyera.

No sabíem ben bé quin menjar t'agradava, ni si tenies gana o set. Tampoc sabíem què fer quan pujaves i baixaves escales, tot sol, corrents, content i feliç, i ho consideràvem imprudent.

Però tu ens feies saber amb l'empenta i força que encara t'acompanya el que necessitaves: una nit asfixiant de juliol vas pronunciar cridant en base "ura-aaaa" perquè veies que no ens despertaves i tenies set; un matí, mentre et preparàvem l'esmorzar, vas llençar el plat per comunicar-nos que tenies gana; i picaves la porta fortament per dir-nos que volies sortir al carrer...

La paraula va arribar ràpidament i això ens va fer entendre't millor. Vas acollir una llengua que no era teva, però que va ser la que vas escollir com a pròpia i que encara és la llengua en la qual et comuniquem amb la família basca, i la que et permet sentir-te més vinculat.

Et vas deixar estimar ràpidament, cada braç, cada somriure era una oportunitat de contacte i aferrament. I així vas fer un lligam molt ferm amb els nous tiets i avis. I era, per ells, molt fàcil estimar-te. Mostraves alegria, interès, confiança, humor i moltes ganes de parlar i jugar.

Però hi ha hagut una part en la qual no sabíem ben bé com acompanyar-te, la que més ens ha costat i encara avui ens costa, i on segurament també més ens hem equivocat: què fer quan t'enfades i t'enroques, i mostres que no vols acceptar el límit, ni tan sols plantejar-t'ho? A vegades amb el cos, d'altres amb una oposició molt gran. Per afrontar-ho, hem necessitat molta ajuda.

Ens has fet tantes preguntes durant aquests deu anys que requereixen respostes complexes... Per què tinc dues mares? Podré viure amb vosaltres per sempre? M'han abandonat? Qui és el meu pare? Si a les ga-

tes que tenim a casa no les podien separar, per què em vau separar de la meva germana?

I ara és el dia que ens pots explicar que et van arrancar dels braços de la teva mare a l'hospital, i, per això, no ets un nen abandonat. I ens fas plorar. Ens recordes que t'estimes la teva família d'origen, però que vols viure amb nosaltres "per sempre". Però que, així i tot, si la teva mare es quedés sense casa, voldries fer-li una caseta bonica al patí, al costat de la buguenví·lia.

A l'escola no tot ha estat fàcil. Les mestres també han hagut d'aprendre a acompanyar-te, i ens ha semblat que sovint també s'han sentit perdudes. Gràcies als psicòlegs, heu pogut arribar a pactar espais segurs per a tu. No fa gaire ens vas dir que tu ja no ets un nen que pega, tot i que de vegades encara t'ajuden els amics en la gestió de la ràbia. Com ja saps, durant tots aquests anys a l'escola, hem rebut moltes trucades i en alguna d'elles ens hem quedat impregnats d'allò que ens han dit sobre tu i ens ha fet mal —tot i que elles ho han volgut fer amb cura i respecte—. Ens ha fet mal perquè sabem que allò que han descrit pot danyar la teva imatge a l'escola. A casa, afortunadament, sempre hem pogut parlar-ho amb tu i ens has ajudat a entendre tot el relat i el que t'ha succeït realment.

Hem hagut de llegir i formar-nos per entendre que allò que fas o que et passa quan t'enfades no ets tu, sinó la teva ferida, el teu dolor. Tant de bo ho haguéssim entès abans! Com ja saps, cada dia t'estimem més i cada dia ens ajudes a ser millor pare i mare acollidors. Hem hagut de necessitar la mirada dels professionals, que tan bé coneixes, i que necessitem ad hoc quan passa alguna cosa que no sabem gestionar.

Darrerament, hem observat que plores en comptes d'enfadar-te. Aquella carona tendra que tenia permanentment les celles arrufades ha anat canviant i estovant-se.

Aquí serem, estimat fill, amb l'adolescència, que ja pica la porta. Ben segur que ens equivocarem en aquest nou camí, però esperem que puguem seguir aprenent amb l'ajuda dels professionals. I que tu ens ensenyis, com fins ara, a acompanyar-te millor cada dia, perquè també som vulnerables i ens trenquem. Però ens mantindrem fermes per estar al teu costat.

Maite zaitugu,
Aita eta ama

La lleialtat

Vincles, conflictes i equilibri emocional

Toni Rubio

Educador

Segons el diccionari, lleial és: “El que guarda escrupolosament la fidelitat deguda. Incapaç de fer traïció”. El concepte de lleialtat en l'àmbit familiar és molt important perquè, metafòricament parlant, podríem dir que és l'elixir de la supervivència familiar. És innat i es transmet generacionalment amb les creences que anem heretant.

La lleialtat ve sustentada per la necessitat de pertinença que tenim els humans. I el primer nucli que t'ofereix aquest “formar part de” és la família. Aquesta necessitat és la que ens arrela a les creences, vivències i secrets de la família que tenim.

Dins d'una família es donen una sèrie de regles que dinamitzen i fan visible tota la dinàmica de la qual generalment participen tots els membres, en la majoria dels casos, de manera inconscient.

Aquestes regles poden ser reconegudes, implícites o secretes. Les reconegudes s'estableixen de manera oberta i directa i afecten tot el que té a veure amb la convivència diària, com l'assignació de tasques.

Les implícites tenen a veure amb aquells aspectes familiars que no s'han de parlar d'una manera directa. Estructuren el funcionament de la família i donen un missatge molt clar i directe. Per exemple, els draps bruts de casa es renten a casa.

Les secretes són difícils de detectar inclús dintre de la mateixa família. No s'han explicitat i en molts casos són desconegudes dins de casa, però se'n va fent transmissió d'una manera molt subtil i sobretot de manera molt energètica. Qui no s'ha trobat que a la família evita parlar d'un tema en concret i no sempre se sap per què?

Les regles s'assumeixen incondicionalment. La lleialtat a la família es pot manifestar de diverses maneres i algunes d'elles poden ser molt disfuncionals i dificultar en l'infant un procés normalitzat de creixement.

La repetició de patrons ens fa triar parelles amb característiques similars a algun membre de la família. Patir les mateixes malalties que un progenitor o patir dificultats econòmiques sense cap mena de raó aparent.

L'assumpció de càrregues ens fa sentir responsables del benestar de pares o germans assumint un rol de cuidador salvador.

Les dificultats per prendre decisions pròpies ens generen un sentiment de deslleialtat o culpa quan volem agafar un altre camí, o quan pensem de manera diferent a la família. I molt sovint, tenim o mostrem malalties amb símptomes inexplicables. O patologies resultants d'una expressió somàtica de situacions no resoltes.

Quan fem un acolliment, hem de tenir clar que el concepte de lleialtat l'hem d'assumir i hem de viure i treballar amb ell. Des d'un primer moment, hem de respectar aquest sentiment en l'infant o adolescent i mai hi hauríem de lluitar en contra. Hem de treballar per fer-li entendre que respectem la seva família, que no la jutgem i que la respectem amb tota la seva història. Fer això és clau per poder iniciar una bona relació.

Per un altre costat, s'ha de treballar amb la família biològica l'acceptació de la família d'acollida. Han d'entendre que és una mesura provisional i temporal; que tothom té clar que ells són la seva família i que en el moment que ells facin els que se'ls demana, els seus fills tornaran amb ells; que una família d'acollida és molt millor pel seu fill que un ingrés en un CRAE; que estarà més ben atès i molt més acompanyat.

En el moment en què la família biològica, davant dels seus fills, és capaç de fer una transmissió validant l'acolliment, tot comença a fluir.

Com a exemple, en el nostre cas, va ser un moment molt maco i tendre. La mare, treballada prèviament per l'EAlA, va demanar si ens podíem conèixer. Estaven presents els tres fills, la mare, la referent de la ICIF i nosaltres. Ens va donar les gràcies per tot el que estàvem fent pels seus fills i nosaltres li vam donar les gràcies per haver-los tingut. L'important eren els nens. “Tu, ara com a mare no pots cuidar-los, però els estimes, ells ho saben i nosaltres ho sabem. I nosaltres els cuidarem i estimarem mentre tu no puguis.” Tot va canviar...

No és adopció

Quan l'acollida et canvia la vida

Un matí, la meua parella em va proposar una cosa que marcaria un abans i un després a les nostres vides: “Què et semblaria acollir un nen o una nena?”.

Em va explicar que era una manera d'oferir ajuda a una família amb dificultats i, alhora, una oportunitat d'educar els nostres fills —tenim un fill i una filla biològics— en l'empatia i el valor de la solidaritat. Sabíem que no tots els nens tenen la sort de créixer en un entorn familiar estable, amb cura, afecte i presència diària.

Em vaig posar a investigar el tema i, en menys d'una setmana, ja teníem cita amb una ICIF (Institució Col·laboradora d'Integració Familiar). A la nostra primera reunió, abans ni tan sols de seure, ens van deixar una cosa molt clara: l'acollida no és una adopció.

Peral Espín

Família acollidora

Ens van fer entendre que és un procés temporal, una manera d'oferir a un/a menor una llar segura mentre la família d'origen treballa per superar una situació complicada. I nosaltres, com a família d'acollida, no estem per jutjar sinó per acompanyar.

L'inici d'un camí

Comencem el procés: entrevistes personals, visites al nostre domicili particular i reunions amb els nostres fills biològics —que aleshores tenien 4 i 5 anys—. Va ser una experiència intensa, però també molt enriquidora. Enmig de tantes proves i tràmits, descobrim una cosa molt bonica com a parella: a la rutina diària, de vegades oblidem expressar quan admirem l'altre. Aquesta vivència ens va permetre reconnectar com a família també.

Van passar alguns mesos fins que vam rebre “la trucada”. Hi havia una nena a qui podíem acollir. Era el juny del 2016. Un dimarts vam començar el període d'adaptació i acoblament. Vam anar al CRAE (Centre Residencial d'Acció Educativa) on vivia des de feia 6 mesos i la vam conèixer: una petita de 22 mesos, acompanyada dels seus dos germans grans. Ens hauria encantat acollir-los a tots.

Connectem amb ella des del primer moment. Durant aquests dies, la vam anar coneixent a poc a poc: jocs, passejades, visites al parc... Dissabte va venir a casa per primera vegada i va conèixer la seva nova llar. L'endemà ja es va quedar a viure amb nosaltres.

Si ho pensem des de la seva mirada, és esfereïdor: en qüestió de dies, un canvi radical. Deixar els teus germans, el centre, i anar-te'n amb persones que acabes de conèixer. És difícil d'imaginar i entendre per a una nena de poca edat.

Nou anys després

Avui han passat nou anys des d'aquell dia. Nou anys plens de moments feliços. La nostra filla d'acollida és, sens dubte, una més a la família. No hi ha distincions entre germans. S'estimen, discuteixen, es cuiden i s'acompanyen com qualsevol altre grup de germans.

Però també hem travessat moments molt durs i difícils. Hi va haver etapes en què no sabíem si podríem continuar, ja que la motxilla que porten és molt pesada. La pandèmia, per exemple, va tenir un fort impacte en el benestar emocional, com en molts altres nens i adolescents; aquest aïllament i desconcert van deixar empremta. A més, s'hi va sumar una nova situació: la seva mare biològica va tenir un nadó.

Aleshores van arribar les preguntes difícils: “Per què el nadó pot viure amb ella i jo no?”, “A mi no m'estima i a ell sí?”, etc. Hem hagut de respondre al llarg dels anys a in comptables preguntes difícils. Algunes tenien resposta, altres, en canvi, no les podrem respondre mai pel dany que li podrien ocasionar.

La doble pertinença

Un dels reptes més grans de l'acollida és el sentiment de lleialtat dividida que viuen molts nens i nenes. Sentir-se part de dues famílies pot ser tan enriquidor com confús. Quan visiten la família d'origen, de vegades se senten culpables per estimar també la família d'acollida. I viceversa.

No tots els infants, ni totes les famílies, entenen que no es tracta d'escollir entre una o altra. Totes dues poden estimar-los profundament. Però perquè això sigui possible, des de casa s'ha de treballar cada dia per a integrar la família d'origen al nostre discurs amb naturalitat i respecte. No hi ha cap rivalitat. No hi ha cap exclusió. En parlem, l'anomenem, la recordem. Així ella pot sentir-se lliure per estimar les dues famílies sense por.

Ha viscut una cosa que cap nen no hauria de viure: créixer lluny de la seva família biològica. Però també ha tingut la sort de trobar una altra família que la cuida, li dona suport i l'acompanya a cada pas.

Podem concloure aquest article amb l'afirmació que, en aquests moments, té dues famílies que la volen amb bogeria. I això, encara que no sempre sigui fàcil, també és un regal.

Esther i Josep

Una família d'urgència i diagnòstic

Jo soc en Josep, tinc 66 anys. Jo soc l'Esther, tinc 64 i soc mestra jubilada. Tenim una família de dos fills, un d'ells adoptat. Som família d'urgència i hem fet tres acolliments.

Com vau prendre la decisió de ser família acollidora d'urgència?

Quan l'Esther estava embarassada ja vam fer papers per adoptar un altre nen, perquè sabíem que hi havia molta necessitat i ho vam fer per solidaritat. També hem fet acolliments de Bòsnia i del Sàhara. I va ser arran d'aquests acolliments que vam pensar a fer-ho aquí. Ho vam estar mirant, fa 25 anys, però en aquella època ens van dir que per poder fer acolliments d'urgència un dels dos no havia de treballar. Per tant, vam decidir que quan ens jubiléssim començaríem a fer acolliments. A més, hi ha una parella aquí a la Garriga que han fet molts acolliments i nosaltres som amics seus i n'havíem parlat molt. Pràcticament, la primera entrevista que ens van fer per explicar-nos el que era un acolliment d'urgència nosaltres ja ho sabíem. De fet, vam dir sí al mateix moment perquè sabíem de què anava.

Què voleu explicar-nos de la vostra experiència amb els acolliments durant els primers dies?

El primer nen que vam tenir venia directament de l'hospital, acabava de néixer, tenia 10 dies, i bé, l'adaptació va ser molt ràpida, molt fàcil, en el primer cas. Era un nen molt plàcid i rialler.

El segon nen vam anar a buscar-lo a l'hospital, tenia 17 mesos, per portar-lo a casa, però per l'estat mèdic la pediatra de l'hospital va dir que no podia ser. Vam estar 7 dies a l'hospital cuidant-lo per Setmana Santa, i al final es va decidir que no vingués a casa. Però nosaltres sempre considerem que és un nen amb el qual hem fet un acolliment de 5 o 7 dies. Per nosaltres, diguéssim, ha sigut l'acolliment més dur en aquest sentit, perquè mèdicament era una situació molt complicada, ja que estava fent quimioteràpia... Nosaltres tenim netes i elles venen a dormir, venen a casa, i era un nen que no podia, en principi, tenir cap relació amb altres nens perquè era molt immunodeficient. Tenim un quadre a casa on tenim tot de fotos, i a ell el tenim aquí, com si fos de la família, igual que els altres.

I el tercer acolliment ha sigut a un nen de 25 dies. Va passar dos dies en un centre, on li van treure el pit de la mare i li van començar a donar el biberó, i va arribar al cap de dos dies a casa nostra. Va costar. L'acolliment, els primers dies va ser difícil. Va passar-ho malament, el nen. Tot i que de mica en mica va anar millorant el seu benestar i va acabar molt bé.

Com que hi ha aquestes diferències entre l'acollida d'urgència i la simple o permanent, què és el que vosaltres aporteu a aquestes criatures?

Nosaltres els tractem com si fossin fills nostres. Exactament igual. Per exemple, l'altre dia vam tenir també una entrevista i s'estranyava que els portéssim a la piscina. Amb els nostres fills biològics, quan eren nadons, fèiem piscina, doncs ara igual.

Altres exemples: amb el primer acolliment, que no anava a la llar d'infants, anàvem cada dia al parc o a l'espai familiar, i es trobaven un grupet de nens que estaven allà, perquè pogués tenir contacte amb altres infants. En canvi, el tercer, quan ja vam veure que anava per llarg l'acolliment, el vam apuntar a la llar d'infants, tal com se'ns va suggerir des de la ICIF.

Què heu après, quin consell donaríeu referent a aquest acompanyament en moments una mica més difícils o traumàtics?

Paciència i també respectar molt el ritme del nen. Cal intentar entendre el perquè. Si el nen necessita treure tota l'angoixa, cal acompanyar-lo. En el cas de l'últim, la mare se l'estimava a la seva manera i en aquest trencament amb ella encara troba a faltar l'olor de la mare, el pit de la mare, tot això. Hem de saber entendre que ell ha de tenir un espai per aquest dol de no tenir la mare. Nosaltres hem passat nits desperts, perquè el nen ha plorat tota la nit. I cal buscar ajuda, també, quan sigui necessari. Vam haver d'anar a una osteòpata infantil que li va fer com un renaixement. Aquest últim ens ha costat que agafés confiança amb l'ésser humà.

Recomanem molt anar a les formacions que s'organitzen, a AFABAR mateix. La formació que hem rebut actualment ens sembla molt interessant, molt vàlida, i ens hauria anat molt bé tenir-la quan vam adoptar el nostre fill, en aquell moment no vam tenir gens de formació.

Nosaltres no ens perdem cap grup de suport i a més preguntem molt. Estem contents perquè ens hem apuntat a un munt de coses i l'experiència dels altres t'enriqueix i ajuda a entendre millor el que els passa.

Algun suggeriment?

En general, hem estat ben tractats. Quan vam tenir el primer nen era un nen de desenvolupament lent, però no va ser així. La neuropediatra tenia la visió que si té tal edat ha de fer això, si té tal l'edat ha de fer això altre.

Nosaltres, com a mestres, sabem que cada nen té la seva evolució i si un nen no camina als 12 mesos ho farà als 17 i, si no, als 20. I que en els primers mesos, els primers anys de la vida, sigui més lent no vol dir que després sigui més lent.

I a les institucions, què els demanaríeu?

Sobretot més rapidesa a l'hora de prendre les decisions i un cop presa la decisió, executar-la. No pot ser que al cap de 8 mesos decideixin que el nen anirà a adopció i no marxi fins als 17 o al cap de 22 mesos. Què passa des que ja s'ha decidit que anirà a una família adoptiva? Per què tarden tants mesos (9 mesos o 14 mesos per arribar a l'execució)? Ho considerem greu. Per al nen, com més petit vagi a una situació definitiva, millor per a ell, oi?

D'altra banda, també demanaríem tota una sèrie d'ajudes econòmiques per al nen. Pensem que la medicació, l'escolarització i totes les activitats que el nen pugui fer, com ara piscina, han de ser gratuïtes per aquests nens.

Aquestes mesures ajudarien, perquè la família d'urgència és una casuística diferent de la d'una família simple. Jo crec que si hi hagués una part de cotització de seguretat social com a mínim, potser hi hauria més famílies que s'apuntarien.

Moltes vegades ens han preguntat si, sent família d'urgència, després ja podem passar a acolliment simple. Nosaltres no ens volem quedar a casa a cap nen per edat; si ara ens arriba un nen de 10 mesos, i jo tinc 66 anys, quan ell tingui 10 anys jo en tindria 76, si no és que soc mort. No seria gens bo pel nen. Sobre el que s'està parlant ara, de poder fer salts d'un tipus d'acollida a un altre, a mi em sembla bé en funció de cada cas en concret. S'ha d'entendre que quan s'ha fet una idoneïtat és per una cosa determinada. Això no vol dir que s'hagi de ser inflexible. Pot ser que hi hagi una família d'urgència i diagnòstic que sigui més jove i tingui condicions, i pugui fer després un acolliment simple o una adopció. Però, per exemple, nosaltres, si ara anéssim a demanar una adopció, no passariem.

Aquests nadons que heu tingut a casa han tingut relació amb la mare biològica o el pare? Com ha estat aquesta relació, o quina experiència teniu vosaltres al respecte?

Nosaltres, amb el primer, anàvem dos cops a la setmana a Barcelona, a l'ÈVIA, per visites. I amb el tercer, un cop a la setmana. Molt diferents, uns i altres. Primer, la mare va fallar moltíssimes vegades. O sigui, moltes vegades baixàvem a Barcelona, esperàvem i després no es presentaven. Fins i tot ens vam trobar, una vegada, d'haver de venir de vacances. Però el nen, òbviament, com que era molt petit, no se n'assabentava. Això és diferent, també.

Nosaltres no ens plantegem conèixer la mare. Tot i que pensem que seria positiu que la família biològica ens conegués perquè es quedaria més tranquil·la amb qui té el seu fill.

Alguna altra reflexió o consell?

Quan dones, reps molt també. Fem un sacrifici, són 24 hores al dia, cada dia de la setmana. Podríem estar viatjant, per exemple, i estem fent això. Pensem que és com tenir fills, n'has de tenir perquè en tens ganes. A més, quan són nens tan petits, requereixen un horari molt ben establert. Has de tenir ganes i fer-ho pel nen, no per omplir un buit teu.

A canvi, et donen moltes satisfaccions, molta estimació, ens retornen moltes coses. Quan veus que creix, que està molt malament i després comença a fer el primer somriure... Per exemple, el nen que va estar hospitalitzat era un nen que no menjava per una qüestió de medicació, i el Josep li va aconseguir donar un canelonet. Allò va ser per nosaltres molt gratificant, perquè hi ha un vincle, t'ho dona ell. Imagineu-vos un nen que no menja perquè està tan medicat.

A més, tenim tres netes. Considerem que és bo per a elles. També ho era per als nostres fills, quan vam tenir els nens de Bòsnia i del Sàhara, va ser molt enriquidor per a ells veure que ve una persona que viu d'una altra manera en una situació de guerra, en un camp de refugiats... els permet veure el món d'una altra manera.

El que més volem pels nens que hem tingut és que siguin feliços. Que trobin una família que els estimi i els eduqui i que tirin endavant. De fet, això, amb els tres casos que hem tingut, s'ha complert. Dos han tingut adopció i un acolliment, i estem molt contents que siguin feliços.

Gràcies per compartir amb nosaltres aquestes tres experiències!

Una família d'acollida viatgera

Recomanacions i reflexions per a unes vacances compartides

Alberto Castro

Família d'acollida

Acollir un infant a casa és molt més que oferir-li un sostre: és integrar-lo en la vida familiar, amb tot el que això implica, incloses les vacances. Viatjar amb un infant en acollida pot ser una experiència enriquidora per a totes les parts, però també presenta alguns reptes que cal tenir en compte.

Des de la primera sortida de cap de setmana fins a unes vacances més llargues, cada viatge esdevé una oportunitat per crear vincles i records compartits. A més, estar en un entorn nou posa tothom en igualtat de condicions: en un lloc desconegut, ningú no és “de casa”, i això pot ajudar l'infant a sentir-se més integrat.

Ara bé, viatjar amb infants acollits requereix una planificació una mica més acurada. Hi ha aspectes legals i logístics que cal preveure, especialment en viatges fora de l'Estat espanyol. Molts infants no tenen passaport, o bé tenen situacions administratives específiques, fet que pot limitar les destinacions possibles.

Documentació necessària per viatjar amb un infant d'acollida:

Dins de l'espai Schengen (per a infants amb nacionalitat espanyola):

- DNI/NIE o passaport
- Resolució d'acolliment
- Permís per viatjar a l'estranger
- Autorització de viatge per part de la Direcció General de Prevenció i Protecció a la Infància i l'Adolescència (DGPPIA).

Fora de l'espai Schengen:

- Passaport
- Resolució d'acolliment
- Permís per viatjar a l'estranger
- Autorització de viatge per part de la DGPPIA
- Visat (si el país de destinació ho requereix)

En el cas d'infants amb nacionalitat estrangera o amb cèdula d'inscripció, la documentació pot variar, per la qual cosa és imprescindible consultar cada cas amb el referent tècnic corresponent abans de fer cap reserva.

Vacances sense DNI o passaport? També és possible!

Si l'infant encara no disposa de DNI o passaport, no cal renunciar a viatjar. Hi ha un munt de destins dins de l'Estat —o fins i tot dins de Catalunya— que poden oferir experiències igualment enriquidores. El més important no és la distància, sinó compartir temps de qualitat junts.

Consells pràctics per a famílies d'acollida viatgeres:

- Planifiqueu amb antelació: deixeu prou marge per gestionar permisos i documentació.
- Trieu destins que s'adaptin a l'edat i les necessitats de l'infant.
- Mantingueu una actitud oberta i flexible, els viatges també poden remoure emocions.

- Prepareu l'infant amb antelació, expliqueu-li on anireu, què fareu i què pot esperar.
- No dubteu a demanar suport als professionals de referència.

Amb amor, empatia i una mica d'organització, viatjar amb un infant en acollida pot ser una de les experiències més enriquidores per a tota la família.

Una acollidora abraçada!

Monoparentalitat i acolliment

De l'acollida de cap de setmana a l'acollida permanent

María Reina

Família d'acollida

Qui és la María?

Em dic María Reina, tinc 56 anys i treballo com a agent literària, representant autors de Catalunya, Espanya, Iberoamèrica i Portugal. Visc a Barcelona i formo part d'un grup editorial important.

La Grace va arribar a la meua vida fa vuit anys, quan ella en tenia nou. Els seus pares n'havien perdut la custòdia, i ella era en un centre d'acollida des dels cinc. Jo vaig entrar com a família col·laboradora: l'anava a buscar els caps de setmana, estius i nadals. Passàvem tot el temps lliure juntes.

Amb el temps, el centre va veure que estava molt implicada en la seva educació i benestar, així que em van proposar assumir-ne la custòdia. Va ser un procés llarg i estressant, però al final, quan la Grace va acabar primària, va venir a viure amb mi definitivament.

Tot construint el vincle

Hi va haver molta voluntat per part de totes dues. La Grace buscava una figura materna, i jo volia acompanyar-la. Com que només estàvem juntes els caps de setmana, cada moment era intens: viatges, museus, ensenyar-li a cuinar, a moure's per la ciutat... Tot amb la incertesa de no saber quan seria l'última vegada.

Quan finalment va venir a viure amb mi, hi va haver reptes. Per exemple, jo no tenia experiència criant fills, i de cop i volta havia de fer front a tràmits escolars, pagaments, inscripcions... Va ser un caos! Però ens vam anar adaptant.

Reptes en l'adolescència i la institucionalització

Hem afrontat molts reptes. Per exemple, a l'institut, la Grace duia diverses etiquetes: nena tutelada, família d'acollida, LGBTQ+... A més, li van assignar un Pla de Xoc (pla de suport educatiu) automàticament, i ella odiava com ho gestionaven.

Jo em vaig tornar molt activa a l'Associació de Famílies de l'Institut (AFA), però notava molta incomprensió. No era malícia, sinó desconeixement.

També hi va haver dificultats amb la família biològica. Un cop, el seu pare va aparèixer a prop de casa, i quan vaig demanar ajuda als serveis socials, no van respondre. Ens van dir que la Grace, amb 15 anys, havia de demanar ella mateixa una ordre d'allunyament. Va ser frustrant.

La importància del suport emocional

El futbol ha estat clau. La Grace té talent, i li ha donat autoestima. També les gossetes que vam adoptar: una d'elles és el seu gran suport emocional.

En l'àmbit acadèmic, al principi vam contractar un professor particular, però va arribar un punt en què li vaig dir: "Si vols suspendre, suspèn gratis. Aprèn a estudiar sola". I va funcionar: ara té bones notes i plans clars (vol treballar amb nens tutelats).

Però amb els serveis públics ha estat complicat. Per exemple, amb l'ortodòncia van trigar tant a aprovar el tractament que gairebé se'ns va acabar el termini de cobertura.

Futur i família biològica

És un tema dolorós. N'hem parlat molt, però ara, en apropar-se a la majoria d'edat, sent un càrrec de consciència: "Per què jo tinc aquesta oportunitat i els meus germans no?".

Els seus germans van tenir trajectòries molt dures en sortir del centre. La Grace ho viu amb angoixa, perquè tot i que aquí té estabilitat, sent que és una deslleialtat cap a ells.

Crítiques al sistema

Cal més suport real. Les institucions avaluen, visiten, però quan hi ha una crisi, estàs sola.

Per exemple, amb el tema de l'ortodòncia, vaig haver de buscar jo mateixa clíniques que treballessin amb nens tutelats. O quan el seu pare va aparèixer, ningú no ens va ajudar.

Falta formació en trauma infantil i en com construir una família d'acollida. Nosaltres vam tenir sort amb alguns professionals, però va ser per contacte personal, no gràcies al sistema.

Consell per a futures famílies d'acollida

Que s'informin bé, tot i que no és tan diferent a tenir un fill biològic. Tots els adolescents fan batussa, i més si hi afegeixes un gos exuberant i una mare en menopausa! (riures).

De debò: és una experiència meravellosa, però cal estar preparat per demanar ajuda. Si no pots fer-ho, potser no és el moment.

I tant de bo més gent considerés l'acollida. Hi ha milers de nens que no poden tornar amb les seves famílies, però tampoc són adoptables. Necessiten llars.

Un desig per a la Grace

Que aprengui a estimar la seva història. Que deixi de jutjar-se i vegi que allò que va viure la va fer resilient, empàtica... amb superpoders. Com deia la meua àvia: "Cal llaurar amb els bous que un té". Que es quedi amb el que hi ha, no amb el que falta.

L'acolliment familiar des de dins

Com es construeix una família sense lligams biològics

Ana Castellano

Monomami d'acollida

Què podries explicar-nos sobre tu?

Em dic Ana, soc pediatra i em dedico especialment al maltractament i als abusos sexuals infantils. Paral·lelament, soc mare d'acollida en una família monoparental. Això últim és una part fonamental de la meua vida.

Què et va portar, fa ja uns anys, a prendre la decisió d'obrir casa teua i el teu cor a l'acolliment?

El camí va començar fa uns 13 anys fent voluntariat en centres d'acolliment (CRAE). Allà vaig veure la realitat d'aquests nens i, a més, vaig conèixer un voluntari que era família col·laboradora. Veure la seva experiència de prop va ser decisiu. Hi havia també, clar, el meu desig de ser mare. Abans d'això, ja havia tingut una experiència molt enriquidora sent "germana d'estiu" d'un nen sahrauí que venia a passar els estius amb la meua família. Va ser una primera aproximació molt positiva.

Concretament, quina experiència tens amb l'acolliment?

N'he viscut diferents modalitats. El que considero el meu primer fill va arribar amb només deu dies de vida en acolliment d'urgència. Va estar amb mi 15 mesos fins que va ser adoptat. Actualment, tinc un nen de 3 anys que va arribar amb 4 mesos en acolliment temporal i que, amb el temps, ha passat a ser permanent. Així que he recorregut tot l'espectre.

Com és el procés d'adaptació amb nens que arriben amb tan pocs dies o mesos de vida?

És molt intens i immediat. El gran, amb deu dies, va venir directament als meus braços de l'hospital a casa. No hi va haver pràcticament adaptació; el vincle va néixer de manera natural mentre el cuidava. El petit, amb 4 mesos, va requerir un acoblament, però va ser molt ràpid, de menys de 48 hores. La veritat és que quan una criatura tan petita depèn completament de tu, és impossible no establir un lligam matern profund i ràpid.

I en aquest camí, quins han estat els majors reptes?

Cada nen porta la seva motxilla. El gran tenia un problema de salut greu relacionat amb consum de tòxics durant l'embaràs, que va requerir moltes cures específiques. El petit, tot i que sa, arrossega les conseqüències del trauma i les dificultats de vincle dels primers mesos. Tots dos, per la separació inicial, presenten o van presentar reptes en l'aferrament. Com a mare acollidora, aprens a conviure amb aquesta realitat i a treballar cada dia per donar-los seguretat.

Quina diferència trobes entre el teu "maternatge" i el d'una mare biològica?

La diferència més clara és que no els he portat a la panxa. Però tot el que ve després és molt similar. De fet, he desenvolupat un vincle molt fort des del primer moment, potser fins i tot més ràpidament que

algunes mares biològiques del meu entorn. El rol de cuidadora, la protecció, l'afecte... és idèntic. L'amor no depèn de la biologia.

Com afrontes el tema de la seva història? Com s'ho pren ell?

La transparència és clau. Ell sap que té una "mama de panxa". Té un "llibre de vida" que explica el seu recorregut i hi ha tingut accés des de petit. De fet, va haver-hi una època en què el va voler portar a la llar d'infants per explicar-ho. Ara està en una fase més de privadesa, però coneix perfectament la seva història. Veu els pares biològics cada quinze dies. Hi ha hagut etapes on verbalitzava que no volia que aquella dona fos la seva mare, cosa totalment normal. La relació amb el pare biològic és diferent, hi ha més vincle.

Com avalues l'acompanyament que rebeu de les entitats?

He passat per diferents ICIF i hi ha hagut molt canvi de personal. Sempre es pot millorar, però amb l'equip actual estic molt satisfeta. És l'experiència més ben acompanyada. On noto un dèficit important és en el suport emocional continuat, tant per al nen com per a la família acollidora, més enllà de les visites puntuals. Faltaria un acompanyament psicològic més estable.

I la relació amb la família d'origen, com és?

Ens coneixem. Després d'una trobada casual al carrer, vam veure que era millor per al nen fer els intercanvis de manera directa. Des de fa gairebé dos anys, soc jo qui lliuro i recullo el nen de les visites. Això ha fet que tinguem una relació cordial. De fet, estem en un procés molt avançat: les visites deixaran de ser supervisades per la tècnica i les gestionarem directament els pares biològics i jo. Fins i tot es parla de fer un grup de WhatsApp. És un pas que es dona perquè la situació ho permet.

Què li diries a algú que s'ho està plantejant?

Que ho provi! És una experiència que enganxa. Per començar amb poc compromís, hi ha opcions fantàstiques com ser família col·laboradora de cap de setmana o acollir un nen sahrauí durant dos mesos a l'estiu. Són com a "assajos" amb un temps limitat. Si no funciona, has fet una bona acció. Però si funciona, et canviarà la vida i probablement no voldràs parar.

Quin és el teu somni per al teu fill d'acollida?

Que sigui feliç. És el que tota mare desitja. Vull que, malgrat els inicis difícils que no va escollir, pugui tenir una infància i una vida plena, que puguem reparar entre tots el dany inicial.

Per acabar, ja que aquesta revista arribarà a docents i PAE, què creus que hauria de saber l'escola sobre l'acolliment?

Que no tinguin por de preguntar-nos. Som conscients que és una realitat desconeguda i estem oberts a explicar-la amb honestedat. L'escola és un pilar fonamental: els mestres poden detectar canvis de comportament que a casa potser no veiem. És vital una aliança entre família i escola, sempre preservant la intimitat del nen, que és el veritable protagonista i qui menys ha decidit en tot això. Cal observar, comunicar-se i entendre que darrere d'un nen acollit hi ha una història que pot requerir una mirada més atenta i compassiva.

El divorci en les famílies d'acollida

Una realitat silenciada

Raquel Garcia

Coordinadora del PAE d'USTEC·STEs (IAC) i família d'acollida

Soc tècnica en educació infantil i va ser gràcies a la meva formació que vaig conèixer l'acolliment familiar, un món fins aleshores completament desconegut per a mi. Durant el cicle formatiu, una família acollidora ens va oferir una xerrada que em va impactar profundament. Vaig descobrir que, més enllà de l'adopció, existia aquesta altra manera d'ajudar infants en situacions vulnerables. Recordo que vaig pensar que si algun dia en tenia l'oportunitat, m'agradaria fer-ho.

Casualment, la meva parella també va estudiar educació infantil i va viure la mateixa experiència. Quan ens vam conèixer, vam descobrir que totes dues havíem sentit aquesta crida. "Per què no oferir nosaltres una família d'acollida?", ens vam plantejar. Així, vam consultar amb una entitat d'acolliment i, gairebé sense pensar-ho, vam decidir embarcar-nos en el procés.

Un sistema amb fallades des del principi

El procés per obtenir la idoneïtat el vam viure amb incertesa. Confesso que mai no havíem estat mares i temíem que això fos un obstacle. Amb el temps, vam entendre que el sistema presenta greus mancances. És com una pantomima. Dius el que volen sentir, però després cada família actua com pot o vol.

La nena i la seva motxilla emocional

La petita que vam acollir tenia tres anys i una història difícil: va néixer a la presó, era d'ètnia gitana (cosa que ella mateixa desconeixia) i havia patit

abandonament. Vam treballar molt els seus traumes. Quan es va assabentar que havia nascut a la presó, va ser un cop duríssim. També li va costar assumir l'origen gitano, sobretot pels estereotips negatius que associava.

El seguiment per part dels serveis socials va ser gairebé inexistent, ens van donar la nena i van desaparèixer. No hi havia informació sobre el seu historial mèdic o psicològic, quelcom bàsic per ajudar-la. La tutora del centre on havia estat ens va donar més dades que les institucions; és absurd que una educadora t'expliqui allò que l'Administració hauria de fer.

El conflicte amb la família biològica

L'acolliment inicialment era temporal, però com que no va haver-hi visites de la mare biològica durant anys, es va convertir en permanent. Fins que, de sobte, la mare va reaparèixer. Ens vam assabentar un any després que estaven valorant el retorn des de la ICIF. Ens van dir: "Aquí teniu una foto de la mare perquè comenceu a treballar el retorn". Amb una foto? Vam intentar col·laborar, fins i tot vam organitzar trobades amb la família biològica, però la situació es va tornar insostenible. Un dia, la parella de la mare ens va amenaçar: "Quan ella digui, aniré a casa vostra i m'emportaré la nena". Allà vam dir prou.

Falta de suport i burocràcia excessiva

Denuncio la manca de formació i acompanyament a les famílies acollidores. Hi ha molta desprotecció. Les tècniques estan saturades, no poden fer se-

guiments reals. També critiquem la rigidesa del sistema, l'acolliment d'urgència, per exemple, podria agilitzar-se, però hi ha tanta burocràcia que molts infants passen anys esperant. Malgrat tot, no me'n penedeixo. Sempre he estat la mare boja, lluitant per ella. Però el sistema ha de canviar: més transparència, més suport i menys paper mullat.

El meu missatge és clar: L'acolliment pot ser meravellós, però cal més serietat. No és només donar amor, és reparar ferides, i per a això necessites eines. Si algun dia això millora, potser més persones s'animaran a acollir.

El problema invisible: el divorci en l'acolliment familiar

L'acolliment familiar és, en teoria, una mesura de protecció centrada en el benestar del menor. Però, què passa quan la família acollidora es divorcia? No hi ha protocols clars, ni normatives específiques, ni tan sols orientacions bàsiques sobre com gestionar aquestes situacions. És com si el sistema no hagués previst que les parelles puguin trencar-se. En el meu cas, el divorci va ser un caos administratiu. El sistema actua com si els acolliments fossin eterns. Però les famílies canvien, i els nens no poden pagar-ne les conseqüències.

Qui decideix sobre la menor? El paper de l'Administració

Legalment, quan es produeix la separació o divorci de la família acollidora, la decisió sobre el futur del menor acollit no correspon al jutge de família, sinó a l'entitat pública que assumeix la tutela administrativa i autoritza l'acolliment. El procés judicial de divorci no pot adoptar mesures definitives sobre guarda, custòdia o aliments respecte al menor acollit, ja que està subjecte a la tutela de l'Administració. Només es poden adoptar, si s'escau, mesures cautelars de protecció fins que l'entitat pública decideixi què és més convenient per al menor. En la pràctica, això significa que s'acostuma a prioritzar la continuïtat amb una de les parts acollidores, però sense avaluar sempre el vincle emocional. L'ajuda econòmica mensual pot convertir-se en motiu de disputa: alguns progenitors la reclamen íntegrament encara que el menor visqui també amb l'altre, i les institucions no ho supervisen.

Què reclamem?

Transparència, informes detallats i audiències abans de retirar l'acolliment a una de les parts. També demano suport postdivorci: mediació especialitzada per reorganitzar la custòdia sense separar el menor i, si cal, supervisió judicial, que un jutge revisi aquests casos, no només tècnics administratius.

Mentre no existeixin normes clares, cada divorci serà un camp de batalla on els menors —els únics que no trien aquesta situació— en sortiran perdent. Al final, qui paga són ells, i la institució, que hauria de protegir, mira cap a una altra banda.

Un desig per a la meua filla

El meu desig per a ella és molt senzill: que sigui feliç i que faci allò que realment vulgui fer a la vida, sense deixar-se influenciar pel que diguin els altres. No importa la professió que triï ni el camí que prengui, el més important és que sigui fidel als seus somnis i que trobi la felicitat.

La veu de l'Elena

Una mare que denuncia el sistema de tutela i acollida de menors

Darrere de les estadístiques sobre custòdies i procediments judicials, hi ha veus que rarament troben espai. Veus que expliquen històries de lluita, dolor i una recerca incansable de justícia. Aquesta publicació no seria completa sense escoltar les experiències de l'altra banda: les de famílies que denuncien un tracte injust i una justícia que, lluny de ser objectiva, pot arribar a ser profundament arbitrària.

L'Elena és una d'aquestes veus. Jove, enèrgica i culta, amb un marcat accent rus que en delata els orígens, fa tres anys que no viu amb el seu fill, que ara en té onze. El resultat d'una llarga i exhaustiva batalla legal ha estat la pèrdua de la custòdia, i el nen viu actualment amb el seu pare.

“Això és un genocidi vivent: la realitat darrere del sistema, jo puc dir que, com a mare afectada pel sistema i com a activista, aquesta problemàtica és ja un genocidi vivent. I puc anomenar-ho així perquè dues associacions van presentar una denúncia a Brussel·les el 2022”.

Així arrenca la veu indignada de l'Elena, mare que ha viscut en carn pròpia el que descriu com una “maquinària” de tutela institucional que, lluny de protegir infants, acaba destrossant vides i aprofundint desigualtats. “Lluny de protegir, sovint castiga, culpa i expulsa les mares pel seu context social, econòmic o per circumstàncies de la vida”, denuncia.

Segons les seves paraules, el seu malson va començar quan el seu fill va començar a expressar que no volia anar a classe, mostrant-se neguitós i trist. Com a pedagoga, l'Elena va detectar indicis d'algun problema i va reclamar atenció al centre educatiu privat i elitista on estudiava. Aquest pas, segons relata, la va precipitar directament a un infern burocràtic i judicial.

L'Elena narra que l'escola no acceptava les dificultats de l'infant i, per aquest motiu, es va veure abocada a buscar solucions externes i va portar el nen a dur a terme proves psicopedagògiques que van determinar que l'infant tenia dislèxia i discalculia. En portar les proves al centre, tampoc no les van tenir en consideració, i ella va decidir ser persuasiva i seguir demanant que es contemplés la necessitat de suport educatiu que requeria el seu fill. Evidentment, aquest ferm posicionament de l'Elena va desagradar al centre, i segons explica, això va desembocar en un conflicte on l'escola va començar a tractar-la de forma injusta i discriminatòria.

Davant l'angoixa, la mare va presentar reiterades demandes d'atenció al centre educatiu. Segons explica, la resposta va ser sempre la negació del problema. L'escola va informar els serveis socials que no hi havia cap incidència. “Una setmana més tard, jo ja era la mare problemàtica per exigir millor atenció i perllongar la custòdia del meu fill en una escola privada per la qual pagàvem gairebé 1.000 euros mensuals”.

La situació es va complicar amb la separació conjugal. El pare, qui finançava la costosa escola, va quedar —segons la versió d'Elena— “blindat” davant l'escola i, per extensió, vers el sistema, mentre ella començava a ser etiquetada com a “problemàtica”.

L'Elena exposa que a partir d'aquell moment, una conjunció d'informes socials i psicològics, les accions del centre i les del pare van acabar traduint-se en la retirada de la custòdia i l'atorgament al pare.

L'Elena denuncia que la retirada de custòdia està construïda sobre informes contradictoris i falta d'accés a la informació. Ella i la seva advocada reclamen incansablement l'accés a la documentació per poder desfer l'entrellat, però els resultats no són satisfactoris.

“No em donen documents, ni informes, ni dret a defensar-me... Per exemple, quan demano a la DGAPIA per quin motiu em treuen el nen, ningú em respon. Els informes són contradictoris i emeten judicis sense conèixer la mare o el nen”, relata.

Avui, l'Elena, juntament amb la seva advocada, recorre totes les instàncies per denunciar el que considera “arbitrarietat i la presa del fill”. Les seves paraules es poden llegir a les xarxes socials, i la seva presència és constant al carrer i a les portes de les administracions, en una lluita incansable amb un únic objectiu: recuperar el seu fill.

Tot i que la llei estableix la separació del menor com a últim recurs, els informes del Síndic de Greuges apunten que el sistema sovint no prioritza prou l'acolliment dins la família d'origen i pateix saturació, manca d'estabilitat i dèficits en la detecció de necessitats especials. En aquesta línia, l'Elena també es mostra molt crítica amb el sistema d'acolliment i en concret amb les famílies d'acollida.

Tot i que el més desitjable seria restablir el nucli familiar original de l'infant, amb el suport institucional centrat en aquest objectiu i evitant processos de desarrelament i tutela administrativa, la realitat demostra que no sempre és possible. Quan la reunificació no es pot garantir, el centre d'acollida tampoc és l'espai idoni per al benestar integral dels infants.

Segons dades del Departament de Drets Socials, a Catalunya hi ha més de 6.100 infants sota mesures de protecció (2023). D'aquests, viuen en centres residencials un 38%, el 35% amb algun familiar no progenitor, i un 17% amb família aliena (família d'acollida).

Els centres d'acollida, segons experts i testimonis d'extutelats, no són el millor lloc per créixer: l'entorn institucional sovint impedeix establir vincles personals i estabilitat emocional, afecta la salut mental i social dels menors i presenta mancances greus com la sobreocupació, el nombre insuficient d'educadors per infant, la rotació elevada del personal i dèficits d'infraestructura.

L'Elena també denuncia la cara fosca de les famílies d'acollida i d'un procés que, segons ella, trenca vincles materns de manera injusta: “Hi ha mares que no fumen ni beuen i als informes socials posen que són alcohòliques. Tot plegat, falta d'objectivitat, manca total d'imparcialitat. No entenc les famílies d'acollida que diuen voler ajudar. Si vols ajudar, ajuda el teu veí, o un familiar, però per què vols un nen d'una altra dona? Si són guapos, els demanen en acolliment permanent o adopció...”.

Tot i que és demostrable que el model de família d'acollida també presenta limitacions (errors en la selecció i el seguiment, ruptures o dificultats en la relació amb la família d'origen i, en alguns casos, conflictes greus), l'Elena confronta amb contundència aquest model i posa alguns exemples: “hi ha casos d'abusos sexuals dins de les famílies d'acollida i fa poc una família d'acollida va assassinar una nena a Alacant”.

Malauradament, aquests casos es donen i són inadmissibles. El cas al qual fa esment és el d'Elda (Alacant), on una dona va assassinar el fill d'acollida de la seva parella, de 8 anys, fet pel qual el Tribunal Suprem va confirmar la condemna a presó permanent revisable. Quant als abusos sexuals en el nucli familiar (no tenim dades sobre la incidència específica en famílies d'acollida, però la presentació d'antecedents sexuals és obligatòria a l'hora d'acollir) a la infància són innegables, ja que el 80% dels abusos infantils es donen per part de familiars i coneguts. Per tant, els mecanismes haurien de ser més exhaustius i protectors, especialment amb la infància en risc. És clar que el procés erra estrepitosament en aquests casos. Així i tot, l'evidència científica és clara: una situació transitòria i protegida en una llar familiar, amb capacitat d'acompanyament i respecte als orígens, és millor per a la salut física, emocional i educativa dels infants que estades prolongades en institucions, que poden generar dèficits de desenvolupament i dificultats de vincle.

L'Elena, a més, es mostra molt crítica també amb els centres d'acolliment. Un dels punts més contundents del relat és la mercantilització de la infància. “Hem d'entendre una cosa: tot és negoci. Per cada nen matriculat, la Generalitat paga 68.000 euros immediats, i després entre 4.000 i 9.000 euros cada mes. Si el nen és medicat, reben el doble o el triple, o si té discapacitat...”.

Un altre aspecte a tenir en compte és l'externalització i la feminització de la pobresa. En aquest sentit, el Síndic de Greuges (2021) ja alertava que la majoria de mares que perden la custòdia viuen en situació de pobresa o vulnerabilitat social, i que el sistema no ofereix prou recursos per enfortir el nucli familiar abans de separar els infants. Això connecta directament amb el fracàs escolar d'aquests infants.

L'Elena diu que “la incidència a l'escola és brutal. La majoria dels nens tutelats viuen un fracàs escolar enorme. És molt estrany que acabin l'ESO i, si ho fan, és amb currículums retallats”, denuncia. Les dades ho corroboren: els infants tutelats tenen un 5% més de fracàs escolar que la resta d'infants amb situacions socioeconòmiques desfavorides. Segons el Ministeri de Drets Socials i Agenda 2030, només un 20% dels joves extutelats aconsegueix el graduat escolar i menys del 2% arriba a estudis universitaris. La resta pateix un alt risc d'exclusió social.

Aquestes dades s'entrecruen amb la pobresa: l'abandonament escolar està fortament vinculat amb els ingressos familiars. Els joves de famílies amb baixos recursos tenen molta més probabilitat de deixar els estudis abans d'acabar l'ESO o continuar amb estudis postobligatoris.

Per exemple, un de cada cinc joves amb ingressos baixos abandona l'educació formal, una taxa molt superior a la mitjana. Als col·lectius amb més recursos, l'abandonament es manté per sota de l'1%.

La responsabilitat de l'Administració amb aquest jovent és clara, hauria de posar-hi recursos per revertir aquest biaix. El cas de l'Elena evidencia la necessitat d'una reforma profunda del sistema de tutela i acollida, reconeguda fins i tot per la síndica de greuges actual, Esther Giménez-Salinas, que ha reclamat “centres més petits i personalitzats”, més estabilitat dels equips i la separació del menor com a últim recurs.

Per dignificar la institució i blindar-la contra la mercantilització i l'arbitrarietat, calen auditories, formació, recursos, equitat i transparència reals. Només així es podrà transformar el dolor en justícia i preservar la veu de la infància, avui encara massa silenciada.

Tot i la destrucció personal i familiar, l'Elena persevera: “Ara només vull una cosa: justícia per al meu fill i per a tots els infants”. El seu testimoni connecta amb el moviment creixent d'associacions de mares i famílies que reclamen una auditoria independent del sistema i que han portat denúncies a instàncies europees. El Parlament Europeu, el 2022, va admetre a tràmit diverses queixes relacionades amb vulneracions de drets de famílies tutelades a Espanya.

La conclusió de l'Elena ressona amb força: “El meu fill em diu: ‘Mama, per què no escolten els nens?’. I jo dic: ‘Els nens no menteixen’”.

Bibliografia / Referències

Vilaweb (2023). Uns 550 menors tutelats esperen família d'acolliment a Catalunya. <https://www.vilaweb.cat/noticies/uns-550-menors-tutelats-esperen-familia-dacolliment-a-catalunya/>

La República (2022). Aldees Infantils alerta de l'increment d'un 11% d'infants i adolescents en acolliment a Catalunya. <https://www.larepublica.cat/minut-a-minut/aldees-infantils-alerta-de-lincrement-dun-11-dinfants-i-adolescents-en-acolliment-residencial-o-familiar-a-catalunya/>

Ara Criatures (2023). Un centenar d'infants a Catalunya busquen família. https://criatures.ara.cat/infancia/centenar-dinfants-catalunya-busquen-familia_1_1406082.html

UOC (2017). Els infants acollits per família aliena a Catalunya representen el 13% del total. <https://www.uoc.edu/ca/news/2017/222-educacio-social>

Generalitat de Catalunya. Prestació econòmica per acolliment en família extensa o aliena. https://www.social.cat/noticia/18594/la-prestacio-per-acolliment-dinfants-i-adolescents-puja-fins-un-32#google_vignette

Síndic de Greuges (2021 i 2022). Informes anuals sobre el sistema de protecció a la infància a Catalunya. https://www.sindic.cat/site/unitFiles/9108/Informe%20anual%20infancia_2022_definitiu.pdf

Créixer en els braços de la família extensa

Amarazáia Zoê

Quan se sent parlar d'acolliment familiar, gairebé tothom imagina persones desconegudes amb un gran cor que obren casa seva a infants que ho necessiten. Poques vegades es pensa en nosaltres, els qui vam trobar un lloc segur dins la família extensa. Aquella xarxa discreta i constant que acaba assumint una criança que no li tocava i sostenint vides que, sense ella, s'haurien desdibuixat.

A Catalunya, la majoria d'infants tutelats que viuen en una família ho fan, de fet, amb família extensa: avis, tiets, germans grans que es fan càrrec dels infants, sovint amb recursos limitats i una càrrega emocional molt alta. Hi ha centenars de casos reconeguts oficialment, però molts altres no consten en cap registre, perquè la criatura "simplement" passa a viure amb els avis o amb una tieta, sense cap mesura legal ni suport específic; aquestes històries són la punta de l'iceberg d'una realitat molt més àmplia i invisibilitzada.

Jo vaig ser una d'aquestes criatures. La meua infància no es va fer al costat dels meus pares adolescents, sinó entre les mans fermes i la saviesa dels meus avis paterns. Amb prou feines caminava quan la meua vida va començar a casa seva. Ara, amb

prop de 50 anys, puc dir amb serenor i claredat: els meus pares són els meus avis. Una frase breu que conté un món de complexitat, amor i també una ombra persistent de dolor.

Però aquella salvació, en realitat, no va ser gens fàcil. Els límits entre allò que era cura i allò que era absència eren difusos, gairebé imperceptibles. Els meus pares biològics mai no van desaparèixer del tot: orbitaven al voltant de la meua vida com presències intermitents, sempre imprevisibles. La meua mare va ser absent fins ben entrada la meua adolescència, però la seva absència no era total —la vaig veure una desena de vegades— i aquelles trobades esporàdiques, lluny de reparar el buit, només feien més profunda la ferida de l'abandonament.

El meu pare, per la seva banda, apareixia sense previ avís. Venia a dinar, se m'enduaia, de sobte, a llocs que sovint no eren adequats per la meua edat, o simplement irrompia a la meua vida per contradir tot allò que tenia a veure amb mi, amb la meua educació i amb la meua manera d'estar al món. Normalment, venia carregat d'ira, de frustració, com si cada trobada fos una batalla per reafirmar la seva presència perduda.

Els vincles de sang, però, tenen un pes difícil de sostenir. Ni tan sols els meus avis, que van ser els meus veritables referents, el meu punt d'estabilitat, podien posar-hi límits sense sentir com la tensió i la culpa s'infiltraven en cada decisió. Volien protegir-me, però també volien evitar el conflicte.

I així, entre l'afecte i la renúncia, es va anar configurant un vincle ambivalent, irregular, mai del tot segur ni positiu per a mi.

Vivia atrapada en una frontera borrosa, una mena de límit incert on no sabia on començava la responsabilitat dels uns ni on acabava la dels altres. Era un acolliment invisible, sense nom ni reconeixement. Als ulls de tothom, simplement eren "els avis que ajuden", una situació aparentment quotidiana, però que amagava una realitat molt més complexa: aquella presència constant dels meus pares, sense mediació ni protecció, podia ser també una font contínua de trauma, por i desorientació. L'Administració, a finals dels setanta, no veia (o no volia veure) aquestes realitats. I així, com tantes altres criatures, quedava atrapada en els marges del que era legal i del que era emocionalment sostenible.

Tot aquest entramat afectiu va deixar empremta. Va marcar la manera com m'apropava als altres, com establia relacions d'amistat i, més endavant, afectives i sexuals. Durant molts anys vaig mantenir vincles on sempre em sentia en inferioritat, com si hagués d'agrair qualsevol mostra de bondat o d'interès. Em movia entre la por de ser abandonada i la necessitat de merèixer l'afecte, portant amb mi aquella antiga sensació de deute per haver estat cuidada, però mai plenament reconeguda.

Aquí hi ha la primera ferida: conviure amb l'origen del desemparament. No era només l'absència, sinó una presència irregular i sovint dolorosa. Les dinàmiques que havien provocat el desordre es repetien en petits gestos, en promeses incomplertes, en silencis que feien mal, però també en múltiples formes de violència vers els avis i jo mateixa. I així creixia amb la sensació de no pertànyer del tot a cap lloc i d'haver d'estar sempre vigilant per si apareixien per la porta.

Els meus avis van ser l'eix de tot. El seu amor era pràctic, diari i constant: un plat calent, una paraula amable, una protecció que no sempre es podia posar en paraules. Em van donar un lloc des d'on cons-

truir-me, tot i la por que sempre ens ha acompanyat. Gràcies a ells, vaig poder créixer amb certa seguretat i començar a forjar la meua pròpia fortalesa.

Amb el temps, aquesta fortalesa es va transformar en distància vers els meus pares, els biològics. Vaig entendre que la paternitat no ve de la biologia, sinó de la cura i la presència. Vaig començar a decidir fins on permetia entrar els meus pares biològics.

Això també va portar nous dolors: malentesos dins la mateixa família, que seguia sent la mateixa per a tots. Era un equilibri fràgil i difícil de sostenir.

Un altre cop em va torçar l'ànima veure com els meus pares refan les seves vides, formant noves famílies i criant altres fills. Hi havia una part de mi que s'alegrava de comprovar que, amb ells, actuaven amb més coherència, que potser havien après alguna cosa del passat. Però, alhora, em travessava una sensació fonda d'invisibilitat quan els sentia dir "el meu fill" o "la meua filla", com si jo mai hagués existit, com si les negligències i el dolor que em van causar s'haguessin esborrat de la seva memòria.

L'orfandat dins la pròpia família és un dolor subtil però devastador. Et fa dubtar del teu lloc al món, del teu valor, i reobre una ferida antiga que murmura, de manera silenciosa però persistent, que potser la culpa és teua, que hi ha alguna cosa en tu que et fa menys digne d'amor, menys mereixedora de ser escollida.

Ara soc mare i família acollidora. Aquest doble paper m'ha obert noves comprensions. Entenc la tristesa profunda d'un infant quan esclata davant un gest mínim, la memòria corporal del trauma, la ràbia davant els adults que no saben protegir. He descobert que aquestes experiències no s'esborren: es transformen en tristesa, en força, o, com en el meu cas, en una energia obstinada per protegir els altres.

A la família extensa —aquesta xarxa silenciosa, massa sovint invisible— vull dedicar la meua veu. A totes les famílies que crien nets, nebodes o germans sense suport ni reconeixement, atrapades en acolliments de fet que no consten en cap expedient, vull dir-los que la seva tasca és immensa i que sovint sosté el que el sistema no arriba a veure. Perquè se'ls reconegui, se'ls posi nom i se'ls agraeixi. Perquè, en moltes ocasions, la família no és només qui et dona la vida, sinó qui et brinda constància, paciència i amor quotidià per poder viure-la.

I als 18, què?

Majoria d'edat, minoria d'oportunitats

Toni Mir

Pare d'acollida d'un jove extutelat

L'any 2009 vam acollir una criatura. Segons el que ens van explicar, l'acolliment havia de ser temporal: la idea era que tornés amb la família biològica, perquè aquest és justament l'objectiu de l'acolliment familiar. Per això, al principi, es va considerar "acolliment simple".

Expectatives i realitat

Ens van assegurar que la criatura tindria trobades periòdiques amb la família biològica, sempre en un centre específic, sense contacte directe amb nosaltres.

Tot semblava controlat i prometia tranquil·litat. Però van passar dos, tres, quatre anys, i aquell retorn mai arribava.

Aleshores vam passar a ser "acolliment permanent". Això volia dir, aparentment, mantenir la criatura a casa fins que pogués tornar amb la família biològica. Les visites continuaven, però un dia ens van informar que la persona de la família que les feia no podria fer-se'n càrrec. No vam entendre res.

Manca d'informació i dificultats

La informació que teníem era escassa. Ens deien que la criatura no patia cap malaltia greu. Amb el temps, però, vam descobrir que viure sota tutela per motius d'abandó o maltractament comporta sempre el trauma d'abandó. En el nostre cas, vam saber que patia alcoholisme fetal.

La manca d'informació rebuda de l'Administració ens feia prendre, a vegades, decisions equivocades, i això complicava la convivència.

Tot i que la família d'acollida assumeix la responsabilitat diària, el tutor legal és sempre l'Administració. En teoria, cobreixen les despeses, però en la pràctica, quan demanes beques, les deneguen: la criatura ja viu en família!

Adolescència i crisi

Seguíem donant-li estima i acompanyament, convençuts que era necessari. Un dia, cap als setze anys, va explotar. La ràbia continguda pel trauma d'abandó emergia amb força: deixava de fer cas, insultava, maltractava el mobiliari... tot era desmesurat.

Quan s'apropava a la majoria d'edat, la vam acompanyar a demanar plaça en un pis tutelat i la prestació econòmica que li tocava per ser extutelada (660 €). Places a pis tutelat no n'hi havia, ni se'n preveia. La prestació, sí, però amb endarreriments que només crearien nous maldecaps.

Vam decidir que es quedés a casa. Fets consumats: una "falsa-adopció". Error?

El desenllaç burocràtic

L'Administració ens va enviar una carta breu donant les gràcies i passant a "no ser". Abans de cobrar, va haver de fer un pla de treball amb una entitat contractada. La vam acompanyar per exposar la situació familiar i buscar pautes de convivència. La resposta del tècnic va ser: "Amb vostès no haig de parlar, ara és major d'edat i decideix ella."

Era incomprendible. Ningú va escoltar ni la família ni els professionals que l'havien tractat.

El resultat: 660 € mensuals i cap ajuda per a la gestió econòmica ni per organitzar una vida autònoma, tot i el dèficit emocional causat per l'abandó. Conseqüència: a dia 5 no tenia ni un euro.

Trencament i repetició

Al cap de poc, va decidir marxar. La convivència havia esdevingut insostenible. Així i tot, en moments de dificultat, tornava a trucar a la nostra porta. L'acollíem de nou, però al cap de pocs dies tornava a marxar. Així hem passat anys, fins que la situació s'ha tornat impossible de sostenir.

Hem demanat ajuda a l'Administració, esperant que ajudessin tant a la jove com a nosaltres, però de nou la solució depèn només de la voluntat de la persona extutelada.

Reflexions finals

Val la pena dedicar setze anys d'esforç si al final la persona pot acabar al carrer per manca de suport institucional? Tractarien igual als seus fills biològics els responsables de l'Administració? Quina protecció té el menor si, complint 18 anys, queda sense recursos? És just que les famílies d'acollida hagin de viure aquestes dificultats, amb el patiment emocional que genera, sense suport institucional?

Al final tenim la sensació que no volen famílies, sinó "centres" amb atenció individualitzada.

Certeses i agraïments

No totes les històries d'acolliment són tan dures. Algunes acaben bé, fins i tot amb "falses-adopcions" exitoses i joves que arriben a la universitat.

Per això cal mantenir els programes d'acolliment i millorar l'acompanyament, especialment més enllà de la majoria d'edat.

Agraeixo especialment el suport d'AFABAR (Associació de Famílies Acollidores de Barcelona) i la lluita per aconseguir drets tant per a les famílies com per a les criatures acollides.

Gabriel

Recerca d'identitat després de viure entre dues famílies

Gabriel

Jove que va viure en acolliment

El Gabriel, jove originari del barri de Sant Roc i integrant d'una família gitana, relata en primera persona una vida marcada per la discriminació, la lluita per la lliure expressió de gènere i el profund desig de ser acceptat tal com és. El seu testimoni abasta des de la infància fins a l'edat adulta jove, travessant experiències de rebuig familiar i escolar, un període d'acollida familiar, conflictes emocionals i la constant recerca d'independència i autenticitat.

Infància i discriminació

El Gabriel recorda la seva infància com una etapa especialment difícil, condicionada per les estrictes normes culturals de la comunitat gitana a Sant Roc: “No va ser fàcil —explica—, perquè viure amb unes idees tan clares i tan estrictes del que és ser gità o conviure en una ètnia gitana, amb tot el que comporta, pròpies regles o normes, és molt dur”.

Des de ben petit, va ser objecte de rebuig tant a l'entorn familiar com a l'escolar per no ajustar-se als rols tradicionals de gènere: “Si em venia de gust jugar amb nines o amb nenes, no m'ho permetien; ho tenia pràcticament prohibit. I, bé, fregava el maltractament per part de la meva família, perquè no acceptaven aquest tipus de comportaments”.

El Gabriel va ser etiquetat com “l'estrany”, el nen que s'ajuntava amb noies o que jugava amb nines, cosa que el va portar a experimentar exclusió i discriminació a l'escola.

La relació amb els seus pares mai va ser senzilla, i l'entorn gitano el va anar apartant progressivament: “Al principi no ho veia, però en créixer vaig notar que el meu cercle em deixava de banda per ser l'estrany: el noi que s'ajunta amb noies, que agafa nines... A l'escola, rebuig”.

Refugi i nous conflictes

El 2015, el Gabriel va trobar suport en dos mestres de l'escola que eren parella, que primer li van oferir casa seva durant els caps de setmana i, posteriorment, el van acollir de forma permanent després d'un procés legal: “Em van fer part de la família des del primer moment, va ser molt bonic. D'allà va sorgir el vincle, i després em van proposar si volia anar a casa seva els caps de setmana”.

Així van passar els anys fins que va arribar la secundària. El punt d'inflexió es va produir quan en Gabriel va comunicar al director de l'institut que patia maltractaments a casa (amb la família d'origen) i que la situació era insostenible. La resposta va ser desesperançadora: “Li vaig explicar la meva situació de maltractament físic i psicològic des dels tres anys. Ell va dir que sense marques físiques no podia actuar. Vaig sentir que tot seria més difícil del que pensava”.

Malgrat contactar amb els serveis socials i rebre la recomanació d'alertar la policia en cas de problemes, res canviava. Finalment, a segon d'ESO, el Gabriel va decidir marxar: “Me n'he anat de casa, estic al carrer”, va comunicar. La mestra que l'havia acollit els caps de setmana li va respondre: “Vine ara”. Així, se'n va anar a viure amb ells i, després d'un “judici de jurisdicció voluntària”, es va formalitzar l'acollida.

Dificultats emocionals i adaptació a la nova llar

El procés d'adaptació a la família d'acollida no va estar exempt de complexitats: “Acceptar que dues persones que no m'han parit em vulguin més que els meus propis pares se m'estava fent un món. Molt complicat. Cada dia intentava assimilar alguna cosa. No vaig poder fins més tard”. Amb el temps, va aconseguir acceptar l'afecte rebut, encara que la convivència va tenir moments de tensió.

El Gabriel explica que col·laborava en la cura de les tres filles del matrimoni i en les tasques domèstiques juntament amb la mare d'acollida, mentre que el pare acollidor hi participava menys. Aquesta distribució desigual va generar certa càrrega emocional i conflictes.

Expressió de gènere i repressió a ambdues llars

Malgrat haver escapat d'una llar violenta on no s'acceptava la seva expressió de gènere, el Gabriel també va viure situacions de discriminació dins de la família d'acollida: “Amb 12 o 13 anys, tenia la meua manera de caminar. Recordo una excursió a la muntanya; em van gravar i a casa em van mostrar el vídeo. Em van dir: ‘Gabi, observes com camines?’”. Vaig respondre que sí. Em van dir: ‘No t'adones que la teua manera de caminar és massa femenina? Per què no proves de posar una mà a la butxaca i caminar d'una manera més sana... més masculina?’”.

Fins i tot l'ús de certs perfums era objecte de censura: “Per què no et canvies el perfum de vainilla? La gent pot associar-lo amb alguna cosa femenina, et poden cridar ‘marieta’ i, amb el caràcter que tens, podries respondre amb violència.” “Però el problema no és el perfum, sinó que jo em baralli amb algú”.

Ruptura

El Gabriel relata també episodis de manipulació emocional a la família d'acollida: “Després no va anar gens bé. M'exigien coses que no estava disposat a fer. L'objectiu del meu canvi era trobar un lloc on pogués ser jo mateix, sense censura... i això no va passar”.

La convivència va acabar abruptament als 17 anys, després d'un enfrontament verbal i físic: “Li vaig dir ‘filla de puta’. Ella va estar una setmana plorant per això, sense demanar disculpes pel que m'havia dit. Després em va donar una bufetada, jo li vaig tornar el cop, i vaig sentir que havíem superat tots els límits. Me'n vaig anar”.

Durant aquest temps, una psicòloga el va ajudar a identificar que vivia una situació de maltractament psicològic, encara que mai no l'hi va expressar directament. També menciona situacions amb el pare d'acollida que el van fer qüestionar el seu rol com a educador.

Li resultava especialment difícil prendre la decisió de marxar perquè sentia que tota la seva identitat s'havia construït sobre aquesta nova família: "Em feia por deixar de pensar com pensava, deixar de voler a dues persones que, en teoria, ho havien donat tot per mi".

Adaptació, feina i recerca d'independència

En tornar a casa els pares biològics, el Gabriel va haver d'adaptar-se ràpidament: "Va ser dur, perquè de la nit al dia vaig haver d'allunyar-me de tota la família d'acollida, deixar de parlar amb les nenes, amb ells... Vaig buscar feina de seguida perquè ja no em podia pagar els estudis. Em vaig posar a treballar, a estalviar i, des d'allà, decidir si podia reprendre'ls o veure quin camí prendre".

De moment no es pot permetre estudiar, encara que ho desitja molt. Gràcies al títol de lleure, treballa actualment com a monitor d'activitats d'oci a Sant Roc, mentre continua el seu procés d'independència. Reconeix que li va costar molt recuperar-se emocionalment, especialment pel profund vincle afectiu amb les nenes, a qui considera les seves germanes: "En sentia la falta... fins i tot la seva olor".

Reflexions sobre la identitat

El Gabriel aspira a dedicar-se a l'educació o a l'art com a formes d'expressió i alliberament personal: "M'agradaria en un futur dedicar-me a l'educació o a alguna cosa artística: cantar, ballar, o alguna cosa que combini art i educació, vull expressar-me a través de l'art".

És conscient de l'impacte que la discriminació i la repressió han tingut en la seva identitat: "M'heu tractat bé perquè m'heu volgut i m'heu acollit. Però sento que va utilitzar la vostra ajuda per convertir-me en allò que vosaltres volíeu. Mai vaig ser una acollida pel meu bé, sinó pel vostre benefici. Per una medalla. Per poder dir: 'He acollit un nen, mira quina bona persona soc'. Però em tractàveu fins i tot pitjor que els meus pares biològics".

Des de la seva experiència, el Gabriel llança una sèrie de recomanacions adreçades a les famílies d'acollida: "Un consell és acceptar i voler els infants tal com són, sense intentar moldre'ls, evitant sempre el xantatge emocional i la manipulació".

"Cal fomentar la comunicació oberta i el respecte per la identitat del nen o nena. Us demano que sigueu afectuosos, empàtics i que els pregunteu com se senten i com veuen les coses". El Gabriel conclou que és fonamental educar des de l'amor, la comprensió i l'empatia: "Els nens i nenes que han passat per situacions difícils són molt agraïts amb qui els vol, els dona suport i els entén".

La història del Gabriel és un testimoni de resiliència, lluita per l'autenticitat i resistència davant la discriminació. La seva experiència posa en relleu les complexitats de l'acollida, la necessitat de respectar la identitat dels menors i el valor dels espais educatius i afectius segurs per a les persones que viuen fora de les normes de gènere establertes.

Grace i María

Diari d'una maternitat terapèutica

Grace i María

Filla i mare d'acollida

La nostra història

“Una parella va plantar una llavoreta en un test curull de bona terra. Sorprenentment, al cap de pocs mesos, va néixer una planta preciosa de la qual van florir unes lluent pilotes d’or. Una d’elles va caure de la planta i va començar a rodar pels carrers. Li va agradar tant tot el que va veure, que va decidir convertir-se en una nena, per a recórrer el món. Era llesta, maca i amb uns cabells rossos abundants que recordava una pilota d’or.

Lluny d’allí, a una illa del Carib, vivia una dona que tenia el desig de tenir una filla. Algú li va parlar d’una nena anomenada Pilota d’Or, els pares de la qual ja no la podien cuidar. La dona va decidir viatjar fins a Catalunya per conèixer-la. Un cop allà, va formar una família amb ella. Juntes van adoptar les seves gossetes, Flow i Happy. Ara juguen amb elles, viatgen, i van a restaurants, al cinema i a partits de futbol.”

Vam començar a escriure aquesta història per transmetre la màgia d’haver-nos trobat. Volíem que fos un conte infantil amb il·lustracions acolorides i alegres, per explicar a altres infants com són les famílies d’acollida com la nostra. Però, abans d’acabar de redactar el text i amb només dues il·lustracions encarregades, vam haver d’abandonar el projecte editorial. Ens sobrava il·lusió, però el dia a dia d’una família monoparental —entre feina, estudis, entrenaments de futbol, tasques de la llar i passejades amb les gosses— ens va deixar sense temps. El conte infantil explicava l’experiència de triar-se i estimar-se, per a ser una família, encara sense un vincle de sang.

Família col·laboradora

La nostra relació va començar abans de l’acolliment, quan la nena encara vivia en un centre de menors (CRAE). Les directores del centre m’havien identificat com la possible mommy que la nena feia temps que demanava i em van proposar convertir-me en una “família col·laboradora”. Aquest programa permetia que una nena institucionalitzada passés uns caps de setmana al mes a casa d’una família.

Vaig mostrar-me interessada encara sense conèixer cap dada dels menors; ignorava que ja tenien algú al cap per a mi. El procés d’avaluació, en teoria senzill (presentar documents i fer un parell d’entrevistes), es va acabar perllongant durant un any. El rellotge burocràtic avança més lent que les necessitats dels nens tutelats, i cada pausa no fa més que aprofundir en la seva ferida.

El vincle

La nena portava institucionalitzada des dels cinc anys. Ens vam conèixer quan ella en tenia nou i jo, quaranta més. Al principi em cridava pel meu nom; després, pel segon. Aviat em va convertir en «Mamutxi», una paraula nova que deixava espai perquè la seva mare biològica pogués seguir sent «Mamá». Amb els anys, això no va succeir, i de manera orgànica, vaig esdevenir la seva «Mami».

Aleshores vaig recordar una vident que havia consultat anys enrere. Em va preguntar si estava embassada «d’una bebè amb pèl de popcorn». Em va descriure una nena amb rinxols petits i rossos, com els grans de blat de moro en convertir-se en crispetes. Jo sabia amb certesa que era impossible que estigués esperant un fill de manera convencional.

Hem calculat que aquella visita va coincidir amb l’any del naixement de la nena. Ens agrada fer la broma que la petita Pilota d’Or ja havia decidit, probablement, que seria nena. I que, a través d’aquella vident, em va enviar un senyal: hauria de recórrer vuit mil quilòmetres per trobar-la.

La trobada

Dues setmanes després de rebre la idoneïtat com a família col·laboradora, vaig anar a conèixer-la al centre. D’ella només sabia l’edat i uns pocs detalls de la seva situació. M’havien mostrat una foto disfressada de carnestoltes, on a penes s’intuïa el seu aspecte.

Uns dies abans li havia enviat una carteta, amb diverses fotos meves i de la casa. A la carta li explicava que treballava en un edifici gran on es feien molts llibres, i que m’agradaven els gossos, si bé encara no en tenia cap. Les educadores li van preparar un àlbum amb el text i les imatges. Ella el va mostrar a tothom, feliç i il·lusionada. Per això, quan

li van anunciar que jo havia arribat per veure-la per primera vegada, es va posar tan nerviosa que es va tancar a plorar a la seva habitació. Algú va sortir a advertir-nos que potser no podria sortir.

Les llàgrimes eren tantes que no es podia moure. Jo l’esperava en una sala del centre, al costat d’altres cinc persones: treballadores socials, educadores i directores. Va passar molt de temps fins que la van poder consolar. Finalment, la seva germana gran de setze anys, que també vivia allà, va aconseguir donar-li ànims i portar-la de la mà.

Ens miràvem amb curiositat. Era petita i la seva cara continuava brillant de llàgrimes. Veure tantes dones reunides en una oficina tan petita, observant-la amb tanta atenció, la va intimidar encara més. Encara amb por i agafada a la seva germana, es va acostar a mi. Va allargar la mà. Portava un regalet embolicat.

En aquell moment, una bola de llàgrimes em va pujar per la gola. Vaig fer un esforç enorme per no deixar-les escapar. Temia espantar-la i quedar malament davant de les professionals que estudiaven cada gest nostre. En treure l’embolcall, vaig trobar un dibuix seu amb la paraula «Hola» entre els noms d’ambdues, que havia escrit sobre la imatge de cadascuna. Sense haver-me vist mai, havia encertat la vestimenta de faldilla curta i botes que solc a dur a l’hivern. També hi havia afegit serpentines de festa i un sol que il·luminava les dues figures.

En veure-ho, vaig haver de tornar a contenir les llàgrimes. Havien estat molts mesos de formularis, de nervis, d’entrevistes i documents per arribar fins allà: per rebre aquell dibuix.

Família d’acolliment

Durant més de tres anys, vaig anar a buscar-la cada divendres per a retornar-la els diumenges. També es quedava durant les vacances de Nadal i algunes setmanes d’estiu. Va ser un ajust necessari al programa de família col·laboradora inicial. Al cap de cinc anys havia deixat de veure els seus pares. La inestabilitat emocional li havia minat l’autoestima. Quan la vaig conèixer, estava trista. Era tímida i introvertida. Això li impedia avançar en el col·legi, però el primer estiu que vam passar juntes vaig poder ensenyar-li a llegir.

Anècdota

El primer estiu vam anar a passar un parell de setmanes a Palència amb el meu pare, que tenia 91 anys i la memòria immediata molt compromesa. No vaig comprar bitllet de tornada. Temia que em preguntés cada deu minuts qui era la nena i que la situació es tornés immanejable.

Només arribar, ell va voler entendre d'on venia la petita. Li vaig dir que era la filla d'unes persones que no la podien cuidar. La resposta li degué semblar tan inqüestionable que se li va gravar i mai més va tornar a preguntar. Encara que tenia clar que jo no tenia fills, mai va dubtar de la validesa del nostre vincle.

Vam passar aquests disset dies passejant, jugant a l'Uno, al dominó i fent trencaclosques. Poques activitats podien funcionar tant per a una nena que encara no sabia llegir i per a un senyor que ja no tenia memòria.

Una tarda, mentre intentava avançar amb una lectura, ella va començar a plorar, que era l'eina que usava per comunicar-se o manejar allò que no podia controlar. "Papi" es va entristir i va voler portar-la al parc. Per a sorpresa de tots dos, em vaig mostrar intransigent: "Llegirem, encara que plorem tots". D'alguna manera, això va travessar-la per dintre. Vaig agafar el llibre i vaig començar a ensenyar-li les síl·labes, com recordava de quan jo era petita. Aquest dia, també en ella es va dissoldre un bloqueig.

Transició de família col·laboradora a família d'acolliment

Els anys van passar ràpidament, entre viatges dins i fora d'Espanya, els seus partits de futbol i una enorme curiositat per cuinar o provar plats de diferents països. També va haver-hi moltes trobades amb familiars i amics, festes d'aniversaris, Thanksgiving i Nadal.

Li posàvem la mateixa emoció a aquestes activitats especials que a les més quotidianes: anar al supermercat, preparar noves receptes, endreçar la casa, llevar taques, rentar o estendre la roba...

El centre em va permetre acompanyar-la en el seu procés d'aprenentatge i salut. Vam arribar a començar a penetrar-nos tant que els professionals que la seguien

en la institució van recomanar el canvi de tutela i que assumís la responsabilitat total de la criança, en comptes del CRAE. En tractar-se de programes diferents, vaig entrar novament en un procés de valoració, específic per a famílies d'acolliment, que va durar un any.

Curiosament, em van notificar la idoneïtat durant la fase final de la malaltia del meu pare. L'endemà passat del seu funeral, vaig anar a buscar-la al CRAE perquè es mudés, definitivament, a casa. En 48 hores vaig passar de ser filla a ser mare, a temps complet. Finalment, tirem la motxilla; per fi, agafem el metro sense tenir previst un retorn.

Convivència 100% del temps

En un pis petit van coincidir la seva adolescència, la meva menopausa i l'exuberància canina de Flow, juntament amb la feina, estudis, entrenaments, passejos, partits, supermercat, neteja, ordre i olors. En ell també va entrar la voluntat de totes dues per construir un vincle, la il·lusió de veure'ns com una família i la certesa que cap de les dues era perfecta.

Enmig de la rutina, intentem donar amor expressament, per no ferir sense voler. Aquesta és una maternitat que es va corregint des de l'afecte, però també des del cansament, l'estrès i els dubtes.

Passo molt temps posant límits i encara més repetint-los perquè es compleixin. Els nens que han estat abandonats et porten fins al límit per comprovar si els estimes prou o si tu també els deixaràs. A vegades dubten si la vida seria més fàcil en una família biològica on —imaginen— ningú renyaria tant ni hi hauria tantes regles.

La càrrega de l'exemple

A mesura que vaig començar a tenir símptomes de menopausa, la nena va començar a assumir-los com a propis. Vaig haver de demanar un tractament de reemplaçament hormonal per eliminar-los en mi i així evitar criar una nena senyora-menopàusica de 13 anys. Vaig aprendre que he de ser el canvi que vull veure en la meua filla: no n'hi ha prou amb explicar-li-ho o donar-li instruccions. Els ajustos de comportament que espero d'ella, primer els he d'integrar jo.

En diverses ocasions he fet tres passos en la meua evolució per aconseguir transmetre-li com avançar només un. Per exemple, en afrontar l'assetjament escolar. La meua manera de veure i explicar el món ha de ser empoderada i valenta si vull assegurar-me que ella es pensi capaç.

Més enllà del que anem aconseguint, som allò que aconseguim superar juntes. Va arribar a mi convençuda que darrere de la culpa de tot allò que no sortia bé hi havia una "inevitable mala sort", com una mena de condemna contra la qual no podia fer res. Això li ha fet gairebé impossible somiar i ha dificultat convertir somnis en objectius pels quals lluitar. Ara estem aprenent a construir-nos visions de futur cada vegada més amables.

La por trasllueix

Joan Manuel Serrat té raó: "Els anem transmetent les nostres frustracions amb la llet tèbia i en cada cançó"; en elles diluïm també inseguretats, cicatrius i la nostra memòria del dolor. Caminant per Galícia, entre la natura més màgica, però també aïllada, vaig sentir por. Llavors la nena, amb la serenitat de qui percep l'invisible, em va dir que havia de "controlar-ho, perquè la por s'enganxa". Té raó.

Ja en els primers anys d'una parentalitat terapèutica t'has d'enfrontar a conceptes que, d'altra manera, serien poc habituals: indefensió apresada, cervell en estat d'alerta, hipervigilància emocional, trauma o abandonament. Un cervell en mode supervivència mai abaixa la guàrdia. Té la por com a fons de pantalla que, com diu ella: es transmet.

No tot té a veure amb l'acolliment

Els seus pares biològics, encara que absents des de fa més de dotze anys, ocupen un espai molt gran. Parlem d'ells amb afecte i naturalitat, tot i que les converses puguin ser difícils. Moltes vegades, oblidem que no tot està relacionat amb l'acolliment o el trauma. També existeixen les preocupacions de l'adolescència, les hormones, l'escalfament global, l'estrès del dia a dia i l'avoriment. No tot està condicionat per la seva família, la meua, la mort o l'abandonament.

Reptes

Afrontem els reptes amb diàleg, amor, persistència i sentit de l'humor. Les gossetes li ofereixen estabilitat emocional; el futbol, motivació i valors. També hi són la música, les abraçades, gaudir de la quotidianitat i la gran importància de treure temps per comentar coses i escoltar.

La nostra petita família ha de lluitar contra moltes etiquetes: monoparental, estrangera, família d'acollida, racialitzades... Encara és difícil moure's en la interseccionalitat.

Recursos

Maternar-me és un pas necessari en el camí de maternitat, amb un propòsit terapèutic. Autosanar-me per ajudar a sanar. Autocuidar-me per poder cuidar. Em serveixen la comunicació àgil amb les professionals de referència, el seguiment de tractaments psicològics —les dues juntes o per separat— i l'assistència a cursos.

Aprendre, qüestionar, comprendre i buscar recursos, sense oblidar que l'amor, el gaudi i el riure són eines imprescindibles. El temps també ajuda: algunes situacions es resolen soles, amb el canvi d'etapa madurativa o l'evolució natural de les circumstàncies. M'agradaria veure-la convertir-se en una adulta equilibrada, satisfeta amb els seus assoliments, il·lusionada per assolir noves metes i amb la capacitat de voler i d'acceptar ser estimada. Vam començar aquesta travessia com dues naufragues. Junts hem après a ser navegants: a vegades a prop, i d'altres lluny de la mar.

L'arribada a un nou centre educatiu

Preparar el niu, preparar l'acollida

Aduna Olaizola i Sira Ruiz

Secretaria de feminismes d'USTEC·STEs (IAC)

Cada any, infants i joves que es troben en situació d'acolliment familiar o sota mesures de tutela s'incorporen als centres educatius. Aquests alumnes arriben amb trajectòries vitals marcades per la vulnerabilitat, canvis sobtats i, sovint, amb mancances afectives i emocionals que requereixen una resposta educativa específica i sensible. Aquest article pretén ser una eina pràctica per als equips educatius, amb l'objectiu de fonamentar i orientar una intervenció educativa comunitària ajustada a les necessitats reals d'aquests infants i joves.

**Et donem la benvinguda,
T'estàvem esperant!**

Habitualment, aquests infants i joves arriben a mig curs o a mitja escolaritat, encara que no sempre és així. Les circumstàncies poden variar molt segons cada cas. Hi ha infants que comencen l'escolarització a primària i continuen a secundària al centre de referència, mantenint-se amb els mateixos companys i companyes. Aquests casos, en què hi ha continuïtat i estabilitat, solen ser més fàcils de gestionar. No obstant això, amb infants i joves que provenen del sistema de protecció a la infància, la situació és diferent i requereix una atenció especial.

Com a docents i personal educatiu, tenim molta experiència en atendre l'alumnat que anomenem "de matrícula viva", és a dir, que s'incorpora a mig curs. Aquest pas és especialment important i delicat en el cas dels infants i joves que provenen del sistema de protecció, que viuen o han viscut en centres residencials, espais comunitaris supervisats, centres d'internament, famílies extenses o famílies d'acollida aliena. Tot i que aquestes indicacions poden ser útils per a tots ells, en properes publicacions ens centrarem en els casos que estan fora de l'acolliment familiar, que són als que ens referim amb aquesta publicació.

L'arribada de l'infant o jove a un nou centre educatiu és un moment clau que requereix una atenció especial per garantir una integració adequada i, sobretot, respectuosa. A continuació hem creat una mena de "protocol" que té com a objectiu proporcionar un marc d'actuació que faciliti aquest procés, prioritzant el benestar emocional i acadèmic de l'infant o jove, així com la col·laboració entre tots els agents implicats.

El que aquests infants i joves volen, per sobre de tot, és no sentir-se diferents dels altres. No volen sentir la mirada que els col·loca en un espai diferenciat, sinó poder construir amistats i relacions significatives. És normal ser el centre de les mirades quan una persona arriba nova, però no ens referim a aquestes mirades sinó a les que transmeten estranyament o etiqueten algú que ha tingut unes

vivències molt diferents de les comunes. Per això, el treball sobre la mirada cap a aquests infants i joves ha de partir de professionals de l'educació, que tenen la capacitat de fer-los sentir com a casa, com si l'espai educatiu nou que habiten hagués estat sempre el seu espai, com si els estiguessin esperant amb els braços oberts.

A més dels tràmits administratius previs, és fonamental preparar adequadament la seva arribada. Això implica que, des del primer moment, tingui assignat un espai propi: una taula, un armariet i el material necessari per facilitar-ne la integració i que se senti part de l'aula.

Tot i que ens falten mans, no podem entendre, en cap cas, l'arribada d'aquests infants i joves com un problema o una càrrega. Si ho fem, els seus companys i companyes ho percebran igual, i aquesta primera impressió pot determinar que una arribada sigui exitosa o, per contra, molt difícil. És essencial que, des del primer moment, es transmeti un missatge d'acollida, normalització i inclusió.

A més, cal tenir en compte que aquests infants i joves han viscut situacions que, en molts casos, han posat a prova la seva capacitat d'adaptació i resiliència.

Sovint, han après a sobreviure en entorns difícils i han desenvolupat habilitats que poden ser molt valuoses per a ells mateixos i per a la comunitat educativa. La nostra tasca com a professionals de l'educació és reconèixer aquestes capacitats i treballar perquè siguin valorades.

Per tant, és fonamental que, des dels centres educatius, adoptem una actitud proactiva i empàtica. Hem de ser conscients que, encara que no podem canviar les circumstàncies que els han portat a estar en situació de tutela, sí que podem oferir-los un entorn segur, estable i enriquidor on puguin créixer i desenvolupar-se plenament. Això implica no només atendre les seves necessitats acadèmiques, sinó també les emocionals i socials, i treballar perquè tota la comunitat educativa els aculli amb respecte i comprensió.

Necessitem tenir tota la informació possible

Com a professionals de l'educació, abans de l'arribada de l'infant o jove al centre educatiu, és fonamental recopilar tota la informació necessària per entendre'n la situació i poder oferir-li un suport adequat. Això implica contactar amb els serveis socials, l'equip tècnic de l'acolliment o la família acollidora per obtenir dades rellevants que ens ajudin a conèixer millor l'infant o jove.

- **Història acadèmica:** Per conèixer el recorregut escolar, les competències, les dificultats que ha pogut trobar i els recursos que s'han utilitzat fins al moment.
- **Necessitats específiques:** Identificar si requereix suport psicològic, logopèdic, reforç escolar o altres tipus d'ajudes.
- **Situació emocional:** Entendre com es troba emocionalment i quines són les necessitats afectives.
- **Context familiar i social:** Conèixer la situació familiar actual (si viu en un centre residencial, amb una família d'acollida o en família extensa) i com això pot afectar-ne la integració al centre.

Entendre les seves necessitats

- **Avaluació inicial:** Abans de definir qualsevol intervenció, és essencial conèixer el punt de partida de cada infant. Tot i que aquests infants solen ser molt flexibles i resilients, les circumstàncies emocionals poden, en alguns casos, eclipsar el seu gran potencial. Per això, cal una anàlisi acurada de la seva situació per garantir un acompanyament adequat. Per aconseguir-ho, es recomana dur a terme una avaluació integral, que inclogui:
- **Avaluació acadèmica:** Es durà a terme una revisió exhaustiva de l'historial educatiu per conèixer el recorregut escolar, el nivell d'aprenentatge assolit i les possibles dificultats que hagi pogut trobar. Aquesta avaluació inclourà la identificació de necessitats de reforç escolar o d'adaptacions curriculars, així com la valoració del seu estil d'aprenentatge i la capacitat d'adaptació a noves metodologies. També es tindran en compte els seus interessos, gustos i potencialitats, amb l'objectiu de motivar-lo i oferir-li oportunitats per desenvolupar les seves habilitats i talents.

- **Avaluació emocional i social:** S'analitzarà l'impacte de les experiències prèvies de l'infant o jove en el seu benestar emocional, prenent especial atenció a com aquestes han pogut afectar l'autoestima, seguretat i capacitat de confiar en els altres. A més, s'observarà la interacció social i la capacitat d'integració en el grup, per detectar possibles dificultats per establir vincles o adaptar-se a les dinàmiques col·lectives. Aquesta avaluació també inclourà la detecció de necessitats de suport psicològic o emocional, amb l'objectiu de garantir que l'infant o jove disposi dels recursos necessaris per superar possibles barreres emocionals.

- **Avaluació del procés:** S'avaluarà de forma periòdica el procés d'integració de l'infant o jove, recollint suggeriments de totes les parts implicades: el mateix infant o jove, la família acollidora, el professorat i els companys. Aquesta avaluació permetrà valorar l'efectivitat de les mesures implementades, identificar possibles millores i ajustar les estratègies segons les necessitats que vagin sorgint.

- **Revisió del protocol/proposta d'actuació:** El protocol o proposta d'actuació es considera una eina viva, subjecte a revisió i actualització constant. A partir de les necessitats detectades i de les experiències acumulades, es milloraran les propostes i s'incorporaran noves accions que permetin optimitzar l'acollida i la integració de l'infant o jove. Aquesta revisió garanteix que el protocol sempre respongui a les necessitats reals de l'infant o jove i al context educatiu.

La formació docent

Els docents que treballen amb infants en situació d'acolliment o tutela han de disposar d'una formació específica i contínua que abasti aspectes relacionats amb la criança, els traumes, la diversitat cultural i emocional i les estratègies d'intervenció socioemocional i pedagògica. Aquesta formació és fonamental per evitar pràctiques excloents o alienants i per crear un clima de confiança, seguretat i pertinença dins l'aula. A més, la sensibilització sobre llenguatge inclusiu i l'ús adequat dels informes són elements essencials en aquesta formació. El Departament d'Educació hauria d'oferir de forma estable aquesta formació.

Coordinació entre professionals

El treball en equip entre la tutora i la tècnica d'integració social (INS): una peça clau. En l'acompanyament a infants i joves en situació de vulnerabilitat, com és el cas dels que es troben en acolliment familiar o sota tutela, el treball en equip entre aquestes dues figures resulta fonamental.

El diàleg constant i coordinat permet un seguiment proper i coherent del desenvolupament diari dels infants, i assegura que les necessitats educatives, emocionals i socials es treballin de manera integrada. Malauradament, molts centres educatius no compten amb la figura INS, la qual cosa dificulta l'atenció global i especialitzada que requereixen aquests infants i joves.

El seguiment diari dels infants acollits o tutelats no pot ser una tasca aïllada; requereix una xarxa estable de suport i una coordinació contínua entre tots els agents implicats. Les INS aporten una mirada educativa i emocional essencial dins de l'escola, però perquè aquesta feina sigui realment efectiva, cal que els centres disposin de prou recursos i d'un marc àgil que faciliti la comunicació i el treball en equip, sempre amb l'infant al centre de totes les decisions i accions.

El paper de la tutora

El vincle estable amb la tutora o tutor és un factor protector i de suport imprescindible en infants en acolliment familiar. Mantenir la continuïtat en la figura de referència genera seguretat, confiança i promou una millor resposta emocional i educativa. El sistema ha de vetllar perquè els infants puguin mantenir aquests vincles sòlids al llarg dels anys, evitant canvis freqüents i disruptius que augmentin la inseguretat i dificultin l'adaptació.

A més, és fonamental recollir informació detallada sobre els recursos disponibles al centre per oferir-los un suport integral. Aquests recursos inclouen, entre d'altres, programes d'acollida específicament dissenyats per facilitar la integració de nous alumnes, suport psicològic i emocional per atendre les necessitats afectives, i recursos materials i humans que puguin garantir el benestar i aprenentatge.

És necessari comprovar si es requereixen adaptacions curriculars, materials específics o suports addicionals per adaptar-se a les seves necessitats particulars.

És crucial per preparar un entorn educatiu que respongui de manera efectiva i empàtica a les necessitats de la persona, oferint-li un espai segur, estable i acollidor. A més, caldrà tenir en compte quins suports externs rep l'infant o jove, com ara l'acompanyament per part de serveis socials, equips psicopedagògics externs o altres entitats col·laboradores. Això permetrà una coordinació més àmplia i garantirà que rebí una atenció coherent i integrada des de tots els àmbits que intervenen en la seva educació i desenvolupament.

A més, haurem de saber si manté trobades o visites amb la família d'origen (incloses germanes i germans), amb quina freqüència es produeixen i com afecten aquestes al seu horari escolar. És important conèixer si aquestes visites interfereixen en alguna matèria o àrea que sigui del seu interès especial, ja que això ens permetrà adaptar-ne l'horari o buscar alternatives per garantir que no se'n vegi afectat el rendiment acadèmic ni el benestar emocional.

Aquesta informació és clau per entendre millor la seva realitat i per dissenyar un pla d'actuació que respecti les seves necessitats familiars i educatives. Alhora, ens ajudarà a anticipar possibles situacions d'estrès emocional o canvis en el seu comportament que puguin estar relacionats amb aquestes trobades, i a oferir-li el suport necessari en aquests moments.

A més, és possible que les visites no es produeixin, i això també afectarà l'infant o jove, que veurà alterada la perspectiva de la visita. En aquests casos, caldrà fer un acompanyament des del centre educatiu per gestionar l'impacte emocional.

Un cop recopilada la informació necessària, és imprescindible establir una coordinació efectiva entre tots els professionals implicats.

- **Reunió inicial:** Convocar una reunió entre l'equip directiu, el tutor o tutora assignat, l'orientador/a o mestre/a de pedagogia terapèutica del centre i altres professionals rellevants (INS, psicòlegs, etc.). L'objectiu és compartir la informació obtinguda, planificar l'acollida i definir les responsabilitats de cada professional.

- **Designació d'una persona de referència:** Assignar un tutor/a o educador/a que en farà un seguiment proper durant el procés d'adaptació. Aquesta persona serà el punt de contacte principal per a l'infant o jove, la seva família acollidora o els serveis socials, i garantirà que es responen les seves necessitats de manera integral.

- **Pla d'actuació individualitzat:** Si es considera oportú pot ser un bon recurs elaborar un pla d'actuació que inclogui objectius acadèmics, emocionals i socials, així com les estratègies i recursos necessaris per assolir-los.

La preparació de l'entorn educatiu és un pas clau per garantir que se senti bé des del primer dia. La preparació de l'entorn ha d'incloure:

- **Informació al professorat i al personal no docent:** És essencial informar-los sobre l'arribada, sempre respectant la confidencialitat i la privacitat. Aquesta informació ha de ser clara i precisa, i ha d'incloure les necessitats específiques de l'infant o jove i les mesures de suport que s'han planificat.

- **Materials d'acollida:** Preparar materials d'acollida que facilitin la integració, com fulls informatius sobre el funcionament del centre, guies per a nou alumnat o recursos visuals que l'ajudin a familiaritzar-se amb l'entorn.

- **Assignació d'un company/a "tutor/a":** Designar algú de classe que actuï com a "tutor/a" o acompanyant durant els primers dies. Aquesta persona l'ajudarà a conèixer les instal·lacions, les rutines del centre i els companys, fomentant així una integració més ràpida i natural i, sobretot, ajudarà a trencar amb la sensació de solitud o de no pertinença.

Recomanacions per a docents, tècniques i educadores

Aduna Olaizola i Sira Ruiz

Docents i famílies acollidores

Cal tenir present que no es pot donar per suposat que tots els infants i joves tenen pare i mare. Les famílies són diverses: Hi ha infants que viuen amb una sola persona adulta, en famílies d'acollida, en famílies extenses, amb germans amb els quals no conviuen o en centres residencials. És important utilitzar un llenguatge inclussiu, parlant de "famílies" o de "persones que en cuiden" per evitar fer assumpcions que poden excloure alguns infants.

S'ha d'entendre que les emocions d'aquests infants i joves poden ser complexes. Quan treballen els seus orígens, a vegades passen moments difícils per la manca de records o per recordar aspectes desagradables, mentre que altres vegades se senten bé. Cal respectar els seus sentiments i no pressionar-los a explicar coses per les quals no estan preparats.

És necessari normalitzar les diferents configuracions familiars. No tots els infants tenen una mare i un pare, i no tots volen parlar del seu naixement a través de fotografies. Alguns no en tenen o prefereixen no parlar-ne. La privacitat ha de ser respectada i s'han d'evitar preguntes que els facin sentir incòmodes.

La història de vida de cada infant és confidencial i no s'ha d'exposar sense el seu consentiment. En cas que sigui necessari compartir informació amb professionals, s'ha de fer sempre amb respecte i discreció.

Està demostrat que molts d'aquests infants necessiten més temps que altres per adaptar-se a noves situacions, sigui per la nova realitat o per experiències prèvies que els han marcat. Per això, és imprescindible tenir paciència i no comparar-los amb els altres.

Cal oferir espais estructurats i segurs, on sentin que l'entorn és estable i previsible. Això els ajuda a avançar i a comprendre les rutines i normes dels centres on els acompanyen.

També és important fomentar la inclusió, evitant que se sentin diferents. S'han d'utilitzar materials i activitats que reflecteixin la diversitat de famílies i situacions, i crear un ambient on tothom sigui valorat pel que és.

S'ha de procurar escoltar-los i donar-los veu. Sovint les seves necessitats i sentiments no són visibles a simple vista, per la qual cosa cal preguntar-los com se senten, què necessiten i com poden ser ajudats, fent-los sentir escoltats i tinguts en compte.

No s'ha de definir l'infant només per la situació d'acolliment o tutela. Cada persona té somnis, talents i passions que el defineixen. És fonamental ajudar-los a explorar-los i créixer com a persones.

El treball en xarxa amb professionals de diferents àmbits (serveis socials, psicòlegs, educadors socials, etc.) és imprescindible per oferir una atenció integral i coherent, sempre respectant la seva privacitat i dignitat.

Hi ha situacions com les visites familiars que poden ser emocionalment intenses. Durant aquests moments, els infants poden estar nerviosos o distrets; cal comprendre que poden necessitar temps per desconnectar o mostrar més absència abans o després d'aquestes trobades.

Altres situacions difícils són els menjadors escolars que poden ser espais sorollosos i poc estructurats, on poden tenir dificultats per menjar o concentrar-se. Cal respectar si necessiten més temps o un espai més tranquil.

Les emocions poden desbordar-los, fent que en certs moments semblin més tancats o necessitin temps a soles, sense que això impliqui un rebuig als altres o als cuidadors.

És important que s'expliquin les coses amb claredat i paciència, especialment, les noves situacions o canvis, per reduir les inseguretats i reforçar la confiança.

No sempre volen parlar de la seva situació, i potser el millor és oferir-los espais on puguin ser ells mateixos sense etiquetes ni pressions.

També poden tenir comportaments propis d'infants més petits, com jugar o demanar afecte; això no ha de ser motiu d'infantilització sinó de respecte, ja que pot ser la seva manera de recuperar allò que han perdut.

Cal valorar els petits avenços, ja que sovint són grans conquestes per a ells, i celebrar-los ajuda a augmentar la seva confiança.

No s'ha de demanar més del que poden donar; el reconeixement de l'esforç que fan és essencial, i cal evitar comparacions que els facin sentir insuficients.

L'avaluació ha de tenir en compte el progrés personal, no la comparació amb altres, i cal evitar qualificacions que puguin generar un biaix negatiu que marqui l'autoestima. Els errors i dificultats formen part del procés d'aprenentatge, i el suport per aixecar-se quan cau és fonamental.

Les expulsions o les mesures disciplinàries han de manejar-se amb la màxima cautela i com a últim recurs, especialment amb infants i joves en acolliment o tutela que ja acumulen situacions de vulnerabilitat. El procediment ha de garantir el dret a la revisió i a la intervenció social i educativa per abordar les causes que han portat a la situació, i cal prioritzar mesures restauratives i d'acompanyament.

Cal treballar de manera incansable perquè el sistema educatiu aculli tothom sense excepcions, garantint una inclusió real i efectiva de tots els infants i joves, independentment de la situació familiar o personal. El sistema ha de ser capaç d'adaptar-se a la diversitat i oferir recursos als centres i als equips educatius, espais i suports adequats per impulsar el creixement i l'aprenentatge en condicions d'igualtat, dignitat i respecte.

Els reptes educatius

L'acolliment del Dani

Corpus Checa i Àlex Suay

Família d'acollida del Dani

La Corpus i l'Àlex són una parella que forma part d'una família d'acolliment des del 2017. Ens expliquen la seva experiència amb el fill acollit, en Dani i les dificultats que han enfrontat, especialment en l'àmbit educatiu, els problemes amb les institucions (ICF, CSMIJ, EAP)...

Com ha estat la relació entre en Dani i en Guillem, el vostre fill biològic?

La relació entre ells ha estat molt especial des del principi. En Guillem era petit quan va arribar en Dani i de seguida van connectar a través del joc. Van compartir moltes hores junts, i això va ajudar molt a la integració d'en Dani a la família. Amb el temps, i a mesura que en Guillem ha anat creixent i ha entrat en l'adolescència, la relació ha canviat una mica, però sempre s'han tingut molt respecte. En Guillem ha après a conviure amb algú que li demanava afecte d'una manera diferent, i això també l'ha fet créixer com a persona. Estem molt orgullosos de com han crescut junts.

Heu mencionat que en Dani ha tingut moltes dificultats a l'escola. Quines han estat les principals?

Des del principi, en Dani va arribar amb un gran dèficit acadèmic perquè no havia estat escolaritzat durant la infància. Quan va començar a primària, el professorat no veia les dificultats reals. Només veien que tenia sort per estar amb nosaltres, però no entenien el trauma que arrossegava. Fins i tot quan vam demanar ajuda perquè vèiem que no podia concentrar-se ni entendre conceptes bàsics, com sumar o llegir, ens deien que era una dificultat d'aprenentatge. Mai van entendre que el problema era emocional, no d'aprenentatge pur.

I com heu gestionat aquesta manca de comprensió per part de l'escola?

Vam haver de lluitar molt. Anàvem a totes les reunions, parlàvem amb tutors i tutores i fins i tot vam contactar amb el director. Sempre ens trobàvem amb la mateixa resposta: "El Dani té sort de tenir-vos". Al final, vam haver d'exigir un annex al seu expedient perquè almenys a l'institut tinguessin en compte les seves necessitats.

També heu esmentat problemes amb les institucions que haurien d'haver donat suport a en Dani. Què va passar?

Va ser un desastre. La ICIF canviava de referent constantment, i cada vegada que arribava algú nou, havíem de començar de zero. No hi havia continuïtat, i això afectava molt en Dani. I el CSMIJ... Buf. El psicòleg que el va avaluar va dir que no tenia cap trastorn, tot i que nosaltres, la terapeuta i fins i tot la ICIF vèiem clarament que hi havia problemes de vinculació i trauma. L'escola ho negava, i el CSMIJ es va basar en això per descartar qualsevol ajuda.

L'EAP ens va arribar a retreure empadronar en Dani a Cerdanyola, tot i que era la seva llar. Volien que anés a l'Hospitalet, on constava la seva antiga adreça, però allà no tenia cap vincle. Va ser una lluita burocràtica absurda.

En Dani ha mostrat dificultats emocionals. Com les heu gestionat?

Al principi, era molt difícil. Tenia crisis enormes: cri-dava, plorava, es tancava a l'habitació. Vam entendre que era la seva manera d'expressar el dolor acumulat. El trauma d'haver estat separat de la mare biològica, les pèrdues consecutives... Tot això el marcava.

El que més ens va ajudar va ser entendre que la seva "motxilla emocional" no retenia res. Tot el que li passava, sortia d'ell tal com havia entrat, no era permeable res. Vam treballar molt per donar-li estabilitat i fer-li entendre que la seva habitació era un espai segur.

I com va reaccionar en Dani a aquesta estabilitat?

A poc a poc, va millorar. Però quan va arribar a l'adolescència, tot es va complicar. Va tenir una crisi forta que va acabar amb una ambulància a casa. Allí vam veure que el seu trauma era molt més profund del que pensàvem.

Heu mencionat que no teníeu gaire informació sobre el passat d'en Dani. Com ha afectat això?

Molt. No sabíem gairebé res dels seus primers anys, dels maltractaments que havia patit, ni tan sols com explicar-li per què no vivia amb la seva mare. La ICIF ens donava informació a trossos, com si fos un tràiler d'una pel·lícula. Quan finalment vam informar-nos, va ser duríssim, sobretot per a ell que n'era desconegedor absolut. Això el va desestabilitzar molt.

Darrerament, en Dani ha conegut el Nazan, un nen que viu en un CRAE i que, com ell, està tutelat. Vosaltres, Corpus i Àlex, heu potenciat aquesta relació perquè la considereu beneficiosa per a ell. Com valoreu la situació d'en Dani respecte del Nazan i què creieu que li aporta aquesta amistat?

Veure en Dani al costat del Nazan ha estat molt revelador per ell. S'ha adonat del privilegi que suposa créixer en un entorn familiar, encara que sigui d'acollida. El Nazan, tot i rebre atenció i educació al centre, no pot gaudir de la calidesa, la intimitat i la seguretat que ofereix una família. Per això hem volgut potenciar aquesta amistat: perquè en Dani pugui compartir vivències amb algú que entén de primera mà què significa ser tutelat, però també perquè prengui consciència del valor i el suport que té a casa. La relació li aporta molta empatia, comprensió i li permet veure que, tot i les dificultats, ha pogut comptar amb una xarxa afectiva que molts altres infants no tenen. Alhora, li dona una perspectiva més àmplia sobre la seva història i l'ajuda a valorar el suport familiar que rep cada dia. Per la seva banda, el Nazan ha creat un vincle molt fort amb tota la família i se sent molt a gust compartint moments tant amb nosaltres com, especialment, amb en Dani. Aquesta connexió ha estat molt positiva per a tots dos.

Com us imagineu la majoria d'edat del Dani? Hi heu pensat?

Sí, i la veritat és que crec que costarà més que marxar que amb el Guillem. És molt independent, però també té una dependència molt estructural amb la seva habitació, hi té un vincle gairebé de cordó umbilical. Crec que li costarà molt marxar, perquè aquí té l'estabilitat i la seguretat que necessita.

Suposem que també tindrà l'època de provar coses, de marxar i tornar, com fan molts joves. El grup de suport d'AFABAR ens ajuda molt, perquè podem escoltar experiències de persones que ja han passat per això, tant joves com adults. Potser anirà a veure la mare... Potser farà com alguns adolescents, que marxen a casa de la mare, hi passen una o dues nits, i després tornen. Ja sap on pot dormir, i mal per mal, prefereix tornar aquí. Hem parlat molt sincerament amb ell, i sap que quan tingui 18 anys podrà decidir: pot quedar-se a casa tant temps com vulgui o marxar. No el podem obligar a quedar-se, depèn d'ell. Potser farà una vida compartida, com en famílies separades, entre nosaltres i la mare, sempre amb els pactes i límits de la casa.

Un desig...

L'objectiu de l'acolliment és que es trenqui el cercle. Volem que ell pugui trencar el cercle i triï el seu camí. Aquest seria el desig: que faci la seva vida, que aconsegueixi sortir d'aquesta espiral social desfavoridora. Perquè, clar, al final tots acaben imitant el model, però el que voldríem és que sigui capaç d'anar pel seu camí i realment trencar els models familiars desestructurats.

Què diríeu a algú que estigui pensant acollir?

Que és una experiència dura però increïblement enriquidora. Cal tenir una bona base emocional i saber que estaràs sol en molts moments, les institucions no sempre t'ajudaran. I que no tingui por de lluitar pels fills, sigui quin sigui el seu passat. El vincle que es crea és més fort que qualsevol trauma. I, sobretot, que no esperi que el sistema faciliti les coses. Ell o ella ha de ser el seu suport.

L'educació que acull

Reptes i aprenentatges d'una tutora

Sara Castillo Alba

Mestra

Soc mestra d'educació infantil, especial i primària. He treballat més de quinze anys en una escola d'un poble molt petit de l'Alt Penedès com a tutora de cicle inicial i mitjà. En aquests contextos rurals, la tasca de tutoria sempre va més enllà de les aules: totes compartim espais, festes i vincles comuns.

L'u de setembre em van parlar de l'arribada d'un nou alumne a la classe de 4t de primària. Aquell era el segon curs amb el meu grup i la situació que se'm plantejava era completament nova: l'infant havia estat informat pocs dies abans que iniciaria una nova vida amb l'àvia materna, en un altre poble i en una escola on no coneixia ningú. El canvi de tutela s'havia produït de manera sobtada enmig de les vacances d'estiu.

De seguida vam contactar amb l'escola anterior per tenir el màxim d'informació personal i acadèmica. Em va commoure saber que començaria en un centre nou sense haver-se pogut acomiadar dels seus companys de classe. Aquells canvis eren massa per a un nen, massa per a qualsevol persona de qualsevol edat.

Primeres passes d'acollida

Els primers dies ens vam reunir amb l'àvia per comprendre millor com connectar amb ell i saber què podíem fer per ajudar-los. Li vam explicar també els recursos i activitats del poble. El nostre primer objectiu era recollir informació sobre neguits, preocupacions, gustos, habilitats i dificultats per poder-lo acompanyar.

Havia d'arribar a una classe que desconeixia, i jo em sentia molt responsable de garantir que l'espai fos segur per a ell. Per això vaig preparar la rebuda com si tothom l'estigués esperant amb els braços oberts, tot i que encara no havia tingut temps de parlar-ne amb el grup.

Sense recursos especials, ens guiàvem només pel sentit comú.

Ell va compartir amb naturalitat i sinceritat la seva situació amb nosaltres, i això va ser clau. La coordinació diària amb l'equip docent era imprescindible: havíem d'observar tant el seu procés com les reaccions del grup classe, un grup complex i nombrós amb conflictes gairebé diaris.

L'espai del pati i la soledat

Al pati se'l veia especialment desplaçat: treia l'entrepà el darrer i esperava que tothom marxés per poder parlar amb mi. Era evident que l'espai encara no era acollidor. Vam començar a baixar junts i, de vegades, jo mateixa m'afegia als jocs per facilitar-ne la integració. En les converses em compartia neguits amb una força i honestedat que m'impresionaven. Hi havia vegades que no trobava paraules per consolar-lo i només podia abraçar-lo, perquè sabés que l'escoltava i que no estava sol.

Una muntanya russa emocional

Marxava a casa amb el cap ple de preguntes: Com podia ajudar-lo? Com funcionava realment el procés d'acollida? Com podia generar estabilitat? De seguida vaig aprendre que la vida d'un infant en acollida és plena d'alts i baixos. Les visites amb la família biològica eren molt esperades, però de vegades el retorn venia marcat per tristesa, abatiment o ràbia. Altres dies se sentia il·lusionat. Aquesta muntanya russa de preocupacions vitals quedava molt lluny de les inquietuds habituals dels nens i nenes de la seva edat.

Sabia que el contacte amb mi era important, però el repte era aconseguir que trobés també espais significatius amb els iguals. Per això, quan ell no hi era,

aprofitàvem a l'aula per parlar en grup de situacions familiars i personals diverses —separacions, absències, pèrdues— per generar empatia i trencar amb la idea d'una “normalitat” que no existeix.

Un dia, parlant amb els alumnes, vaig descobrir que al menjador sempre dinava sol a una taula. Em va doldre molt: aquell espai no l'havia tingut en compte. L'endemà mateix em vaig quedar a dinar amb ell i a poc a poc alguns companys també s'hi van anar afegint. Així i tot, sentia que sempre hi havia un forat que se m'escapava i que faltava un acompanyament més profund.

La mirada institucional

Enmig d'aquest procés vam tenir la primera reunió amb la DGAIA. Jo hi arribava amb esperança: veia avenços a l'escola i constatava que de mica en mica s'anava integrant a l'aula. A la reunió vaig exposar la meua perspectiva, però en vaig sortir preocupada. Es van qüestionar aspectes que a mi em semblaven superficials —com que anés sol a l'escola amb els amics o la religió que practicava l'àvia— i que no justificaven un nou canvi de vida. Em vaig oferir a fer un seguiment proper amb la família per reforçar el vincle escolar.

Aprenentatges i vincles

Pel que fa a les necessitats acadèmiques, només disposàvem d'una conversa amb la seva extutora com a referència. Vam decidir començar de zero i elaborar un Pla de Suport Individualitzat basat en les primeres observacions. El decalatge curricular era gran i en complicava la integració, però aviat vam descobrir que tenia molta habilitat amb la tecnologia. Va convertir-se en el “tècnic informàtic” de la classe quan la pantalla fallava o un company no sabia resoldre una tasca digital. Això li va donar seguretat, autoestima i va esdevenir el primer pas per crear vincles. Així i tot, era un procés lent i fràgil: el grup classe encara veia molts elements diferenciadors.

Per això vàrem dedicar moltes hores a l'acció tutorial i a programes com Escolta'm, creant espais de conversa i joc compartit que ajudessin a normalitzar la diversitat.

Mirada final

Aquesta experiència em va fer entendre que com a docents necessitem mirar més enllà de l'aula. Hem d'entendre les múltiples realitats dels infants per poder oferir una educació justa, significativa i realment inclusiva. L'acompanyament en els processos d'acollida ha de ser real, no pot dependre només de la voluntat individual del mestre.

Com a tutora segurament vaig cometre errades i també encerts. Sovint marxava a casa sense saber ben bé com actuar o com trobar la paraula adequada, però vaig aprendre que aquests infants es mouen en un món canviant, ple d'incerteses, on les persones que més estimen a vegades hi són i a vegades no.

La lluita per una educació inclusiva ha de ser concreta i estructural. Calen recursos, coordinació, coneixements i eines per acompanyar tots els alumnes, especialment aquells que viuen en situacions tan complexes. Quan ets la tutora d'un alumne en acollida, la responsabilitat és immensa i les teves decisions són fonamentals. Per això, cal aprendre a mirar més enllà: més enllà de l'aula, més enllà de la rutina, més enllà del que és previsible.

Buit d'autoritat

Ajudar a tocar el cel o excloure?

Toni Rubio

Educador, mediador sistèmic i familiar d'acollida professional

Si l'expulsió com a mecanisme disciplinari ja és discutible de per si, en el cas de nens i nenes tutelats, amb una vulnerabilitat emocional òbvia, és directament inadmissible. Cal una altra manera, més empàtica i educativa, d'acompanyar aquests nois i noies en les dificultats.

M'agradaria començar aquest article amb un símil molt nostre i que està trencant barreres contínuament: els castellers. No em puc imaginar un castell humà sense la participació de tots els implicats en l'elaboració. Tothom hi és. Cadascú hi participa activament i ofereix una mica del seu saber, de la seva força, de la seva empenta, de la seva capacitat d'oferiment. I tots ho fan amb un objectiu comú: arribar tan alt com sigui possible.

Assolir l'arribada de l'enxaneta dalt de tot depèn de tot el grup i del treball conjunt. La xarxa que estructura, sosté, construeix i facilita el camí és la mateixa que esmorteix una possible caiguda. Tots són un bloc i tots hi guanyen. Hi ha una frase castellera que, personalment, m'agrada molt: "Som d'un país on homes i dones aixequen torres humanes i la mainada toca el cel".

Malauradament, en aquests moments no podem estar orgullosos, ni podem fer el símil, si parlem dels nostres instituts, cada vegada més lluny de poder aconseguir que els alumnes puguin tocar el cel. Per ser un centre educatiu amb garanties, la mirada hauria de ser de conjunt, inclusiva i integradora.

Els pares acollidors i els tutors dels centres on viuen molts dels nens i nenes tutelats vivim un moment complicat per com s'estan aplicant les normatives a molts instituts. No sempre es té en compte la individualitat i les necessitats específiques de cadascú i s'expulsa sense oferir altres recursos com la mediació o les pràctiques restauratives dins del mateix centre.

S'anteposa l'expulsió a la mediació, i les pràctiques "restauratives", en la majoria dels casos, s'han de fer a casa en forma de redacció o treball.

Generalment, si et negues a signar l'expulsió, ja et diuen que li obriran un expedient a Ensenyament i, si la signes, li perdonen la vida enviant-lo cap a casa els dies que la normativa marqui, perquè ells no tenen recursos per poder fer el treball restauratiu allà.

Buit d'autoritat

Què significa ser expulsat d'un espai educatiu quan l'educació ha de ser inclusiva, ha de contenir, ha d'implicar i ha d'abraçar cada un dels seus membres? Quan s'expulsa un infant, s'exclou els pares i les mares, els companys i la societat al complet i, evidentment, l'educand queda buit d'autoritat tècnica.

L'educació queda desproveïda de discurs, de raó i d'ètica moral. Queda buida de pensament i, per tant, cosifica d'una manera sistemàtica. És evident que s'han de posar límits, però des del reconeixement. Reconèixer l'altre és un procés d'aprenentatge, empatia i professionalitat. Tal com diu Quintana: "Et miro, et reconec, t'ho dic; i actuo en coherència, legitimant". I, a més, busco els recursos necessaris per atendre't.

David Bueno, al llibre Neurociència i Educació fa una clara explicació sobre l'emocionalitat i les condicions amb què es troben els adolescents que han tingut una infància traumàtica i recorda com actuen les emocions davant d'un possible perill. La por pot aparèixer amb paraules, discurs, entonacions, mirades o apreciacions sense cap mena de relació amb el que estigui passant, però que remet a reaccions del passat. Bueno diu: "Les

persones (...) que van viure en un ambient d'alta conflictivitat, sigui familiar, social, estructural (...) des de petites tenen tendència a ser molt més impulsives".

Les emocions són patrons de comportament que es desencadenen automàticament davant una situació que percebem com una possible amenaça.

El Síndic, en l'informe anual 2021 sobre la infància i l'adolescència, fa menció de manera molt clara a les queixes continuades i la falta de resposta institucional a la necessitat de recursos per complir el decret 150/2017 sobre els suports educatius necessaris per oferir un ensenyament plenament inclusiu.

La realitat és molt evident i en aquest moment l'educació no està a l'altura ni de les necessitats, ni de l'ètica que hauria de regir la filosofia inclusiva que requereixen els nostres fills.

Tots volem que els nostres infants i adolescents toquin el cel! Però hem de treballar de manera conjunta, responsable i conscients que aquest camí només serà sòlid si el fem pensant en cadascun d'ells.

Suport psicopedagògic

L'acompanyament educatiu a l'alumnat acollit

Marta Sánchez Santacreu

Psicopedagoga

L'entorn escolar és un dels contextos de socialització principal en què infants i joves desenvolupen, majoritàriament, relacions en l'àmbit grupal i individual amb els seus iguals. Aquest entorn es crea per garantir l'aprenentatge, la socialització i el benestar emocional.

Actualment, trobem una gran diversitat en els espais educatius. Per això l'acompanyament cap als infants i joves implica un repte per a tots i totes les professionals del sistema educatiu.

Sovint sentim que els centres educatius, són “escoles i instituts per a tothom”, i personalment penso que hauria de ser així i que, en aquest moment, es dediquen molts esforços per fer-ho possible. Cal oferir una resposta adequada per a tot l'alumnat, des de la mirada de l'acompanyament i valorant les necessitats de tots els infants i joves que es troben als centres.

Aquestes necessitats, generalment són complexes i no només fan referència a trastorns del neurodesenvolupament o l'aprenentatge. Existeixen situacions vitals i familiars plurals i heterogènies que poden significar una intervenció més intensiva amb aquest grup de persones. Dins d'aquesta complexitat, trobem els infants i joves acollits, i les seves famílies. Un col·lectiu del qual es parla poc i, per tant, en coneixem poc. Un col·lectiu que existeix i que es troba a una gran part dels centres educatius de Catalunya. Només l'any 2023, es van acollir (en diferents modalitats) més de 950 infants i joves a Catalunya, segons dades de l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (Departament de Drets Socials, 2024), una dada que creix els últims anys.

Ens podem preguntar quines són les necessitats d'aquest alumnat que es troba en règim d'acollida, quan s'ha d'incloure en un context de socialització com és l'escola o l'institut. Ens podem imaginar quines són les motxilles emocionals que porten i carreguen, i com s'han creat els seus vincles des dels primers mesos de vida.

Segur que podem deduir que són molts els reptes als quals fan front, tant en el moment d'iniciar l'escola com davant un canvi de centre, d'aula, després de les visites amb les famílies d'origen o en múltiples moments de frustració.

El desafiament no només és per als professionals que treballem als centres, és també per a les famílies acollidores i especialment per als infants i joves acollits, que es troben en un sistema de socialització amb unes pautes poc flexibles. Unes pautes que poden desconèixer, i fins i tot, els poden crear angoixa o incomoditat.

La forma de representar aquests dols, impactes i ferides és diversa i poc previsible. Habitualment imaginem conductes transgressores i alteracions conductuals, però el malestar o el desconeixement davant d'estructures de socialització té diferents formes de representació.

És per això que cal reconstruir la història de vida i d'aprenentatge de l'alumnat, per entendre i comprendre què els passa als infants, joves, famílies i docents, davant de situacions que ens qüestionen a les aules. La seva realitat ens pot ajudar a ajustar la resposta educativa.

Cal acompanyar amb el vincle que es crea entre l'infant o el jove i el context educatiu. En el context educatiu l'alumnat crea diferents vincles: amb els iguals, l'entorn, l'aprenentatge i també amb els professionals. Aquest vincle és el que farà possible contenir el patiment que el menor exterioritza, o no, en forma de ràbia.

En aquest sentit, des d'Educació s'està fent un esforç per generalitzar les mesures i suports universals als centres educatius. Mesures que són per a tothom i que són molt adients per a l'alumnat amb moltes necessitats en l'àmbit de l'emoció, el pensament i la conducta.

Cal preservar i cuidar la comunicació amb la família i els serveis externs que fan seguiment, per ser coherents en les intervencions i treballar envers objectius comuns. També per anticipar-nos a situacions que poden crear neguit.

És molt convenient que les professionals que treballem a l'àmbit educatiu tinguem coneixement sobre les situacions de vulnerabilitat, però no tothom al sistema té la mateixa formació i expertesa. Per minimitzar les diferències, és recomanable que els docents puguin treballar de forma conjunta amb els professionals dels serveis educatius, i també mantenir coordinacions continuades amb els serveis que fan seguiment.

Cal crear també un banc de recursos i guies per fer suport al professorat. També per conèixer de prop el procediment que se segueix en una situació d'acolliment, tenint en compte documents de referència, com la Guia sobre l'acolliment familiar, de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (2009). Però, sobretot, cal escoltar l'alumnat, les famílies i els docents que es troben a les aules, i acompanyar-los. Totes les peces de l'engranatge del sistema educatiu són indispensables per afavorir l'adquisició de l'aprenentatge, el creixement de les persones i la confiança dels docents i les famílies.

Bibliografia:

Departament de Drets Socials (2024). Memòria

Estadística ICAA 2023. Document

Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (2009).

Guia sobre l'acolliment familiar. Document

Acompanyament des de la ICIF a l'entorn escolar

Una mirada centrada en l'infant

Tina Bejarano, Victoria Costa, Miriam Izquierdo i Lourdes Jover

Professionals de la ICIF SAF Drecera

Des de Drecera, com a entitat responsable del seguiment del procés d'acolliment d'un infant, entenem el treball d'acompanyament que fem des que comença la convivència dins d'un entorn familiar aliè, des de dues perspectives que es complementen: l'acompanyament socioeducatiu i l'acompanyament psicològic.

Quan parlem sobre l'entorn escolar, s'aborda des de la idea que l'escola no és només un espai d'aprenentatge i d'assoliment d'objectius acadèmics, sinó també un escenari privilegiat per a la socialització, la construcció d'identitat i l'elaboració de vivències.

Per tal que aquestes condicions es donin cal l'aposta implicada de tothom.

L'escola i els seus referents, tot i que vagin canviant, han de voler entendre què li passa a l'infant, i estar oberts a escoltar i a compartir la mirada tant de les referents del servei d'acolliment, com de la resta de professionals que treballen amb l'infant, ja sigui la psicòloga, psicopedagoga, psicomotricista, logopeda, etc.

Entenem els espais tant reglats (treball d'aula) com no reglats (espais de menjador, acollides, patis...) que inclou un entorn escolar, com espais clau on poden fer-se presents les diferents dificultats amb què treballem en el seguiment del procés d'acolliment.

En aquest marc, el seguiment que es porta a terme pretén promoure una mirada més àmplia, capaç d'identificar els factors que poden afavorir la integració i desenvolupament de l'infant en el context escolar. Això va més enllà de les dificultats que pugui tenir, qüestió que es treballa i transmet a les famílies acollidores, atès l'acompanyament que fan i la seva implicació en l'àmbit escolar.

A fi de poder portar-ho a terme i atenent les particularitats de cada infant, es fan coordinacions amb els centres educatius amb la intenció de compartir mirades, establir estratègies comunes i oferir lectures més complexes que no només se centrin en les conductes que puguin aparèixer, sinó que s'intenta cercar el perquè de la conducta. Es tracta d'anar més enllà de les etiquetes o diagnòstics per entendre què expressa l'infant, construir hipòtesis que puguin explicar què li pot estar passant i quines condicions de l'entorn poden apuntar al seu benestar, i mantenir una aposta conjunta per l'infant i el seu procés acadèmic.

Cada professional que intervé i l'entorn escolar han de poder fer amb les particularitats del nen per a establir una estratègia conjunta. Cal construir i inventar amb l'escola recorreguts possibles per atendre, acollir i anar esbrinant les qüestions de repeticions que es donen amb relació als moments de malestar a l'escola. Les referents de l'acolliment han d'anar recordant escenaris passats, situacions cícliques, atencions o intervencions amb bona resposta per part de l'infant, etc.

A aquestes coordinacions s'hi poden incorporar altres professionals que atenguin l'infant, com psicòlogues, logopedes o psicopedagogues, per tal d'unificar criteris i garantir una intervenció conjuntament orientada. Així mateix, hi ha casos on pot participar la família, i segons l'edat i el grau d'implicació, també l'infant, reconeixent-ne la capacitat per formar part com a agent principal del seu propi procés i projecte educatiu.

En d'altres, es pot valorar adient, a causa de situacions complexes dins l'entorn de convivència familiar o per signes d'estar al límit de la gestió, que siguem nosaltres, com a equip professional, que portem l'acolliment i rebem la comunicació de possibles dificultats o incidències que es poden donar a l'entorn escolar. Es fa així per tal que actuem de mediadors entre la conducta disruptiva escolar i la família d'acollidora. Ara bé, en cap cas prenem el protagonisme que a la família d'acollida li correspon com a família que és. En el seu espai d'intercanvi família-escola podem, a demanda seva, acompanyar-los en la cerca de les millors estratègies d'abordatge davant de cada situació que pugui presentar l'infant que acullen.

Des de la ICIF, el nostre compromís és oferir un acompanyament sostingut, des de l'escolta i el respecte, per garantir que cada infant pugui viure una escolarització de qualitat, significativa, i adaptada al seu ritme i necessitats, en un entorn que el recongui i el sostingui en el seu camí.

Educació sexual integral

Claus per prevenir la violència sexual vers la infància

Ana Castellano

Pediatra

Tot xerrant de l'acolliment i la meva trajectòria acollidora era inevitable que es parlés de la meva feina, pediatra social, ja que, en el cas dels infants acollits, molts han arribat a les famílies acollidores després de patir situacions de maltractament, sigui per negligència, maltractament físic o abús sexual infantil (ASI). Així va ser com el sindicat USTEC·STEs (IAC) va oferir-me l'oportunitat de parlar de la prevenció de l'ASI.

Com a pediatra era un encàrrec molt especial que no podia deixar escapar. He de reconèixer que m'enfronto a aquest article amb cert respecte perquè tot i que estic acostumada a parlar amb altres metges, infants i adolescents, mai no m'he dirigit a vosaltres, mestres i professionals de l'educació, que al llarg de la carrera podeu viure situacions d'ASI i és important que n'estigüeu ben informats.

A l'escola els nens i nenes hi passen moltes hores i molts dies i vivim en un país on, per sort, la taxa d'escolarització és altíssima. Teniu a tots els nens i nenes i futurs adults i adultes a càrrec vostre i sota la vostra responsabilitat. Les escoles han de ser, i són, un lloc segur on, a més, els infants trobin persones adultes referents que escoltin, observin i ajudin.

L'escola és dels millors llocs per detectar un ASI. Més del 90% dels casos d'abús passen a l'entorn més proper dels infants (pares, mares, avis i àvies, tiets i tietes, veïns i veïnes, cosins i cosines, i, per desgràcia, també monitors i monitores i mestres...). Cada cas és diferent i tots complexos.

Espero que els punts que us proposaré a continuació us puguin servir de guia o d'ajuda per actuar de la millor manera tenint sempre com a principal objectiu preservar la seguretat i el benestar de l'infant.

No oblidem mai la tasca de prevenció. No cal esperar a trobar un cas per parlar-ne a l'aula. De recursos per treballar-ho n'hi ha milers, la majoria ben a l'abast: contes per a totes les edats, internet, xarxes socials i notícies als diaris o altres mitjans de comunicació. Podeu treballar amb cançons: les positives reforcen i les negatives ajuden a la reflexió i a preguntar-se com cal actuar. Per als més petits, contes i activitats manipulatives són una molt bona opció perquè els arriben molt més —què us he de dir jo—, als més joves aprofiteu vídeos de YouTube... No parlem d'una activitat esporàdica, ha de ser una constant, des de qualsevol matèria, amb qualsevol pretext.

Les xerrades afectivosexuals o els contes són molt bons recursos, però prepareu-vos per obrir “caixes de Pandora” sense por, probablement contribuïreu al fet que un infant o adolescent deixi de patir (el que ha succeït fins ara). No cal dir que quan detectem un cas hem de mantenir la major privacitat i respecte cap a la intimitat de l'infant per evitar l'estigmatització que repercuteix tan negativament.

Quan ens trobem davant d'un cas d'ASI, el primer pas és detectar en l'alumne/a canvis sobtats de rendiment, de comportament, d'estat d'ànim, ansietat, trastorns de conducta alimentària i un llarg etcètera que ens ha de fer sospitar. Cal estar atents i aprendre a escoltar.

Per no contaminar el relat, cal interferir el mínim en l'exposició de la víctima. Si creiem convenient preguntar, per prendre una decisió o altra, fer-ho sempre amb preguntes obertes com ara: et passa alguna cosa?, hi ha alguna cosa en què et pugui ajudar?

Limiteu-vos a oferir un espai de confiança. Serà un camí dur i difícil. Aviseu i anticipeu des de l'acompanyament, mai des de la por, i demostreu a l'alumne/a que estareu al seu costat fins on sigui possible. No mentiu promentent allò que no depèn de vosaltres perquè decebreu.

Quan trobeu que un/a alumne/a us explica alguna situació, és important no jutjar. Segur que li ha costat molt confiar per poder explicar-vos-ho. Agraïu que ho hagi fet, doneu valor a la seva valentia perquè l'esforç que ha fet és immens. Confieu-hi, no menteixen en aquests temes i, en tot cas, ja seran els jutjats i la policia qui faci la tasca investigadora. Es produiran trencaments familiars, dubtes i molts nervis, però creieu-vos-els.

Heu d'informar immediatament i parlar amb la direcció de l'escola i amb l'equip psicopedagògic. Coordinadament amb la direcció haureu d'activar un protocol (no sempre fàcil). Us tocarà comunicar-ho a les autoritats pertinents, sí, perquè és obligació legal que els professionals co-neixedors ho fem.

Cal parlar amb la família, explicar-los que la vostra funció és protegir al menor i que el protocol estableix que cal informar. Posicioneu-vos al costat de l'infant i no com a jutges de res. Recomano que en deixeu constància en una acta o al mateix seguiment de l'alumne/a i que, si és possible, hi assistiu com a mínim dues persones, però sobretot cal acompanyar l'infant en tot el que esdevindrà.

Siguem sincers, la víctima és, sens dubte, l'infant, però per a vosaltres, els/les “professionals” també venen temps de nervis, de patir i de sentir una gran impotència.

Tot passarà, el dia a dia a l'aula continuarà i, el més important, passi el que passi hauràs estat present, acompanyant a l'alumne/a que et necessitava i sentiràs orgull. Si l'alumne/a es pot mantenir al seu domicili, continuarà venint a classe i l'haureu de seguir acompanyant.

A les vostres mans hi ha una gran responsabilitat, teniu davant les persones que construiran el futur i que seran les següents a donar bon o mal exemple. Però no esteu sols/es, som uns quants que treballam amb les víctimes i les famílies. Podeu trobar suport a: la USAV (Unitat de Suport a l'alumnat en situació de Violència), inspecció del centre, Treball Social referent d'educació, Barnahu i fundacions varies (F. Vicki Bernadet, Fundació Anar, PrevenSI...).

Les Barnahus, el servei on jo treballo, és encara un servei desconegut així que, permeteu que us en parli. Som un servei força nou, fruit d'un pla pilot que fa 4 anys que roda a Tarragona. L'any 2024 es van obrir tretze cases arreu del territori català. Per què es diu Barnahus? No ve pas de Barcelona ni ens hem deixat cap o, ni tampoc de l'anglès. Barnahus significa casa dels infants en islandès. És un projecte que ve dels països nòrdics on ja té una llarga trajectòria i que, de la mà de Save the Children, s'ha implantat a casa nostra. És un projecte multidisciplinari que aplega drets socials, salut, justícia, interior, feminismes i, com ha de ser, educació. Treballem coordinadament per oferir el millor que tenim a l'abast per a les víctimes. Des de cada departament aportem perquè la víctima no hagi de peregrinar per molts llocs (comissaria, CAP, hospitals, jutjats...) i hagi d'explicar desenes de vegades el mateix relat revictimitzant-la una vegada i una altra.

Permeteu-me tancar l'article insistint, a risc de ser pesada: felicitats per la feina, sou un pilar per evitar i ajudar les víctimes d'ASI i no esteu sols/es en aquest camí. Junts/es podem ajudar-los i seguir millorant en la nostra tasca.

Els espais de lleure

Una xarxa de seguretat per a nens i joves en risc

Lorena García Ruiz

Animadora sociocultural

L'àmbit del lleure representa un gran marc des d'on les administracions i els departaments que en formen part com serveis socials, joventut i ensenyament, entre d'altres, reben moltíssima informació que recollim a través del contacte directe tant amb infants com famílies. Els esplais, centres d'oci i casals acabem esdevenint per a molts infants i joves espais de seguretat, respecte i confort a causa de la forta vinculació que es crea i es genera amb els monitors/educadors i altres professionals que acompanyem les persones.

Des d'aquest marc informal, mantenim un contacte estret amb els serveis socials, a més d'escoles i instituts, i fem moltes derivacions d'infants en situacions de vulnerabilitat i desprotecció.

Moltes vegades se'ns continua veient com un servei al servei de l'administració i s'omet que la base des de la qual treballem és l'educació en valors. De manera que la nostra incidència en la vida dels usuaris és molt forta i acabem representant figures de referència amb les quals alliberar-se i xerrar en confiança de la realitat que, per desgràcia molt sovint, pateixen al domicili o amb la família biològica.

Als caus, esplais i centres oberts, entre altres espais no formals, s'estableixen vincles basats en l'amor que fan sentir a les infàncies vulnerades que són mereixedores de coses bones. Reben respecte i cures i senten que pertanyen a quelcom que els fa sentir bé, que tenen un referent que els pot donar suport i ànims, que són persones estimades i estimables, que hi som pel que necessitin i que ens poden tenir en compte per tractar i parlar de qualsevol qüestió.

La institució pública i els serveis de protecció al menor haurien de tenir sempre presents els espais d'oci com a tret indispensable per a la millora de la qualitat de vida d'infants, joves i famílies que estan en diferents nivells i processos d'acollida. Aquests espais poden ser utilitzats per distendre's, relaxar-se, socialitzar, sentir-se acompanyats, emparats i en definitiva estimats i cuidats.

Per això, considero que s'haurien d'establir mitjans que els posin en contacte amb aquests espais d'oci al servei de les famílies d'acollida, com a punt de trobada i referent per als infants i joves acollits, ja que representen bombolles de seguretat, protecció i confiança.

També s'haurien de potenciar aquests espais com a punts de trobada entre famílies. Allà se les acompanya a través d'activitats diverses i se les vincula perquè els nostres espais esdevinguin punts de respir, espais on compartir experiències i hi oferim les nostres habilitats i recursos humans com a suport a aquestes famílies d'acollida que, molt sovint, també es troben deseparades o poc acompanyades durant els processos que puguin anar sorgint.

Tot i les mancances, continuarem fent la nostra feina amb força i convenciment.

Drets, permisos i llicències

Per al PAE i per a docents

Pel que fa als permisos i llicències, a grans trets, podem dir que el personal docent i d'atenció educativa que acull pot gaudir dels mateixos permisos que les famílies biològiques. Però no hem d'oblidar que l'acolliment familiar té unes característiques i necessitats concretes per poder garantir el desenvolupament integral dels infants i joves acollits. Aquestes famílies exerceixen una parentalitat terapèutica i, per tant, es necessita un seguit de permisos que ara per ara no es contemplen enlloc i sovint les famílies acollidores s'acullen al permís de deure inexcusable, per exemple, per acompanyar els infants a les visites amb la família d'origen.

Abans d'entrar en la concreció de quins permisos caldrien per acompanyar com es mereixen aquests infants i joves, és important recordar que el gaudiment del permís més important, el permís per naixement, per poder crear uns vincles segurs i una estabilitat emocional, és possible gràcies a la lluita de l'Associació de Famílies Acollidores de Barcelona (AFABAR) l'any 2006. Les famílies que feien acolliments simples no tenien dret a permisos per naixement —només existia aquesta modalitat a Catalunya—, tot i que sí que en tenien les que tenien acolliments permanents i les adoptives, i, per tant, això violava el principi d'igualtat.

Es va aconseguir millorar les addicions aconseguides a la Llei d'Igualtat de 2006 modificant l'Estatut dels Treballadors, la Llei de la Seguretat Social i EBEP (Estatut Bàsic de l'Empleat Públic).

Des de finals dels anys noranta fins a l'any 2006, malauradament, no existia cap permís per a les famílies acollidores quan acollien un infant. Aquí ens centrarem en els permisos dels docents i del personal d'atenció educativa que treballa al Departament d'Educació.

Tal com hem explicat a l'inici, l'acolliment d'urgència i diagnòstic està pensat com a mesura d'urgència per a nadons que no haurien d'estar institucionalitzats. Segons el Decret 176/2009 (acolliment familiar), el període en família d'urgència no hauria de superar els 6 mesos, tot i que la realitat, però, ens mostra que es poden allargar fins a dos anys o més. Les persones que fan acolliment d'urgència i diagnòstic, a partir dels nous permisos aprovats l'any 2025, ja poden gaudir del permís per naixement, lactància o reduccions de jornada per cura.

La nova directora de l'ICAA, Elena Lledós, s'ha compromès que cap nadó romanguí més de 6 mesos en una família d'urgència, ja que l'objectiu és trobar una solució estable (reunificació familiar, acolliment permanent o adopció). Per això han creat equips tècnics dedicats exclusivament a aquests casos i han simplificat la coordinació amb els jutjats. Consideren que caldria tenir present la necessitat d'algun tipus de compensació per poder tributar de cara a la jubilació, ja que no totes les persones que fan aquesta mena d'acolliments estan jubilades.

A partir de l'any 2023, per poder gaudir del permís per acolliment equivalent al permís per naixement ja no cal tenir una resolució d'acolliment simple o permanent com anys enrere. Tots els empleats públics que formalitzin un acolliment familiar, sigui del tipus que sigui, tenen dret al mateix permís retribuït. En el permís per naixement del Portal de Centre del Departament d'Educació i també a la pàgina web d'USTEC·STEs queda recollit de la següent manera: “fills o filles adoptats o acollits”. La durada d'aquest permís actualment és de 19 setmanes o 32 en el cas de les famílies acollidores monoparentals. La Llei Orgànica 1/2023, de 28 de febrer, per la qual es modifica la Llei Orgànica 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva de la interrupció voluntària de l'embaràs, va ser crucial perquè va modificar les normatives fonamentals per equiparar tots els acolliments.

Les famílies acollidores no tenen la tutela, però sí la guarda dels infants o joves que acullen, i és per això que el permís es diu guarda amb finalitat d'acolliment d'un/a fill/a, ja que tenir la guarda legal significa disposar de la responsabilitat jurídica de cura, educació i protecció, garantint un entorn estable i proporcionant un suport emocional afectiu. Tot i no tenir la tutela, sí que tenen les funcions tutelars de caràcter personal recollit al Codi Civil català.

Des del nou decret 09/2025, les famílies acollidores monoparentals poden gaudir de l'ampliació del permís i els nadons nascuts a partir del 31 de juliol del 2025, poden gaudir de les 32 setmanes de cura.

Un cop s'acaba el procés d'acoblament, les famílies es mostren disposades a acollir l'infant o adolescent i garantir-ne el benestar i la ICIF (Institució Col·laboradora d'Integració Familiar) lliura un document amb la data de la decisió administrativa de guarda amb finalitats d'acolliment. Amb aquest document ja podem iniciar els tràmits per demanar el permís per naixement i aquesta data es considera l'inici de l'acolliment.

Compactació per reducció de la jornada i altres reduccions de jornada

Com que tots els permisos de cures estan equiparats als de les famílies biològiques, també es pot gaudir de la compactació de la reducció de jornada, un dret fonamental que permet conciliar la vida laboral i familiar durant tot el període que duri l'acolliment. La compactació de la reducció consisteix a allargar el permís per naixement 122 dies (reducció d'un terç) o 182 dies (reducció de mitja jornada). Les reduccions de jornada són fins als 6, 12 o 14 anys del menor acollit.

Lactància

Tots dos acollidors tenen dret a gaudir de la lactància diària o compactada si l'infant acollit és menor 12 mesos.

Permís de vuit setmanes retribuïdes per a infants acollits menors de 8 anys

Aquest permís encara no és retribuït. La retribució d'aquest permís de 8 setmanes és necessària per garantir el benestar dels infants més vulnerables (els menors de 8 anys que entren al sistema de protecció) i per donar una oportunitat real a les famílies acollidores de fer la seva tasca en les millors condicions.

Deduccions IRPF

Per gaudir de la deducció (mare treballadora) per maternitat de l'IRPF durant els primers 3 anys d'acolliment és imprescindible que l'acolliment sigui permanent. Malgrat que a la declaració de la renda no s'especifica d'aquesta manera, així està recollit en la normativa 35/2006, de l'impost sobre la renda de les persones físiques (Llei IRPF) on s'estableix la possibilitat de deduir 1.200 euros anuals per cada l'infant o jove acollit (de manera permanent). Segons la Llei 14/2010 l'acolliment simple a Catalunya (o de convivència) té una durada màxima inicial de 2 anys, però la realitat ens mostra que es poden allargar fins a 5 anys o més. En aquests casos, és important que si l'acolliment es converteix en permanent es demani aquesta ajuda de manera retroactiva en les declaracions de renda posteriors.

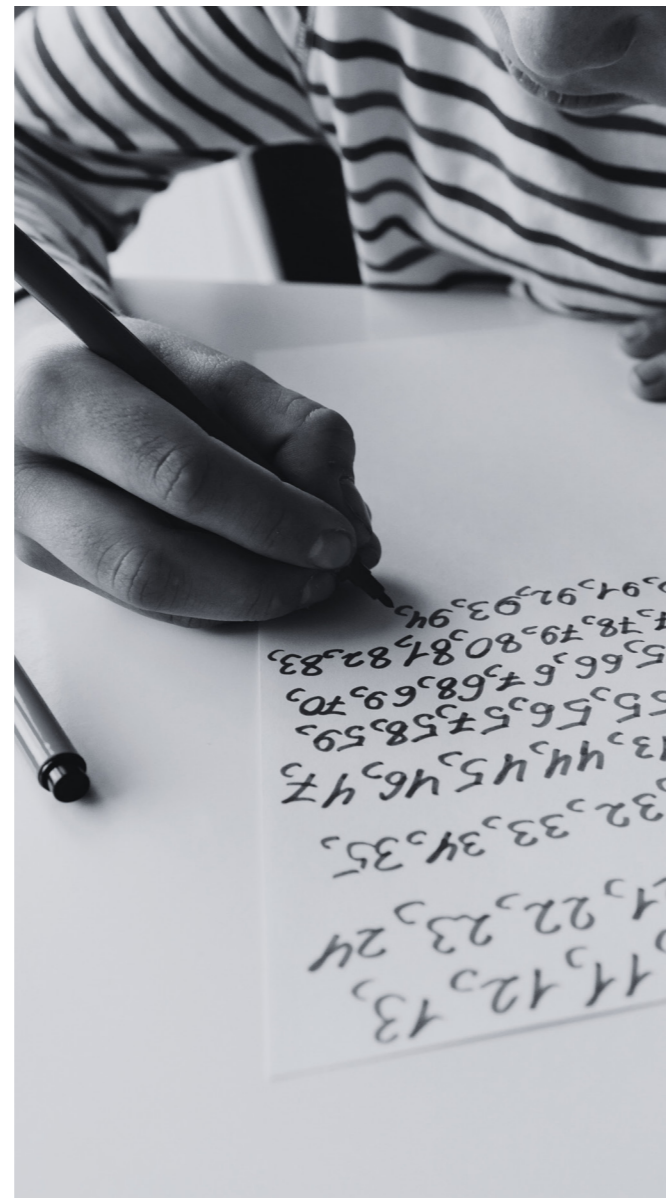
L'acolliment no és un acte de caritat, sinó un dret dels infants i una responsabilitat col·lectiva. Tal com recomanava el síndic de greuges a l'informe elaborat l'any 2013, considerem que s'hauria d'elaborar una guia o carta de drets dels infants i dels adolescents acollits, per recollir que qualsevol ajuda que rep la família acollidora és, al cap i a la fi, un benefici per a l'infant acollit, que no entén d'acolliments simples o permanents. Per tant, l'ajuda que arriba a través de la família acollidora, però que repercuteix en l'infant, no pot dependre del temps que roman en la família acollidora, sabent que molts acolliments simples s'han allargat durant una dècada. És responsabilitat de l'administració que els tutela canviar o millorar les lleis o normatives perquè siguin més justes. A diferència de l'Estat espanyol, la llei catalana és més garantista i, per tant, cal fer ajustos tant en l'àmbit estatal com a Catalunya.

Les famílies que hagin acollit un infant o adolescent tutelat a Catalunya a partir de l'1 de gener del 2025 podran obtenir beneficis fiscals. S'equipara l'acolliment familiar amb el naixement i l'adopció en matèria fiscal. A partir d'ara, els infants acollits es podran incorporar com a descendents a la declaració de la renda.

Així mateix, el decret de mesures fiscals preveu que les famílies acollidores puguin deduir 150 euros en la declaració individual per cadascun dels progenitors, 300 euros en declaració conjunta i 300 euros en el cas de famílies monoparentals. Aquest canvi s'ha fet per equiparar el naixement amb l'adopció.

Cal tenir en compte que els infants en acolliment tenen una ajuda de caràcter mensual per a la manutenció que perceben les famílies acollidores (Llei 13/2006 de Prestacions Socials de Caràcter Econòmic), i que aquesta està exempta de l'IRPF (Llei 35/2006 de l'IRPF) també gràcies a la lluita associativa.

En cap llei, reial decret, instrucció o acord es fa referència a altres tipus de permisos que caldria per a les famílies acollidores i que amb aquesta *Docència* volem visibilitzar:

Procés de valoració, idoneïtat i formació

Un cop presentada la sol·licitud d'acolliment, les persones sol·licitants segueixen un procés de valoració que comprèn entrevistes individuals i una entrevista al domicili. També cal que assisteixin a unes sessions formatives específiques per a famílies acollidores.

Aquest supòsit està recollit de la següent manera: Exàmens prenatals i tècniques de preparació al part i per a tràmits administratius d'adopció o acolliment i tècniques de reproducció assistida.

Durada: El temps necessari per a exàmens i tècniques de preparació al part o tècniques de reproducció assistida. Les parelles que optin per l'adopció o acolliment permanent o preadoptiu tenen dret a absentar-se del lloc de treball durant el temps necessari per dur a terme els tràmits administratius requerits per l'administració competent a Catalunya.

En aquesta *Docència* hem explicat diverses vegades que els acolliments a Catalunya s'inicien amb acolliment simple i esdevenen permanents amb el temps. Per tant, fins que no hi hagi un canvi legislatiu, l'Administració catalana hauria de conèixer la realitat i actuar en conseqüència.

Proposta de canvi

Categoria	Activitat/tràmit	Durada de l'absència	Condicions específiques
Paternitat/maternitat (biològica)	Exàmens prenatals	Temps necessari	-
Paternitat/maternitat (biològica)	Tècniques de preparació al part	Temps necessari	-
Paternitat/maternitat (biològica)	Tècniques de reproducció assistida	Temps necessari	-
Acolliment familiar/adopció	Tràmits administratius (adopció, acolliment simple o permanent o preadoptiu)	Temps necessari	Tràmits requerits per l'Administració competent a Catalunya

L'acoblament

Prèviament a l'inici de l'acolliment, hi ha una etapa d'acoblament. Abans d'aquesta etapa, es prepara l'infant i la família acollidora. En el procés d'acoblament s'inicia la relació entre la família acollidora i l'infant. De forma progressiva, la família i l'infant es van coneixent. Aquest procés d'acoblament en l'acolliment és una fase fonamental per garantir que la integració del nen o adolescent en la nova família o entorn sigui progressiva, segura i estable. En el cas de nadons, l'acoblament pot durar pocs dies. En tots els casos es tracta d'un procés específic i únic per a cada infant i cada família. Es tenen en compte les particularitats de totes dues parts, però sobretot les característiques personals de l'infant: l'edat, el seu estat en aquell moment, les experiències anteriors i l'evolució. És un període ple d'emocions intenses per a tots, i exigeix una gran dedicació per part de la família acollidora. Per totes aquestes raons, l'acoblament és un procés indispensable que hauria d'estar recollit com un permís específic pels treballadors de la funció pública.

Aquest supòsit està recollit de la següent manera:

“Si fora necessari el desplaçament previ dels progenitors al país d'origen de l'acollit o adoptat, en els casos d'adopció o acolliment internacional, es tindrà dret, a més, d'un permís de fins a dos mesos de durada. Aquest permís es pot fraccionar en períodes de temps inferiors.”

Les normatives només recullen casos d'acolliment internacional i no pas els acolliments a Catalunya, que avui en dia són la majoria. Per tant, les lleis haurien de tenir en consideració aquesta realitat, justament en un moment en què el nostre país necessita més que mai famílies acollidores.

Proposta de canvi per incloure un nou supòsit

Categoria	Activitat/tràmit	Durada de l'absència
En el cas dels acolliments simples o permanents dels infants tutelats a Catalunya	Acoblament	Temps necessari per poder dur a terme l'acoblament

Les famílies acollidores tenen l'obligació de garantir el contacte de l'infant o jove amb la família d'origen i de preparar emocionalment l'infant o l'adolescent per a la trobada. Les visites amb la família biològica tenen una periodicitat i unes característiques diferents per a cada cas. L'Administració determina qui fa les visites i amb quina freqüència. El més habitual és que puguin ser cada dues setmanes o mensuals, en horari lectiu per a l'infant i sovint en horari laboral per a la família acollidora. Tot i que ara mateix tant l'Administració com les associacions de famílies acollidores consideren que els infants i joves acollits no poden veure's penalitzats amb contínues interrupcions de les classes als centres educatius i la nova Conselleria té intenció de fer les visites fora de l'horari lectiu, caldran recursos i espais perquè aquestes visites no es facin en horari escolar. Ara per ara, moltes visites són en horari lectiu per als infants.

Aquesta absència en horari laboral de les famílies acollidores no està recollida enlloc i caldria un permís específic que la reculli. Hi ha famílies que s'acullen al permís de deure inexcusable. Aquestes visites són a les capitals de província i, per tant, tant els infants com les famílies acollidores han de fer, en alguns casos, desplaçaments llargs.

Categoria	Activitat/tràmit	Durada de l'absència
En el cas dels acolliments dels infants i joves tutelats a Catalunya	Permis per acompanyar l'infant o jove	Temps necessari per poder dur a terme l'acompanyament a la visita

Les visites de seguiment i supervisió amb psicologia, psiquiatria, ICIF...

Algunes vegades aquestes visites poden ser en horari laboral i, per tant, cal que aquest supòsit estigui recollit en alguna normativa.

Categoria	Activitat/tràmit	Durada de l'absència
En el cas dels acolliments dels infants i joves tutelats a Catalunya	Visites de seguiment i supervisió amb els psicòlegs, les ICIF...	Temps necessari per poder dur a terme l'acompanyament a la visita

Requisits relacionats amb la situació administrativa de la persona acollida

Hi ha infants i joves en situació irregular, sense documentació. Per poder tramitar la documentació necessària (passaport, NIE, TIE, cèdula...) cal fer gestions sovint feixugues. No està recollit enlloc i caldria que estigués recollit d'alguna manera.

Categoria	Activitat/tràmit	Durada de l'absència
En el cas dels acolliments dels infants i joves tutelats a Catalunya	Requisits relacionats amb la situació administrativa	Temps necessari per poder dur a terme l'acompanyament per fer la tramitació

L'evolució dels permisos per acolliment des dels anys 90 reflecteix un canvi profund en la visió social i legal de la protecció a la infància. Aquesta evolució mostra un canvi profund: d'una visió on només l'acolliment amb vista a l'adopció era “important” per gaudir de permisos, a una visió moderna centrada en les necessitats dels infants i el suport a la família acollidora, sense importar la modalitat d'acolliment.

Les associacions de famílies acollidores han estat clau en la visibilització de les desigualtats. Durant anys, han documentat casos, han fet pressió política i han evidenciat la incoherència que una família acollidora d'un infant amb les mateixes necessitats tingués menys drets que una família biològica o preadoptiva.

La falta d'un permís específic laboral per a l'acoblament, per acompanyar els infants i adolescents acollits a visites amb les famílies biològiques o a tràmits administratius per legalitzar la situació irregular dels infants, és una de les grans llacunes que encara existeixen. Les visites són crucials per al benestar del menor i per al mateix acolliment, però suposen un desgast logístic i personal molt important per a les famílies acollidores. Des d'USTEC·STEs (IAC) ens comprometem a fer arribar aquestes demandes a Funció Pública i al Comitè Intercentres per lluitar perquè aquests supòsits es puguin recollir en els permisos.

Epíleg

Quan la llar i l'escola es troben

La Docència 52 és el resultat d'un viatge llarg i compartit. Més d'un any de molta feina i de complicitats entre nosaltres, l'Aduna i la Sira, però també de moltes altres veus que han estat molt generoses i han volgut compartir el seu sentir, pensaments i sabers amb nosaltres.

Aquesta publicació no hauria estat possible sense el suport incondicional de la Secretaria de Feminismes d'USTEC·STEs (IAC), que ha cregut des del primer moment en la importància de donar veu i espai a les realitats que sovint resten invisibles. El sindicat, en conjunt, ha confiat en la proposta i ha facilitat que avui pugui arribar a tots els centres educatius del país.

Hem volgut acostar la realitat de les criatures que viuen en acolliment familiar, però també donar visibilitat a les necessitats de les famílies acollidores i de les que, desgraciadament, viuen lluny de les criatures per circumstàncies diverses i que desitjarien ser elles qui en tinguessin cura cada dia. També hem comptat amb les veus i els suports de joves i persones adultes que han passat per processos vitals que els han dut a viure en acolliment, així com amb tot l'escalf, el suport i la professionalitat d'entitats institucionals i no institucionals que conviuen amb l'acolliment diàriament. Així mateix, hem parlat i entrevistat persones que s'han estimat més no sortir publicades, perquè el seu dolor era massa intens i han preferit reservar-se. Aquesta Docència és per a totes elles i per a la comunitat professional que acompanya els camins d'aprenentatge i de vida: mestres, professorat, educadores i educadors, professionals de l'orientació educativa, treballadors i treballadors socials... Totes les persones que fan possible que l'acolliment sigui una experiència educativa i comunitària.

Esperem que aquesta publicació sigui una petita llavor per continuar apropant aquesta realitat i per continuar construint una educació que aculli, escolti i transformi. Quan la llar i l'escola es troben, l'educació es torna més humana, més justa i més plena de sentit.

USTEC·STEs
IAC